إِلَيْهِ يُرَدُّ عِلْمُ السَّاعَةِ وَمَا تَخْرُجُ مِن ثَمَرَٰتٍ مِّنْ أَكْمَامِهَا وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِهِۦ وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ أَيْنَ شُرَكَآءِى قَالُوٓا۟ ءَاذَنَّٰكَ مَا مِنَّا مِن شَهِيدٍ ﴿٤٧﴾

(४७) केयामतको ज्ञान अल्लाहतिरै फर्काइन्छ,[१] तथा जुन-जुन फल आफ्ना गाभाहरु (निस्कने ठाउँ) बाट निस्कन्छन् तथा जो पोथी गर्भवती हुन्छ एवं जो शिशु त्यसले जन्म दिन्छ, सबैको ज्ञान यसैलाई छ ।[२] तथा जुन दिन अल्लाह (तआला) ती (मूर्तिपूजकहरु) लाई बोलाएर सोध्नेछ कि मेरा साझीदार कहाँ छन्; उनीहरुले उत्तर दिनेछन् कि हामीले त तिमीसित भनिदियौं कि हामीमध्ये कोही त्यसको साक्षी छैन ।[३]

وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا۟ يَدْعُونَ مِن قَبْلُ وَظَنُّوا۟ مَا لَهُم مِّن مَّحِيصٍ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा यिनी (जस) जसको पूजा यसभन्दा पूर्व गर्दथे तिनीहरु उनको दृष्टिबाट ओझेल भइहाले ।[४] तथा उनीहरुले बुझिहाले कि अब उनका लागि कुनै बचाव (को मार्ग) छैन ।[५]

[१]अर्थात् अल्लाहका अतिरिक्त त्यो घटित हुनुको ज्ञान कसैलाई छैन । यसकारण जब माननीय जिब्रीलले नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित केयामत घटित हुने विषयमा प्रश्न गर्नुभो त उहाँले भन्नुभएको थियो «مَا الْمَسْئُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ» "यस सन्दर्भमा मलाई पनि त्यति नै ज्ञान छ जति तपाईंलाई छ, म तपाईंभन्दा अधिक जान्दिन ।" (हदीस जिब्रील) अरु स्थानहरुमा अल्लाहले भन्नुभयो : ﴿إِلَىٰ رَبِّكَ مُنتَهَاهَآ﴾ (अन्नाजिआत-४४) ﴿لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَآ إِلَّا هُوَ﴾ (अल-आराफ़-१८७)

[२]यो अल्लाहका पूर्ण तथा व्यापक ज्ञानको वर्णन हो, तथा उसका यस ज्ञान गुणमा कोही त्यसको साक्षी छैन, यहाँसम्मकि अम्बिया (अलैहिमुस्सलाम) पनि होइन । उनलाई पनि त्यति मात्रै ज्ञान हुन्छ जति अल्लाह तआला (परमेश्वर) उनलाई प्रकाशनाद्वारा प्रदान गरिदिन्छ तथा यस प्रकाशनाद्वारा ज्ञानको सम्बन्ध पनि नबूअत (दूतत्व) का फल तथा त्यसका माँगहरुको पूर्तिबाट हुन्छ, न कि अन्य कला एवं विषयहरुसित सम्बन्धित । यसैकारण कुनै पनि नबी तथा रसूललाई चाहे त्यो जतिसुकै मर्यादित होस् 'माकान तथा मायकून (भूत एवं भविष्य) को ज्ञाता' भन्नु वैध (उचित) छैन, किनकि यो मात्र एक अल्लाहको गरिमा एवं विशेषता हो जसमा कुनै अन्यलाई साझीदार मान्नु शिर्क (मिश्रणवाद) हुनेछ ।

[४]अर्थात् उनी यताउता भइहाले तथा अनुमानका अनुसार उनीहरुले कसैलाई लाभ पुऱ्याएनन् ।

[५]यो अनुमान विश्वासका अर्थमा छ । अर्थात् उनी केयामतका दिन विश्वास गर्नमा

لَا يَسْـَٔمُ الْإِنسَانُ مِن دُعَاءِ الْخَيْرِ وَإِن مَّسَّهُ الشَّرُّ فَيَـُٔوسٌ قَنُوطٌ ﴿٤٩﴾

(४९) भलाई माँग्नुबाट मनुष्य थाक्दैन[1] तथा यदि त्यसलाई कुनै कष्ट पुग्दछ भने हतास एवं निराश हुनजान्छ ।[2]

وَلَئِنْ أَذَقْنَاهُ رَحْمَةً مِّنَّا مِن بَعْدِ ضَرَّاءَ مَسَّتْهُ لَيَقُولَنَّ هَٰذَا لِي وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّجِعْتُ إِلَىٰ رَبِّي إِنَّ لِي عِندَهُ لَلْحُسْنَىٰ فَلَنُنَبِّئَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا بِمَا عَمِلُوا وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنْ عَذَابٍ غَلِيظٍ ﴿٥٠﴾

(५०) तथा जुन कष्ट उसलाई पुगिसकेको छ, त्यसका पश्चात यदि हामीले उसलाई कुनै दयाको स्वाद चखायौं भने त त्यो भन्नथाल्छ कि म त यसको अधिकारी नै थिए[3] तथा म त विचार गर्न सक्दिन कि केयामत व्याप्त हुनेछ तथा यदि म आफ्ना प्रभुतिर फर्काइए भने पनि निःसन्देह त्यसका पासमा पनि मेरा लागि भलाई हुनेछ ।[4] निःसन्देह हामीले ती

बाध्य हुनेछन् कि उनलाई अल्लाहका दण्डबाट बचाउनेवाला कोही छैन । जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो :

﴿ وَرَءَا الْمُجْرِمُونَ النَّارَ فَظَنُّوا أَنَّهُم مُّوَاقِعُوهَا وَلَمْ يَجِدُوا عَنْهَا مَصْرِفًا ﴾

"तथा पापी नरकलाई देखेर बुझिहाल्नेछन् कि उनीहरु त्यसैमा हुर्याइनेछन्, किन्तु त्यसबाट बचाउको स्थान पाउने छैनन् ।" (अल-कहफ-५३)

[1]अर्थात् सांसारिक धनसम्पत्ति, स्वास्थ्य एवं बल, मान मर्यादा तथा अन्य सांसारिक सुख-सुविधाको माँग गर्नुबाट मानिस थाक्दैन बरु माँगदैरहन्छ। मानिसबाट तात्पर्य उनको प्रायतः बहुसंख्यक हो ।

[2]अर्थात् आपदा पुगे पश्चात त तुरुन्त निराश हुन्छ जबकि अल्लाहका निःस्वार्थी भक्तहरुको दशा यसभन्दा विपरीत हुन्छ । एक त उनी संसारका अभिलाषी हुँदैनन् उनका समक्ष प्रत्येक क्षण आखिरत नै हुन्छ। अर्को कुरो, दुख पुगे भने उनी अल्लाहको दया एवं कृपाबाट निराश हुँदैनन् । उनका समक्ष प्रत्येक क्षण आखिरत नै हुन्छ। अर्को कुरो, दुख पुगे भने उनी अल्लाहको दया एवं कृपाबाट निराश हुँदैनन् बरु परीक्षाहरुलाई पनि पापहरुको प्रायश्चित तथा पदोन्नतिको कारण मान्दछन् । मानौं निराशा उनका समीप पनि आउँदैन ।

[3]अर्थात् अल्लाहका निकट प्रिय म हुँ, त्यो मसित प्रसन्न छ यसकारण मलाई आफ्ना अनुग्रह प्रदान गरिराखेको छ। हाँलाकि संसारको कमी अधिकता त्यसका प्रेम अथवा प्रसन्नताको लक्षण (चिन्ह) होइन । बरु अल्लाह केवल परीक्षाका लागि यस्तो गर्दछ ताकि त्यसले देखोस् कि सुख-सुविधाहरुमा उसको कृतज्ञ को छ तथा दुखहरुमा धैर्यवान को ?

[4]यो भन्ने व्यक्ति मुनाफिक (द्वयवादी) अथवा काफिर हो। कुनै ईमानवाला यस्तो कुरा

काफ़िरहरुलाई उनका कर्महरुसित अवगत गर्नेछौं तथा उनलाई कठोर यातनाको स्वाद चखाउनेछौं ।

وَإِذَآ أَنْعَمْنَا عَلَى الْإِنسَٰنِ أَعْرَضَ وَنَـَٔا بِجَانِبِهِۦ وَإِذَا مَسَّهُ الشَّرُّ فَذُو دُعَآءٍ عَرِيضٍ ﴿٥١﴾

(५१) तथा जब हामी मनुष्यमाथि उपकार गर्छौं त त्यो विमुख हुनजान्छ तथा पहलु बदलिन्छ;[१] तथा जब उसमाथि दुख आउँछ त बडो लामो-चौडा प्रार्थनाहरु गर्ने बन्नजान्छ ।

قُلْ أَرَءَيْتُمْ إِن كَانَ مِنْ عِندِ اللَّهِ ثُمَّ كَفَرْتُم بِهِۦ مَنْ أَضَلُّ مِمَّنْ هُوَ فِى شِقَاقٍۭ بَعِيدٍ ﴿٥٢﴾

(५२) (तपाईं) यो भन्नुस् कि यो त बताउ कि यदि यो कुरआन अल्लाहको तर्फबाट आएको छ अनि तिमीले त्यसलाई मानेनौ भने त्यसभन्दा बढी भ्रमित को हुनेछ[३] जो (सत्यबाट) विरोधमा टाढा गइहाल्छ ।[४]

سَنُرِيهِمْ ءَايَٰتِنَا فِى الْءَافَاقِ وَفِىٓ أَنفُسِهِمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُ الْحَقُّ أَوَلَمْ يَكْفِ بِرَبِّكَ أَنَّهُۥ

(५३) शीघ्र नै हामीले उनीहरुलाई आफ्ना निशानीहरु संसारका किनाराहरुमा पनि देखाउनेछौं तथा स्वयं उनका आफ्ना अस्तित्वमा पनि, यहाँसम्मकि उनलाई

भन्नसक्दैन । काफिर नै यो ठान्दछ कि मेरो सांसारिक जीवन सुखमय व्यतीत भइराखेछ भने आख़िरतमा पनि मेरा लागि यस्तै हुनेछ ।

[१]अर्थात् सत्यबाट मुख फर्काउन्छ तथा सत्यका पालनाबाट आफ्नो पहलु बदलन्छ तथा घमण्ड देखाउँछ ।

[२]अर्थात् अल्लाहका सदनमा रुन्छ तथा विन्ति गर्दछ ताकि त्यसले आपदाको निवारण गरिदेओस् अर्थात् दुखमा अल्लाहको स्मरण गर्दछ, सुखमा बिर्सिदिन्छ । आपदा आउनुको समय गुहार माँग्दछ, सुविधा प्राप्तिका समय उसलाई त्यो याद रहँदैन ।

[३]अर्थात् यस्तो दशामा तिमीभन्दा अधिक विपथ तथा तिमीभन्दा ठूलो शत्रु को होला ?

[४] شِقَاقٍ को अर्थ हो विरोध, बैर, प्रतिद्वंदता । بَعِيدٍ मिलेर यसमा अतिश्योक्ति हुनजान्छ । अर्थात् जो अत्याधिक विरोध तथा वैरले काम लिन्छ यहाँसम्मकि अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको कुरआनलाई पनि झुठ्लाइदिन्छ, यसभन्दा बढी कुपथ तथा दुर्भाग्यशाली को हुनसक्छ ?

عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٥٣﴾

स्पष्ट हुन्छ कि सत्य यही हो ।[1] के तपाईंको प्रभुबाट प्रत्येक वस्तुसित अवगत हुनु पर्याप्त छैन ।[2]

أَلَا إِنَّهُمْ فِي مِرْيَةٍ مِّن لِّقَاءِ رَبِّهِمْ ۗ أَلَا إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُّحِيطٌ ﴿٥٤﴾

(५४) विश्वास गर कि यिनीहरु आफ्ना प्रभुका समक्ष प्रस्तुत हुने कुरोमा सशंकित छन्[3] याद राख कि अल्लाह तआलाले प्रत्येक वस्तुलाई घेरेको छ ।[4]

سُورَةُ الشُّورَىٰ

सूरतुश्शूरा-४२

सूर: शूरा मक्कामा अवतरित भएको र यसमा ५३ आयतहरु तथा पाँच रूकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

[1]जसबाट कुर्आन सत्य तथा अल्लाहको तर्फबाट हुने कुरो स्पष्ट भईहाल्नेछ अर्थात् أَنَّهُ सर्वनाम कुर्आनतिर संकेत छ । केही विद्वानले त्यसलाई इस्लाम अथवा रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमतिर भनेका छन् । सबको मूल एउटै हो । آفَاق यो बहुवचन हो أُفُق को अर्थात् किनारा । अभिप्राय यो हो कि हामीले आफ्ना निशानीहरु बाहिर किनारामा पनि देखाउनेछौं तथा स्वयं मानिसहरुका भित्र पनि । अर्थात् आकाशहरु तथा धर्तीका किनाराहरुमा पनि अल्लाहका सामर्थ्यका ठूला-ठूला निशानीहरु छन्, जस्तै सूर्य, चन्द्रमा, ताराहरु, रात्रि, दिन, गर्जन, चट्याङ, वनस्पतिहरु, जड, रुख, पर्वत, नहर तथा नदीहरु आदि तथा आन्तरिक निशानीहरुमा स्वयं मानवको अस्तित्व जुन मिश्रण, धातु एवं रचनाहरुले युक्त छ, ती अभिप्राय हुन्, जसको विवरण विज्ञान तथा आयूर्वेदको रोमाञ्चक विषय हो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि आफ़ाक़सित अभिप्राय पश्चिम तथा पूर्वका ती दूरस्थ क्षेत्र हुन् जसको विजयलाई अल्लाहले मुसलमानहरुका लागि सरल गरिदियो तथा أَنفُس सित अभिप्राय स्वयं अरबको धर्ती हो जसमा बद्र तथा मक्का विजय आदि रणहरुमा मुसलमानहरुलाई सम्मान तथा सफलता दिइयो ।

[2]प्रश्न सकारात्मक छ कि अल्लाह आफ्ना भक्तहरुका कर्म एवं कथनलाई देख्नका लागि पर्याप्त छ, तथा त्यसैले यस कुराको साक्ष्य दिराखेको छ कि कुर्आन अल्लाहको वाणी हो जो त्यसका सत्यदूत महामाननीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित भयो ।

[3]यसकारण त्यसका सम्बन्धमा विचार गर्दैनन्, न त्यसका लागि कर्म गर्दछन् तथा न त्यस दिनको कुनै भय उनका हृदयमा छन् ।

[4]यस आधारमा उसका लागि केयामत (प्रलय) लाई घटित गर्नु अलिकति पनि कठिन छैन, किनकि सबै आपत्तिहरुमाथि उसैको प्रभुत्व एवं अधिकार छ । त्यो जस्तो चाहन्छ उनीहरुमा अधिकार गरोस्, गर्दछ तथा गर्न सक्दछ । त्यसलाई कोही रोक्नेवाला छैन ।

حٰمٓ ﴿١﴾

(१) हा. मीम. ।

عٓسٓقٓ ﴿٢﴾

(२) ऐन.सीन.क़ाफ ।

كَذٰلِكَ يُوحِيٓ إِلَيْكَ
وَإِلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبْلِكَ
ٱللَّهُ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ﴿٣﴾

(३) अल्लाह तआ़ला जो महान तथा हिक्मतवाला छ, यसैप्रकार तिमीतिर तथा तिमीभन्दा पूर्वका मानिसहरुतिर प्रकाशना पठाउँदै गरेको छ ।[1]

لَهُۥ مَا فِى ٱلسَّمٰوٰتِ
وَمَا فِى ٱلْأَرْضِ ۖ وَهُوَ ٱلْعَلِىُّ
ٱلْعَظِيمُ ﴿٤﴾

(४) आकाशहरुका (समस्त) वस्तुहरु तथा जे-जति धर्तीमा छ, सबै उसैको हो तथा त्यो सर्वोच्च एवं महान छ ।

تَكَادُ ٱلسَّمٰوٰتُ يَتَفَطَّرْنَ مِن
فَوْقِهِنَّ ۚ وَٱلْمَلٰٓئِكَةُ يُسَبِّحُونَ
بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيَسْتَغْفِرُونَ لِمَن
فِى ٱلْأَرْضِ ۗ أَلَآ إِنَّ ٱللَّهَ
هُوَ ٱلْغَفُورُ ٱلرَّحِيمُ ﴿٥﴾

(५) निकट छ कि आकाश आफ्ना माथिबाट च्यातियोस्[2] तथा समस्त फरिश्ताहरु आफ्ना प्रभुको पवित्रता महिमागानका वर्णन गरिराखेका छन् तथा धर्तीवालाहरुका लागि क्षमा-याचना गरिराखेका छन् ।[3] राम्ररी बुझिराख कि अल्लाह (तआ़ला) नै क्षमा गर्नेवाला दया गर्नेवाला छ ।[4]

[1]अर्थात् जुनप्रकार यो कुरआन तिमीतिर अवतरित गरियो, त्यसैप्रकार तिमीभन्दा पहिला अम्बियामाथि ग्रन्थ तथा शास्त्र अवतरित गरिए । प्रकाशना (वह्‌य) त्यो ईशवाणी हो जो फरिश्ताहरुद्वारा अल्लाह तआ़ला आफ्ना पैग़म्बरहरु (सन्देशवाहक) का पासमा पठाउँदै रहयो । एउटा सहाबी (सहचर) ले रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमसित प्रकाशना (वह्‌य) को स्थिति सोधे त उहाँले भन्नुभयो कि कहिले घण्टीको ध्वनिका समान आउँछ तथा यो ममाथि सबभन्दा भारी (बोझिल) हुन्छ । जब यो समाप्त हुन्छ त मलाई याद (कण्ठ) भइसकेको हुन्छ । तथा कहिले फरिश्ता मानवीय रुपमा आउँछ एवं मसित कुरा गर्दछ तथा त्यसले जे भन्दछ स्मरण गरिहाल्दछु । आदरणीय आयशा رضي الله عنها भन्नुहुन्छ कि जब मैले कठिन चिसोमा देखें कि जब वह्‌यको स्थिति समाप्त हुन्थ्यो त उहाँ पसिनामा भिज्नुहुन्थ्यो तथा उहाँको निधारबाट पसिनाका थोपाहरु खसिराखेका हुन्थे । (सहीह बुख़ारी, बाबु बदइल वह्‌य)

[2]अल्लाहको महानता तथा प्रतापका कारण ।

[3]यो विषय सूरः मोमिनको आयत संख्या सातमा पनि वर्णित भएको छ ।

[4]आफ्ना मित्र तथा आज्ञाकारीहरुका लागि अथवा सबै भक्तहरुका लागि, किनकि काफ़िर तथा अवज्ञाकारीहरुको तुरुन्त पकड नगर्नु बरु उनलाई

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مِن دُونِهِ أَوْلِيَاءَ اللَّهُ حَفِيظٌ عَلَيْهِمْ وَمَا أَنتَ عَلَيْهِم بِوَكِيلٍ ﴿٦﴾

(६) तथा जसले त्यसका अतिरिक्त अरुहरुलाई कार्यक्षम बनाएका छन् । अल्लाह (तआला) उनीहरुलाई राम्ररी देखिराखेको छ,[1] तथा तपाई उनका उत्तरदायी हुनुहुन्न ।[2]

وَكَذَٰلِكَ أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لِّتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَىٰ وَمَنْ حَوْلَهَا وَتُنذِرَ يَوْمَ الْجَمْعِ لَا رَيْبَ فِيهِ ۚ فَرِيقٌ فِي الْجَنَّةِ وَفَرِيقٌ فِي السَّعِيرِ ﴿٧﴾

(७) तथा त्यसैप्रकार हामीले तपाईंतिर अरबी कुरआनको प्रकाशना गरेका छौं[3] ताकि तपाईं मक्कावासीहरुलाई तथा त्यसका निकटवर्ती क्षेत्रका मानिसहरुलाई सावधान गरिदिनुस्[4] तथा एकत्रित हुनुका दिनसित[5] जसको आगमनमा कुनै सन्देह छैन, तर्साइदिनुस् । एउटा समूह स्वर्गमा हुनेछ तथा एउटा समूह नर्कमा हुनेछ ।[6]

एक निश्चित समयसम्म अवसर दिनु, यो पनि उसको दया तथा क्षमाकै प्रकार हो ।

[1]अर्थात् उनका कर्महरुलाई सुरक्षित गरिराखेको छ ताकि उनलाई त्यसमा प्रतिकार देओस् ।

[2]अर्थात् तपाईं यस कुराको उत्तरदायी हुनुहुन्न कि उनलाई सन्मार्गमा हिंडाइदिनु हुन्छ अथवा पापहरुमा उनको पकड गर्नुहुन्छ बरु यी काम हाम्रा हुन् । तपाईंको कर्तव्य मात्र सन्देश पुर्‍याइदिनु हो ।

[3]अर्थात् हामीले प्रत्येक रसूललाई जस्तै त्यसको समुदायको भाषामा पठायौं त्यसैप्रकार हामीले तपाईंमाथि अरबी भाषामा कुरआन अवतरित गरेका छौं, किनकि तपाईंको जाति यही भाषा बुझ्दछ तथा बोल्दछ ।

[4] أُمّ القُرَى (उम्मुल कुरा) मक्काको नाम हो । यसलाई 'बस्तीहरुकी आमा) यसकारण भनिएको छ कि यो अरबको सबभन्दा प्राचीन बस्ती हो । जस्तो कि यो सबै प्राचीन बस्तीहरुकी आमा हो जसले यसैबाट जन्म लिएका छन् । तात्पर्य मक्काका निवासी हुन् । وَمَنْ حَوْلَها मा त्यसका पश्चिम तथा पूर्वका सबै क्षेत्र सम्मिलित छन् । अर्थात् ती सबैलाई तर्साउनु कि यदि उनी कुफ्र तथा शिर्कबाट फर्केनन् भने त अल्लाहको यातनाका पात्र बन्नेछन् ।

[5]केयामतका दिनलाई एकत्र हुनुका दिन यसकारण भनियो कि त्यसमा अघिल्ला-पछिल्ला सबै मानिस एकत्र हुनेछन् । यसका अतिरिक्त, अत्याचारी एवं पीडित तथा ईमान्दार एवं काफिर सबै एकत्र हुनेछन् तथा आ-आफ्ना कर्मानुसार प्रतिफल अथवा दण्ड पाउनेछन ।

[6]जसले अल्लाहका आदेशहरुको पालन गरेका हुनेछन् तथा त्यसको निषेधित एवं अवैध कुराबाट

وَلَوْ شَآءَ اللّٰهُ لَجَعَلَهُمْ اُمَّةً وَّاحِدَةً وَّلٰكِنْ يُّدْخِلُ مَنْ يَّشَآءُ فِيْ رَحْمَتِهٖ ؕ وَالظّٰلِمُوْنَ مَا لَهُمْ مِّنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ⑧

(८) यदि अल्लाह (तआला) ले चाहेको भए त ती सबैलाई एउटै समुदायको बनाइदिन्थ्यो[1] परन्तु त्यो जसलाई चाहन्छ आफ्नो दयामा सम्मिलित गर्दछ, तथा अत्याचारीहरुको पक्षधर तथा सहायक कोही छैन ।

اَمِ اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ اَوْلِيَآءَ ۚ فَاللّٰهُ هُوَ الْوَلِيُّ وَهُوَ يُحْيِ الْمَوْتٰى ۡ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ⑨

(९) के तिनीहरुले अल्लाह (तआला) का अतिरिक्त अन्य संरक्षक बनाइहालेका छन्, (वास्तवमा त) अल्लाह (तआला) नै संरक्षक छ, त्यही मृतकहरुलाई जीवित गर्नेछ तथा त्यही प्रत्येक वस्तुमा सामर्थ्यवान छ ।[2]

وَمَا اخْتَلَفْتُمْ فِيْهِ مِنْ شَيْءٍ فَحُكْمُهٗٓ اِلَى اللّٰهِ ؕ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبِّيْ

(१०) तथा जुन-जुन कुरामा तिम्रो मतभेद छ त्यसको निर्णय अल्लाह (तआला) तिर छ,[3] यही अल्लाह मेरो प्रभु हो जसमाथि मैले

टाढा रहेको हुनेछ, त्यो स्वर्गमा, तथा त्यसको अवज्ञा तथा निषेधित कुरा गर्ने नरकमा हुनेछ । यही दुईटा समूह हुनेछन्, तेस्रो समूह हुनेछैन ।

[1]यस दशामा केयामत (प्रलय) का दिन मात्र एउटै समूह हुन्थ्यो अर्थात् ईमान भएका तथा स्वर्गवासीहरुको, किन्तु अल्लाहको हिक्मत तथा इच्छाले यस दबावलाई रुचाएन बरु मानिसहरुको परीक्षाका लागि उसले मानिसहरुलाई विचार तथा रुचि (छुट) को स्वाधीनता दियो । जसले यस स्वाधीनताको सही प्रयोग गऱ्यो, त्यो अल्लाहको दयाको पात्र बन्न पुग्यो तथा जसले यसको गलत प्रयोग गऱ्यो उसले अत्याचार गऱ्यो कि अल्लाहद्वारा प्रदान गरिएको स्वतन्त्रता एवं छुटलाई अल्लाहकै अवज्ञामा प्रयोग गऱ्यो । यसकारण यस्ता अत्याचारीहरुको केयामतका दिन कोही सहायक हुनेछैन ।

[2]जब यो कुरा छ त अल्लाह तआला नै यस योग्य छ कि त्यसलाई संरक्षक तथा कार्यक्षम मानियोस् न कि उनलाई जसका पासमा कुनै अधिकार नै छैन, तथा जो नसुन्ने तथा जवाफ दिनुको शक्ति राख्दछन् न हानि तथा लाभ पुऱ्याउनुको क्षमता ।

[3]यस मतभेदसित अभिप्राय धर्मको मतभेद हो । जस्तै यहूदियत, ईसाईयत तथा इस्लाम आदिमा परस्पर मतभेद छ तथा प्रत्येक धर्मवाला ठूलो दावी गर्दछ कि उसको धर्म सच्चा छ, जबकि सबै धर्म एक समयमा सही हुन सक्दैनन् । सत्यधर्म त मात्र एउटै छ तथा एउटै हुनसक्दछ । संसारमा सच्चा धर्म तथा सन्मार्गको पहिचानका लागि अल्लाहका कुर्आन मौजूद छ किन्तु संसारमा मानिस यस ईशवाणीलाई

عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ ⑩

भरोसा गरेको छु, तथा जसतिर म नतमस्तक हुन्छु ।

فَاطِرُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ جَعَلَ لَكُمْ مِّنْ أَنفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَمِنَ الْأَنْعَامِ أَزْوَاجًا ۖ يَذْرَؤُكُمْ فِيهِ ۚ لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ⑪

(११) त्यो आकाश तथा धर्तीलाई सृष्टि गर्नेवाला हो । उसले तिम्रा निम्ति तिम्रो जातिका जोडी बनाएको छ[1] तथा चौपायाहरुको जोडी बनाएको छ;[2] तिमीलाई त्यसले फैलाइराखेको छ,[3] त्यस जस्तो कुनै वस्तु छैन;[4] त्यो सुन्नेवाला देख्नेवाला छ ।

لَهُ مَقَالِيدُ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۖ يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَقْدِرُ ۚ

(१२) आकाशहरु तथा धर्तीका साँचोहरु उसैको हो,[5] जसको चाहन्छ जीविका विस्तृत

आफ्नो निर्णायक तथा मध्यस्त मान्नलाई तयार छैनन् । अन्ततः त्यस पश्चात केयामत (प्रलय) को दिन नै रहन्छ जसमा अल्लाह यस मतभेदको निर्णय गर्नेछ तथा सच्चाहरुलाई स्वर्गमा एवं अरुहरुलाई नरकमा प्रवेश गराउनेछ ।

[1]अर्थात् यो अल्लाहको अनुग्रह हो कि तिम्रो जाति नै उसले तिम्रा जोडी बनाए अन्यथा यदि तिम्रा पत्नीहरु मानिसका अतिरिक्त कुनै अन्य जातिबाट बनाइन्थे भने तिमीलाई यो शान्ति प्राप्त हुन्नथ्यो जो आफ्नो सहजाति तथा समरुप पत्नीबाट प्राप्त हुन्छ ।

[2]अर्थात् जोडी बनाउने (भाले-पोथी) को यही क्रम हामीले चौपायाहरुमा पनि राखेका छौं । चौपायासित अभिप्राय तिनै भाले-पोथी आठ जनावर हुन् जसको वर्णन सूरतुल अन्आममा गरिएको छ ।

[3]يَذْرَؤُكُمْ को अर्थ फैलाउनु अथवा पैदा गर्नु हो, अर्थात् तिमीलाई अधिकताले फैलाइराखेको छ अथवा सन्तानका पश्चात सन्तान पैदा गरिराखेको छ, मानवीय वंशलाई पनि । فِيهِ को अर्थमा छ في ذالك الخلق على هـذه الصفة अर्थात् यस पैदाईशमा यस रीतिले तिमीलाई आरम्भदेखि पैदा गर्दै आइरहेको छ । अथवा 'माताका गर्भाशयमा' अथवा पेटमा अभिप्राय हो, अथवा فِيهِ यो بِهِ का अर्थमा छ । अर्थात् तिम्रो जोडी बनाउनका कारणले तिमीलाई पैदा गर्दछ तथा फैलाउँछ किनकि यो जोडी बनाउनका कारणले तिमीलाई पैदा गर्दछ तथा फैलाउँछ किनकि यो जोडी हुनु नै सन्तानको कारण हो । (फ़तहुल क़दीर तथा इब्ने कसीर)

[4]न अस्तित्वमा न विशेष गुणहरुमा । अतः त्यो आफ्नो सदृश्य स्वयं नै हो एक तथा निस्पृह ।

[5] مَقَالِيدُ यो مِقْلَادٌ - مِقْلِيدٌ को बहुवचन हो, कोष अथवा साँचोहरु ।

إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ⑫

गरिदिन्छ तथा संकुचित गरिदिन्छ । निःसन्देह त्यो प्रत्येक वस्तुको ज्ञाता छ ।

شَرَعَ لَكُم مِّنَ الدِّينِ مَا وَصَّىٰ بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَىٰ وَعِيسَىٰ أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ

(१३) अल्लाह (तआला) ले तिम्रा लागि त्यही धर्म निर्धारित गरिदिएको छ जसलाई स्थापित गर्नुको उसले नूह (अलैहिस्सलाम) लाई आदेश दिएको थियो, जो (प्रकाशनाद्वारा) हामीले तिमीतिर पठाएका छौं तथा जसको विशेष आदेश हामीले इब्राहीम तथा मूसा एवं ईसा (अलैहिमुस्सलाम) लाई दिएका थियौं ।[1] कि यस धर्मलाई स्थापित राख्नु[2] तथा यसमा फुट नपार्नु ।[3] जुन वस्तु

[1] شَرَعَ को अर्थ हो वर्णन गऱ्यो, स्पष्ट गऱ्यो तथा निर्धारित गऱ्यो, لَكُم तिम्रा लागि । यो मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का समुदायसित सम्बोधन छ । अभिप्राय हो कि तिम्रा लागि त्यही धर्म नियुक्त गरेका छौं जसको आदेश यसभन्दा पूर्व सबै अम्बियालाई दिने गरिएको छ । यस सन्दर्भमा केही श्रेष्ठ अम्बियाका नामको वर्णन गऱ्यौं ।

[2] الدِّين (अद्दीन) सित अभिप्राय अल्लाहका प्रति ईमान, तौहीद (अद्वैत), रसूलको अनुपालन तथा ईश्वरीय धर्म-विधानलाई मान्नु हो । सबै अम्बिया (ईशदूतहरु) को यही धर्म थियो जसको आमन्त्रण उनी आफ्नो जातिलाई दिइरहे । यद्यपि प्रत्येक नबीका धर्म-विधान तथा तरीकामा आंशिक मतभेद हुन्थ्यो, जस्तो कि भन्यो :

﴿لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾

"तिमीमध्ये प्रत्येकका लागि हामीले एक विधान तथा मार्ग निर्धारित गरिदिएका छौं ।" (अल-मायेदा-४८)

किन्तु उपरोक्त नियम सबैमा साझा थिए । यसै कुरालाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले यी शब्दहरुमा वर्णित गर्नुभयो कि हामी अम्बियाको समूह एक पिताको सन्तान हो, हाम्रो धर्म एक हो । (सहीह बुखारी आदि) तथा यो एक धर्म त्यही तौहीद अद्वैत) तथा रसूलको अनुपालन हो । अर्थात् यिनको सम्बन्ध ती आंशिक समस्याहरुसित होइन जसमा प्रमाण परस्पर भिन्न तथा विपरीत हुन्छन्, किनकि तिनमा प्रयत्न अथवा मतभेदको छुट हुन्छ तथा यी विभिन्न हुन्छन् तथा हुनसक्छन् । परन्तु तौहीद एवं अनुपालन आंशिक होइन, मूल समस्या हो जसमाथि कुफ्र एवं ईमान निर्भर छ ।

[3] मात्र एक अल्लाहको इबादत तथा उसैको आज्ञापालन (अथवा त्यसका रसूलको

إِلَيْهِ ۚ اللَّهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ مَن يَشَاءُ وَيَهْدِي إِلَيْهِ مَن يُنِيبُ ⑬

तिर तपाईं उनीहरुलाई बोलाइराख्नु भएको छ, त्यो त (ती) मिश्रणवादीहरुमाथि भारी (गह्रुङ्गो) हुन्छ ।[1] अल्लाह (तआ़ला) जसलाई चाहन्छ आफ्नो रोजिएको बनाउँछ[2] तथा जो पनि उसतिर ध्यानमग्न हुन्छ त्यसले उनको उचित मार्गदर्शन गर्दछ ।[3]

وَمَا تَفَرَّقُوا إِلَّا مِن بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْعِلْمُ بَغْيًا بَيْنَهُمْ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةٌ سَبَقَتْ مِن رَّبِّكَ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى لَّقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۚ وَإِنَّ الَّذِينَ أُورِثُوا الْكِتَابَ مِن بَعْدِهِمْ لَفِي شَكٍّ مِّنْهُ مُرِيبٍ ⑭

(१४) तथा उनीहरुले आफ्नो पासमा ज्ञान आइहाल्नुका पश्चात मतभेद गरे (तथा त्यो पनि) आपसी हठधर्मीले,[4] तथा यदि तपाईंका प्रभुको कुरा एक निश्चित समयसम्मका लागि पूर्वबाटै निर्धारित नगरिएको भए त निःसन्देह उनको निर्णय भइसकेको हुन्थ्यो,[5] तथा जसलाई उनका पश्चात किताब प्रदान गरिएको छ उनी पनि त्यसतिरबाट सन्देह तथा असमंजस्यमा परेका छन् ।[6]

अनुपालन जो वास्तवमा अल्लाहकै आज्ञापालन हो) एकता तथा मेलजोलको आधार हो तथा त्यसको उपासना तथा आज्ञापालनबाट भाग्नु अथवा यिनमा अरुहरुलाई साझीदार बनाउनु फुट एवं विच्छिन्नताको कारण हो, “जसबाट फुट नपार्ने” भनेर रोकिएको छ ।

[1]तथा त्यो त्यही तौहीद एवं अल्लाह तथा रसूलको आज्ञापालन हो ।

[2]अर्थात् जसलाई मार्गदर्शनको पात्र ठान्दछ, त्यसलाई मार्गदर्शनका लागि चैन गरिहाल्छ ।

[3]अर्थात् आफ्नो धर्म अप्नाउन तथा इबादतलाई अल्लाहका लागि विशुद्ध गर्नुको सौभाग्य त्यसलाई दिन्छ जो त्यसका आज्ञापालन तथा उपासनातिर ध्यान गर्दछ ।

[4]अर्थात् उनीहरुले विरोध तथा फुटको मार्ग ज्ञान अर्थात् मार्गदर्शन आउनु तथा तर्क पूरा भइहाल्नुका पश्चात अप्नाए जबकि फुट (विरोध) को कुनै औचित्य शेष रहँदैन किन्तु मात्र शत्रुता, हठधर्मी तथा ईर्ष्याका कारण यस्तो गरे । यसबाट केही विद्वानले यहूद तथा केही मक्काका कुरैश तात्पर्य लिएका छन् ।

[5]अर्थात् यदि उनका विषयमा दण्डमा विलम्बको निर्णय नभएको भए त तत्क्षण प्रकोप पठाएर उनको विनाश गरिदिइन्थ्यो ।

[6]यसबाट अभिप्राय यहूदी तथा ईसाई हुन् जो आफूभन्दा पहिलाका यहूदी तथा ईसाईहरुका

فَلِذٰلِكَ فَادْعُ ۚ وَاسْتَقِمْ كَمَآ اُمِرْتَ ۚ وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَهُمْ ۚ وَقُلْ اٰمَنْتُ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ مِنْ كِتٰبٍ ۚ وَ اُمِرْتُ لِاَعْدِلَ بَيْنَكُمْ ؕ اَللّٰهُ رَبُّنَا وَرَبُّكُمْ ؕ لَنَآ اَعْمَالُنَا وَلَكُمْ اَعْمَالُكُمْ ؕ لَا حُجَّةَ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ ؕ اَللّٰهُ يَجْمَعُ بَيْنَنَا ۚ وَاِلَيْهِ الْمَصِيْرُ ﴿۱۵﴾

(१५) तसर्थ तपाईं मानिसहरुलाई त्यतैतिर बोलाउँदै रहनुस्, तथा जे-जति तपाईंसित भनिएको छ, त्यसमा दृढताले रहनुस्,[1] तथा तिनका इच्छाहरुमा नहिंड्नुस्,[2] तथा भनिदिनुस् कि अल्लाह तआलाले जति किताबहरु अवतरित गर्नुभएको छ, मेरो तिनीमाथि ईमान छ, तथा मलाई आदेश दिइएको छ कि तिमीसित न्याय[3] गरिरहूँ । हाम्रो तथा तिमी सबैको प्रभु अल्लाह नै हो । हाम्रा कर्म हाम्रा लागि छन् तथा तिम्रा कर्म तिम्रा लागि छन् । हामी तिमीमा कुनै विवाद छैन । अल्लाह (तआला) हामी सबैलाई एकत्रित गर्नेछ तथा उसैतिर फर्केर जानुछ ।

وَالَّذِيْنَ يُحَآجُّوْنَ فِى اللّٰهِ مِنْ بَعْدِ مَا اسْتُجِيْبَ لَهٗ حُجَّتُهُمْ دَاحِضَةٌ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَعَلَيْهِمْ غَضَبٌ

(१६) तथा जो मानिस अल्लाह (तआला) का कुराहरुमा झगडा पार्छन् यसका पश्चात कि (सृष्टि) त्यसलाई मानिसकेको[4] छ, तिनका विवाद

पश्चात किताब अर्थात् धर्मशास्त्र तौरात तथा इंजीलका उत्तराधिकारी बनाइए अथवा अरबवासी अभिप्राय छन् जसमा अल्लाह तआलाले आफ्नो पवित्र कुर्आन अवतरित गऱ्यो तथा उनीहरुलाई कुर्आनको उत्तराधिकारी बनायो । पहिला अर्थका अनुसार الكتاب (अलकिताब) सित अभिप्राय तौरात तथा इंजील एवं अर्को भावार्थानुसार यसबाट तात्पर्य पवित्र कुर्आन हो ।

[1]अर्थात् यस फुट तथा शंकाका कारण जसको चर्चा पहिले भयो जसको खण्डन गर्नको लागि तपाईं उनलाई तौहीदको दावत (आमन्त्रण) दिनुस् तथा त्यसमाथि अडिग रहनुस् ।

[2]अर्थात उनले आफ्नो इच्छाले जुन कुरा गढेका छन् जस्तो मूर्तिपूजा आदि, यसमा उनका आकांक्षाहरुका पछाडी नहिंड्नुस् ।

[3]अर्थात् जहिलेपनि तिमी आफ्नो कुनै विवाद (समस्या) मेरो पासमा ल्याउनेछौ भने अल्लाहका आदेशहरुका अनुसार त्यसको न्यायका साथ निर्णय गरिदिनेछु ।

[4]अर्थात् कुनै झगडा छैन किनकि सत्य स्पष्ट भइसकेको छ ।

[5]अर्थात् यी मूर्तिपूजक मुसलमानहरुसित लड्छन्, झगड्छन्, जसले अल्लाह तथा रसूलको कुरा मानिहालेका छन् ताकि उनलाई फेरि सन्मार्गबाट विचलित गरिदेऊन् । अथवा अभिप्राय यहूदी तथा इसाई हुन् जो मुसलमानहरुसित

وَلَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿١٦﴾

अल्लाहका निकट असत्य छ ।[1] तथा उनीमाथि क्रोध छ तथा उनका लागि कठोर यातनाहरु छन् ।

اللَّهُ الَّذِي أَنزَلَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ وَالْمِيزَانَ ۗ وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّ السَّاعَةَ قَرِيبٌ ﴿١٧﴾

(१७) अल्लाह (तआ़ला) ले सत्यका साथ किताब अवतरित गरको छ तथा तराजू पनि (उतारेको छ)[2] तथा तपाईंलाई के थाहा कि शायद क़्यामत निकट नै छ ।[3]

يَسْتَعْجِلُ بِهَا الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِهَا ۖ وَالَّذِينَ آمَنُوا مُشْفِقُونَ

(१८) त्यसको शीघ्रता उनीहरुलाई परेको छ, जो त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।[4] जो त्यसमाथि विश्वास

झगडा गर्दथे तथा भन्दथे कि हाम्रो धर्म तिम्रो धर्मभन्दा उत्तम छ तथा हाम्रो नबी तिम्रो नबीभन्दा पहिला भएको छ, यसकारण हामी तिमीभन्दा उत्तम छौं ।

[1] دَاحِضَةٌ को अर्थ, कमजोर, बातिलसित छन् जसलाई टिक्नु छैन ।

[2] الكِتَاب (अलकिताब) सित अभिप्राय जातिवाचक धर्मग्रन्थ हो अर्थात सबै पैगम्बरहरुमाथि जति पनि किताबहरु अवतरित भए, ती सबै सत्य थिए अथवा विशेषरुपले पवित्र क़ुरआन अभिप्राय छ, तथा त्यसको सत्यतालाई स्पष्ट गरिदैंछ । مِيزَان (मीज़ान-तुला) सित तात्पर्य निसाफ तथा न्याय छ । न्यायलाई तुला यसकारण भनियो कि यो बराबरी तथा निसाफको यन्त्र (साधन) हो । यसका समानार्थी यी आयात पनि हुन् ।

﴿لَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنَاتِ وَأَنزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتَابَ وَالْمِيزَانَ لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ﴾

"नि:सन्देह हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई स्पष्ट प्रमाण दिएर पठायौं तथा उनका सात ग्रन्थ एवं न्याय अवतरित गर्‍यौं ताकि मानिसहरु न्यायमा स्थापित रहून् ।" (सूर: अल-हदीद-२५)

﴿وَالسَّمَاءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الْمِيزَانَ * أَلَّا تَطْغَوْا فِي الْمِيزَانِ * وَأَقِيمُوا الْوَزْنَ بِالْقِسْطِ وَلَا تُخْسِرُوا الْمِيزَانَ﴾

"उसैले आकाशलाई उच्च गर्‍यो तथा उसैले तुला स्थापित गर्‍यो ताकि तिमी तौलनुमा घटी-बढी नगर । न्यायका साथ वजनलाई ठीक राख तथा तौलमा कमी नगर ।"(सूर: रहमान-७-९)

[3] قريب पुरुषालिङ्ग तथा स्त्रीलिङ्ग विशेषणका लागि आउँछ । ﴿إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ﴾ (फ़तहुल क़दीर)

[4] अर्थात् परिहास स्वरुप यो ठान्दै कि यो आउनु नै कहाँ छ ? यसकारण भन्दछन्

مِنْهَا وَيَعْلَمُونَ أَنَّهَا الْحَقُّ أَلَا إِنَّ الَّذِينَ يُمَارُونَ فِي السَّاعَةِ لَفِي ضَلَالٍ بَعِيدٍ ⑱

राख्दछन् । उनी त त्यससित तर्सि[1]रहेछन् एवं उनलाई त्यो सत्य हुनुको पूर्ण ज्ञान छ। याद राख जो मानिस केयामतका विषयमा लडाई-झगडा गरिराखेका छन्[2] उनीहरु टाढाको पथ-विचलनमा परेका छन् ।[3]

اللَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ يَرْزُقُ مَنْ يَشَاءُ وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ ⑲

(१९) अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना भक्तहरुमाथि ठूलै कृपा गर्नेवाला छ, जसलाई चाहन्छ अत्याधिक जीविका प्रदान गर्दछ। तथा त्यो अति शक्तिशाली, अति प्रभावशाली छ।

مَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الْآخِرَةِ نَزِدْ لَهُ فِي حَرْثِهِ وَمَنْ كَانَ يُرِيدُ حَرْثَ الدُّنْيَا نُؤْتِهِ

(२०) जसको विचार आख़िरतको खेती छ हामीले त्यसलाई त्यसको खेतीमा अझै बृद्धि गर्नेछौं[4] तथा जो सांसारिक खेतीको कामना गर्दछ

कि केयामत शीघ्र आओस् ।

[1]यसकारण कि एक त उनलाई त्यसको हुने कुरोमा विश्वास छ। दोस्रो उनलाई भय छ कि त्यस दिन निष्पक्ष हिसाब हुनेछ, कहीं उनी पनि अल्लाहको पकडमा नआइहालून् जस्तो अर्को स्थानमा आएको छ :

﴿وَالَّذِينَ يُؤْتُونَ مَا آتَوا وَّقُلُوبُهُمْ وَجِلَةٌ أَنَّهُمْ إِلَىٰ رَبِّهِمْ رَاجِعُونَ﴾

"तथा जो मानिस दिन्छन् जे-जति दिन्छन्, तथा उनका हृदय कम्पित हुन्छन् कि उनी आफ्ना प्रभुतिर फर्कनेछन् ।" (अल-मोमिनून-६०)

[2]يُمَارُون (युमारुन) مُمَارَاةٌ बाट बनेको छ। जसको अर्थ लड्नु-झगड्नु हो। अथवा مِرْيَةٌ (मिर्यतुन) सित छ जसको अर्थ शंका तथा सन्देह हो।

[3]यसकारण कि उनी तर्कहरुमा चिन्तन-मनन गर्दैनन् जो ईमान स्थापित हुनुका कारण बन्न सक्दछन् जबकि यो प्रमाण रात-दिन उनका दर्शनमा आउँछन्, उनका आँखाहरुबाट गुज्रन्छन् तथा उनको बुद्धि एवं बोधमा आउन सक्छन्। अतः उनी सत्यबाट धेरै टाढा परिसकेका छन् ।

[4]حَرْث को अर्थ बीउ छर्नु हो। यहाँ रुपकका रुपमा कर्महरुका फल तथा लाभमाथि भनिएको छ । अभिप्राय यो हो कि जो व्यक्ति संसारमा कर्म तथा श्रमद्वारा परलोकका पुण्य तथा प्रतिफलको अभिलाषी छ त अल्लाह तआ़ला त्यसको परलोकको खेतीमा यसप्रकार बढाउने छ कि एक सत्कर्मको पुण्य दस गुनाबाट लिएर सात सय गुनासम्म पनि प्रदान गर्नेछ ।

مِنْهَا ۙ وَمَا لَهُ فِي الْآخِرَةِ مِن نَّصِيبٍ ﴿٢٠﴾

हामीले उसलाई त्यसैमध्येबाट नै केही दिइदिनेछौं ।[1] यस्ता व्यक्तिको आख़िरत (परलोक) मा कुनै भाग छैन ।[2]

أَمْ لَهُمْ شُرَكَاءُ شَرَعُوا لَهُم مِّنَ الدِّينِ مَا لَمْ يَأْذَن بِهِ اللَّهُ ۚ وَلَوْلَا كَلِمَةُ الْفَصْلِ لَقُضِيَ بَيْنَهُمْ ۗ وَإِنَّ الظَّالِمِينَ لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ﴿٢١﴾

(२१) के तिनीहरुले यस्ता (अल्लाहका) साझीदार (निर्धारित गरेका) छन् जसले यस्ता धार्मिक आदेश निर्धारित गरिदिएका छन्, जो अल्लाहद्वारा भनिएका होइनन् ।[3] यदि निर्णयका दिनको वचन नभएको भए त (अहिले नै) उनीहरुमा निर्णय गरिदिइन्थ्यो । निःसन्देह (ती) अत्याचारीहरुका लागि नै कष्टदायी यातनाहरु छन् ।

تَرَى الظَّالِمِينَ مُشْفِقِينَ مِمَّا كَسَبُوا وَهُوَ وَاقِعٌ بِهِمْ ۗ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فِي رَوْضَاتِ الْجَنَّاتِ ۖ لَهُم

(२२) तपाईले देख्नुहुनेछ कि (यी) अत्याचारी आफ्ना कर्महरुसित तर्सिरहेका हुनेछन्[4] जो निःसन्देह उनीमाथि घटित हुनेवाला छ ।[5] तथा जो मानिस ईमान स्वीकार गरे तथा उनीहरुले पुण्यका कार्य पनि गरे उनीहरुले

[1]अर्थात् संसारका अभिलाषीलाई संसार त प्राप्त हुन्छ किन्तु यति होइन जति त्यो चाहन्छ, बरु त्यति नै प्राप्त हुन्छ जति अल्लाहको इच्छा तथा भाग्य-लेखका अनुसार हुन्छ ।

[2]यो त्यही विषय हो जो सूरः बनी इस्राईल १८ पनि वर्णित भएको छ । अभिप्राय यो हो कि संसारमा त अल्लाह प्रत्येकलाई अवश्य दिन्छ जति उसले लेखिदिएको छ, किनकि उसले सबै जीविकाको भार लिएको छ, संसारका इच्छुकको पनि तथा परलोकको इच्छुकको पनि । तैपनि जो परलोकको आर्जन एवं श्रम गर्नेछ त क़्यामतका दिन परमेश्वर उसलाई कैयन् गुना पुण्य तथा प्रतिफल प्रदान गर्नेछ, जबकि संसारमा अभिलाषीका लागि परलोकमा नरकको यातनाका बाहेक केही हुनेछैन । अब यो मानिसलाई स्वयं सोच्नुपर्छ कि उसको लाभ माया-मोहमा छ अथवा परलोकको इच्छुक बन्नुमा ।

[3]अर्थात् शिर्क तथा पाप, जसको आज्ञा अल्लाहले दिएको छैन उनीद्वारा बनाइएका साझेदारहरुले मानिसहरुलाई यस मार्गमा लगाइदिएका छन् ।

[4]अर्थात् केयामतका दिन ।

[5]हाँलाकि तर्सनु व्यर्थ हुनेछ किनकि आफूद्वारा गरिएका दण्ड त उनीहरुलाई प्रत्येक दशामा भोग्नुपर्नेछ ।

مَّا يَشَاءُونَ عِندَ رَبِّهِمْ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَضْلُ الْكَبِيرُ ﴿٢٢﴾

स्वर्गका बगैंचाहरुमा हुनेछन्, उनीहरुले जे इच्छा गर्नेछन् आफ्ना प्रभुका पास उपस्थित पाउनेछन्, यही हो महान अनुग्रह ।

ذَٰلِكَ الَّذِي يُبَشِّرُ اللَّهُ عِبَادَهُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ ۗ قُل لَّا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ ۗ وَمَن يَقْتَرِفْ حَسَنَةً نَّزِدْ لَهُ فِيهَا

(२३) यही त्यो हो जसको शुभ-सूचना अल्लाह (तआला) आफ्ना ती भक्तहरुलाई दिइराखेको छ, जसले ईमान स्वीकार गरे तथा (पवित्र कुरआन र सुन्नतका अनुसार) कर्म गरे, त भनिदिनुस् कि म त्यसमा तिमीसित कुनै बदला (साटो) चाहँदिन परन्तु नातोदारीको प्रेम,[1] र जो व्यक्ति पुण्य गर्दछ हामीले त्यसका

[1]कुरैशका गोत्र तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममा नातेदारीको सम्बन्ध थियो । आयतको अभिप्राय पूर्णतः स्पष्ट छ कि धर्मका प्रचार-प्रसार तथा शिक्षा-दीक्षामा कुनै बदला (साटो) चाहँदिन । हो, एउटा वस्तुको प्रश्न अवश्य छ कि मेरा तथा तिम्रा बीच जुन नातेदारी छ, त्यसमाथि ध्यान देउ । तिमी मेरो कुरा मान्दैनौ भने नमान, किन्तु मलाई क्षति पुऱ्याउनबाट त रोकिराख । तिमी मेरा सहायक बन्न सक्दैनौ त सम्बन्धीका नाताले मलाई कष्ट नदेउ तथा मेरा मार्गमा बाधा नवन कि म रिसालत (उपदेश पुऱ्याउन) को दायित्व पूरा गर्न सकूँ । आदरणीय इब्ने अब्बास रज़ियल्लाहु अन्हुमाले यसको अर्थ लिएका छन् कि मेरा तथा तिम्रामध्ये जो निकटता तथा सम्बन्ध छ, त्यसलाई स्थापित राख । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिश्शूरा) नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको परिवार निश्चय वंशका आधारमा संसारको श्रेष्ठतम् परिवार हो जससित प्रेम, त्यसको सम्मान तथा आदर ईमानको अंश हो, यसकारण कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्ना कथन (हदीसहरु) मा उनका सम्मान तथा सुरक्षामाथि जोड दिनु भएको छ । किन्तु यस आयतको कुनै संम्बन्ध त्यस विषयसित छैन जस्तो कि शियाहरु तानेर यस आयतलाई नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका परिवारका प्रेमका साथ जोडेर परिवारलाई पनि सीमित गर्दछन्, अनि उहाँका परिवारलाई पनि उनीहरुले आदरणीय अली तथा फ़ातिम एवं हसन-हुसैनसम्म सीमित गरिदिएका छन् । साथै प्रमेको अर्थ पनि उनका निकट यो हो कि उनलाई निष्पाप तथा ईश्वरीय अधिकारहरुले युक्त मानियोस् । यसका अतिरिक्त मक्काका काफ़िरहरुबाट आफ्ना परिवार प्रेमको माँग आमन्त्रणका पारिश्रमिक (मज़दूरी) स्वरुप अति विचित्र कुरो छ, उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको उच्चतम् मर्यादाभन्दा निकै पतित छ, उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) का आमन्त्रणलाई स्वीकार नगर्नका बावजूद उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) को माग त केवल निकटता एवं सम्बन्धित हुनुका आधारमा प्रेम स्थापित राख्नु थियो । अनि यो आयत तथा सूरः मक्की हो जबकि आदरणीय अली (रज़ियल्लाहु अन्हु) तथा फ़ातिमा (रज़ियल्लाहु अन्हा) का बीच विवाह बन्धन पनि स्थापित भएको थिएन ।

حُسْنًا ۭ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ شَكُوْرٌ ﴿23﴾

पुण्यमा अझै अधिक बढाइदिनेछौं ।[1] निश्चय नै अल्लाह (तआ़ला) अत्यन्त क्षमाशील तथा अत्याधिक गुणग्राही छ ।[2]

اَمْ يَقُوْلُوْنَ افْتَرٰى عَلَي اللّٰهِ كَذِبًا ۚ فَاِنْ يَّشَاِ اللّٰهُ يَخْتِمْ عَلٰي قَلْبِكَ ۭ وَيَمْحُ اللّٰهُ الْبَاطِلَ وَيُحِقُّ الْحَقَّ بِكَلِمٰتِهٖ ۭ اِنَّهٗ عَلِيْمٌۢ بِذَاتِ الصُّدُوْرِ ﴿24﴾

(२४) के यिनी भन्दछन् (कि पैग़म्बरले) अल्लाहमाथि मिथ्यारोपण गरिहालेका छन् यदि अल्लाह (तआ़ला) चाहन्छ भने तपाईंका हृदयमा मोहर लगाइदिन्छ[3] तथा अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना कुराहरुबाट असत्यलाई मेटाइदिन्छ[4] तथा सत्यलाई सिद्ध राख्दछ । त्यो छातिभित्रका कुराहरु जान्दछ ।

وَهُوَ الَّذِيْ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهٖ وَيَعْفُوْا عَنِ السَّيِّاٰتِ

(२५) तथा त्यही हो जो आफ्ना भक्तहरुको क्षमा-याचनालाई स्वीकार गर्दछ[5] तथा पापहरुलाई

अर्थात् अहिले त्यो घराना अस्तित्वमा नै आएको थिएन जसका स्वयं कृत प्रेमको सिद्धि यस आयतमा गर्न सकिन्छ ।

[1]अर्थात् पुण्य एवं प्रतिफल बढाउनेछौं । अथवा नेकीको साटो अत्याधिक नेकी गर्नुको सन्मति स्वरुप प्रदान गर्नेछौं जस्तै नराम्रोको साटो अत्याधिक नराम्राहरु गर्नु हो ।

[2]अत: त्यो पर्दा पर्दछ तथा क्षमा गरिदिन्छ तथा अधिकभन्दा अधिक प्रतिफल प्रदान गर्दछ ।

[3]अर्थात् यस आरोपमा यदि सच्चाई भएको भए त हामीले तपाईंका हृदयमा मोहर लगाइदिन्थ्यौं जसबाट त्यो कुर्‌आन नै मेटिएर जान्थ्यो, जसलाई रच्ने कुरालाई तपाईंसित सम्बन्धित गरिन्छ । अभिप्राय यो हो कि हामीले तपाईंलाई कडा यातना दिन्थ्यौं ।

[4]यो कुर्‌आन पनि यदि असत्य भएको भए (जस्तो कि झुठ्लाउनेहरुको दाबी छ) त निश्चय अल्लाह तआ़लाले त्यसलाई पनि मेटाइदिन्थ्यो जस्तो कि त्यसको नीति छ ।

[5]तौबाको अभिप्राय हो पापमाथि पश्चाताप तथा लज्जित हुनु तथा भविष्यमा त्यसलाई नगर्नुको संकल्प । केवल मुखले तौबा-तौबा गर्नु अथवा त्यस पाप तथा अवज्ञाका कर्मलाई त नछाड्नु तथा तौबाको प्रदर्शन गर्नु तौबा होइन । यी उपहास तथा परिहास हो । तैपनि शुद्ध तथा साँचो तौबा अल्लाह अवश्य स्वीकार गर्दछ ।

وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٥﴾

क्षमा गर्दछ, तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, सबै जान्दछ ।

وَيَسْتَجِيبُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَيَزِيدُهُم مِّن فَضْلِهِ ۚ وَالْكَافِرُونَ لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा ईमानवाला एवं सदाचारीहरुको कुरा सुन्दछ[1] तथा उनीहरुलाई आफ्नो कृपाले अझै अधिक प्रदान गर्दछ तथा काफिरहरुका लागि कठोर यातना छ ।

وَلَوْ بَسَطَ اللَّهُ الرِّزْقَ لِعِبَادِهِ لَبَغَوْا فِي الْأَرْضِ وَلَٰكِن يُنَزِّلُ بِقَدَرٍ مَّا يَشَاءُ ۚ إِنَّهُ بِعِبَادِهِ خَبِيرٌ بَصِيرٌ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा यदि अल्लाह (तआ़ला) आफ्ना सबै भक्तहरुको जीविका विस्तृत गरिदिएको भए त उनीहरु धर्तीमा उपद्रव मच्चाइ[2] दिन्थे, परन्तु त्यो अनुमानले जे-जति चाहन्छ अवतरित गर्दछ । त्यो आफ्ना भक्तहरुसित राम्ररी सूचित छ तथा राम्ररी देख्नेवाला छ ।

وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِن بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنشُرُ رَحْمَتَهُ ۚ

(२८) तथा त्यही हो जो मानिसहरु निराश भईहाल्नुका पश्चात वर्षा गर्दछ[3] तथा आफ्नो

[1]अर्थात् उनको विनय सुन्दछ तथा उनको इच्छा एवं कामनाहरु पूरा गर्दछ किन्तु आवश्यक छ कि प्रार्थनाका प्रतिबन्ध तथा नियमहरुको पूरा पालना गरियोस् । हदीसहरुमा चर्चित छ कि अल्लाह आफ्ना भक्तहको तौबा (क्षमा-याचना) बाट त्यस व्यक्तिसित पनि अधिक प्रसन्न हुन्छ जसको सवारी खानपिनका सामान सहित वनमा हराउँछ तथा त्यो निराश भएर कुनै रुखमुनि सुत्छ कि सहसा त्यसले आफ्नो सवारी भेटोस् र हर्षोल्लासमा उसको मुखबाट निस्किहालोस् कि हे अल्लाह तिमी मेरो भक्त तथा तिम्रो प्रभु हूँ, अर्थात् अति आनन्दमा त्यसले गल्ती गरिहालोस् । (सहीह मुस्लिम किताबुत्तौबा बाबुन फिल हद्दे अलत् तौबा वल फर्हे बिहा)

[2]अर्थात् यदि अल्लाह प्रत्येक व्यक्तिलाई आवश्यकताभन्दा अधिक एक समान जीविकाका साधन प्रदान गरिदिन्छ भने त्यसको परिणाम यो हुन्छ कि कोही कसैको अधीनता स्वीकार गर्दैन । प्रत्येक व्यक्ति उपद्रव तथा नराम्रो अथवा अत्याचार सीमा उल्लंघनमा एकसे एक बढी भएको हुन्थ्यो तथा जगत उपद्रवले भरिन्थ्यो ।

[3]अर्थात् जो जीविकाको उपजमा सबभन्दा अधिक लाभदायक तथा महत्वपूर्ण छ । यो वर्षा जब निराशाका पश्चात हुन्छ त यस अनुग्रहको संवेदन पनि त्यसैबेला हुन्छ । अल्लाह तआ़लाद्वारा यस्तो गर्नुमा हिक्मत पनि यही छ कि भक्तहरु अल्लाहको प्रदानहरुको सम्मान गरुन् तथा त्यसको कृतज्ञता देखाऊन् ।

وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ ﴿٢٨﴾

कृपालाई विस्तार गरिदिन्छ । त्यही हो संरक्षक तथा प्रशंसा एवं महिमाका योग्य ।[1]

وَمِنْ آيَاتِهِ خَلْقُ السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ وَمَا بَثَّ فِيهِمَا
مِن دَابَّةٍ ۚ وَهُوَ عَلَىٰ جَمْعِهِمْ
إِذَا يَشَاءُ قَدِيرٌ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा त्यसका निशानीहरुमध्ये आकाश तथा धर्तीको सृष्टि गर्नु र तिनमा जीउधारीहरुलाई फैलाउनु हो । त्यो यस कुरामा पनि सामर्थ्यवान छ कि जब चाहन्छ उनलाई एकत्रित गरिदिन्छ ।[2]

وَمَا أَصَابَكُم مِّن مُّصِيبَةٍ
فَبِمَا كَسَبَتْ أَيْدِيكُمْ وَيَعْفُو
عَن كَثِيرٍ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा जे-जति पनि कष्ट तिमीलाई पुग्दछन् ती तिम्रा आफ्ना हातहरुका कर्तुतको (प्रतिफल) हो, तथा त्यसले धेरै कुराहरुलाई क्षमा गरिदिन्छ ।[3]

[1]कार्यक्षम छ, आफ्ना असल भक्तहरुका काम बनाउँछ । उनीहरुलाई लाभ पुऱ्याउँछ तथा नराम्रो एवं विनाशबाट उनको रक्षा गर्दछ । आफ्ना यस अपार तथा अनुग्रहहरुमा प्रशंसनीय छ ।

[2] دَابَّة (धर्तीमा हिंड्ने-डुल्नेवाला) को शब्द साधारण छ, जसमा जिन्न तथा मानिसका अतिरिक्त सबै जीव सम्मिलत छन् जसका रुप, रङ्ग, बोलीहरु, स्वभाव तथा प्रकार एवं जाति एक-अर्काभन्दा सर्वथा भिन्न छन् तथा उनी धर्तीमा फैलिएका छन् । यी सबैलाई अल्लाह तआलाले प्रलयका दिन एउटै मैदानमा एकत्रित गर्नेछ ।

[3]यो सम्बोधन यदि ईमानवालाहरुसित छ भने अभिप्राय हुनेछ कि तिम्रा केही पापहरुका प्रायश्चित (क्षतिपूर्ति) त्यो आपदा बन्दिन्छ जो तिमीलाई पापहरुका बदला पुऱ्याउँछ तथा केही पाप त्यो हो जो अल्लाह यसै क्षमा गरिदिन्छ तथा अल्लाह बडो कृपाशील छ, क्षमा गर्नुका पश्चात आख़िरतमा त्यसमा पकड गर्नेछैन । हदीसमा पनि चर्चा छ कि ईमान भएकालाई जे-पनि दुख, चिन्ता तथा शोक पुग्दछ यहाँसम्मकि त्यसका पाउँमा काँडापनि बिझिन्छ त अल्लाह तआला त्यसका कारणले त्यसका पाप क्षमा गरिदिन्छ । (सहीह बुख़ारी, किताबुल मरज़ा, बाबु माजाअ फी कफ्फ़ारतिल मरज़े, मुस्लिम किताबुल बिर्रे, बाबु सवाबिल मोमिने फीमा युसीबुहू मिन मरज़िन्) यदि सम्बोधन सामान्य हुन्छ भने अभिप्राय यो हुनेछ कि तिमीलाई जे दुख संसारमा पुग्छन्, यी तिम्रा आफ्ना पापहरुको परिणाम हो जबकि अल्लाह तआला धेरैजसो पापलाई क्षमा नै गरिदिन्छ, अर्थात या त सदाका लागि क्षमा गरिदिन्छ अथवा तिनमा तुरुन्त दण्ड दिंदैन । (दण्ड एवं सजायमा विलम्ब पनि एकप्रकारको क्षमा नै हो जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो :
﴿وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَابَّةٍ﴾

وَمَآ اَنْتُمْ بِمُعْجِزِيْنَ فِى الْاَرْضِ ۚۖ وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ ﴿٣١﴾

(३१) तथा तिमी हामीलाई धर्तीमा विवश गर्नेवाला होइनौ,[1] तथा तिम्रा लागि अल्लाह (तआ़ला) का अतिरिक्त कोही कार्यक्षम छैन तथा न सहायता गर्नेवाला ।

وَمِنْ اٰيٰتِهِ الْجَوَارِ فِى الْبَحْرِ كَالْاَعْلَامِ ﴿٣٢﴾ؕ

(३२) तथा समुद्रमा हिंड्ने पर्वतहरुजस्तै डुङ्गाहरु त्यसका निशानीहरुमध्ये हुन् ।[2]

اِنْ يَّشَاْ يُسْكِنِ الرِّيْحَ فَيَظْلَلْنَ رَوَاكِدَ عَلٰى ظَهْرِهٖ ؕ اِنَّ فِىْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّكُلِّ صَبَّارٍ شَكُوْرٍ ﴿٣٣﴾ۙ

(३३) यदि त्यो चाहन्छ भने हावा बन्द गरिदिन्छ तथा यी डुङ्गाहरु समुद्रमा रोकिरहून् । निःसन्देह यसमा प्रत्येक धैर्य राख्ने कृतज्ञका लागि निशानीहरु छन् ।

اَوْ يُوْبِقْهُنَّ بِمَا كَسَبُوْا وَيَعْفُ عَنْ كَثِيْرٍ ﴿٣٤﴾ۙ

(३४) अथवा उनीहरुलाई उनका कर्तुतहरुका कारण नष्ट गरिदिन्छ ।[3] त्यो त धेरैजसो त्रुटिहरुलाई क्षमा गरिदिन्छ ।[4]

وَّيَعْلَمَ الَّذِيْنَ يُجَادِلُوْنَ فِىْٓ اٰيٰتِنَا ؕ

(३५) र ताकि जो मानिस हाम्रा निशानीहरुमा झगड्छन्[5] उनीहरुले ज्ञात गरिहालून् कि उनका लागि

यसै भावार्थको आयत सूरः अन्नहल-६१ पनि हो ।

[1]अर्थात् तिमी भागेर कुनै यस्तो ठाउँमा जान सक्दैनौ कि जहाँ तिमी हाम्रो पकडमा आउन नसक अथवा जुन विपदा हामी तिमीमाथि उतार्न चाहन्छौं त्यसबाट बच्नसक ।

[2]الجوار (अलजेवार) अथवा الجواري (अलजवारी) جارية जारीयह (चल्नेवाला) को वहुवचन हो । अर्थ हो नौकाहरु, जहाज । यो अल्लाहका पूर्ण सामर्थ्यको प्रमाण हो कि सागरहरुमा पर्वतहरुका समान डुङ्गाहरु तथा जहाज त्यसको आज्ञाले चल्छन् । अन्यथा त्यसले आज्ञा दिन्छ भने उ सागरहरुमा उभिरहून् ।

[3]अर्थात् समुद्रलाई आज्ञा देओस् तथा त्यसका लहरहरुमा बाढी आओस् तथा यिनी त्यसमा डुबिहालून् ।

[4]अन्यथा समुद्रमा यात्रा गर्ने कोही सुरक्षित वापस आउन नसकोस् ।

[5]अर्थात् उनका इन्कार गर्दछन् ।

مَا لَهُمْ مِّنْ مَّحِيصٍ ﴿٣٥﴾

कुनै छुट्कारा छैन ।[1]

فَمَآ أُوتِيتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَمَتَاعُ
الْحَيَوٰةِ الدُّنْيَا ۚ وَمَا عِنْدَ اللَّهِ خَيْرٌ
وَّأَبْقَىٰ لِلَّذِينَ آمَنُوا وَعَلَىٰ رَبِّهِمْ
يَتَوَكَّلُونَ ﴿٣٦﴾

(३६) तसर्थ तिमीलाई जे-जति दिइएको छ त्यो सांसारिक जीवनको केही अलिकति साधन हो[2] तथा अल्लाह (तआला) का पासमा जो छ त्यो त्यसभन्दा कैयन् गुना श्रेष्ठ[3] तथा स्थाई छ, त्यो उनका लागि हो जसले ईमान स्वीकार गरे तथा केवल आफ्ना प्रभुमाथि नै भरोसा गर्दछन् ।

وَالَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ
وَالْفَوَاحِشَ وَإِذَا مَا غَضِبُوا هُمْ يَغْفِرُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा उनीहरु महापापहरुबाट र असभ्य कुराहरुबाट बच्दछन् तथा क्रोधका समय (पनि) क्षमा गरिदिन्छन् ।[4]

وَالَّذِينَ اسْتَجَابُوا لِرَبِّهِمْ
وَأَقَامُوا الصَّلَوٰةَ ص وَأَمْرُهُمْ شُورَىٰ

(३८) तथा आफ्ना प्रभुका आदेशलाई स्वीकार गर्दछन्,[5] तथा नमाज़को नियमित रुपले स्थापना गर्दछन्[6] तथा उनको प्रत्येक कार्य

[1]अर्थात् अल्लाहका प्रकोपबाट उनीहरु कतै भागेर मुक्ति प्राप्त गर्न सक्दैनन् ।

[2]अर्थात् साधारण तथा हीन छ चाहे त्यो कारुणकै कोष नै किन नहोस् । यसकारण त्यसका धोखामा नआउनु, यसकारण कि यो सामयिक तथा नश्वर हो ।

[3]अर्थात् राम्रा कर्महरुको जो फल अल्लाहका पास प्राप्त हुनेछ त्यो संसारका सामानहरुभन्दा कैयन् अधिक उत्तम छ तथा स्थाई पनि, किनकि त्यसको अन्त्य एवं विनाश छैन । अभिप्राय यो हो कि लोकलाई परलोकमाथि प्रधानता नदेऊन्, यस्तो गर्दछौ भने पछुताउने छौ ।

[4]अर्थात् मानिसहरुलाई क्षमा गर्नु उनका स्वभावको एक अंश हो न कि बदला लिनु । जस्तो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका विषयमा आउँछ :

«مَاانْتَقَمَ لِنَفْسِهِ قَطُّ إِلَّا أَنْ تُنْتَهَكَ حُرُمَاتُ اللهِ»

"नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफू स्वयंमका लागि कहिल्यै बदला लिनु भएन । हो अल्लाहका विधानहरु (निषेधाज्ञाहरु) लाई तोडिन्थ्यो भने उहाँका लागि असहनीय थियो ।" (बुख़ारी किताबुल अदब, बाबु यस्सेरु वला तुआस्सिरु र मुस्लिम किताबुल फ़ज़ाएल)

[5]अर्थात् त्यसको आज्ञाको पालना त्यसका रसूलको अनुसरण तथा त्यसका धम्कीहरुबाट पन्छिन्छन् ।

[6]नमाज़को नियमितता र एकामतको विशेष गरी वर्णन गरिएको छ कि उपासना

بَيْنَهُمْ ۖ وَمِمَّا رَزَقْنَٰهُمْ يُنفِقُونَ ﴿٣٨﴾

आपसी विचार-विमर्शले हुन्छ[1] तथा जे-जति हामीले उनलाई प्रदान गरेका छौं, त्यसमध्येबाट (हाम्रा नाममा) दिन्छन् ।

وَٱلَّذِينَ إِذَآ أَصَابَهُمُ ٱلْبَغْىُ

(३९) तथा जब उनीमाथि अत्याचार (एवं क्रुरता)

(इबादत) मा यसको सबभन्दा अधिक महत्व छ ।

१ شُـــورى यो ذكرى तथा بُشرى का समान مفاعلة बाट धातु हो । अर्थात् ईमान भएकाहरुले प्रत्येक महत्वपूर्ण कार्य परस्पर परामर्शले गर्दछन् । आफ्नै विचारलाई अन्तिम निर्णय ठान्दैनन् । स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई पनि अल्लाहले आदेश दिनुभयो कि मुसलमानहरुसित परामर्श गर (आले इमरान-१५९) अतः उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम युद्धका विषयहरु तथा अन्य महत्वपूर्ण कुराहरुमा परामर्शको प्रयोजन गर्नुहुन्थ्यो, जसबाट मुसलमानहरुको पनि उत्साह बढ्थ्यो तथा विषयका सबै भाग स्पष्ट हुनजान्थे । आदरणीय उमर रज़ियल्लाहु अन्हु जब भालाको प्रहारबाट घायल भइहाले तथा जीवनको कुनै आशा शेष रहेन त शासनका विषयमा परामर्शका लागि छ : व्यक्ति नियुक्त गरे । उस्मान, अली, तलहा, ज़ुबैर, साद तथा अब्दुर्रहमान पुत्र औफ़ (रज़ियल्लाहु अन्हुम) । उनले परस्पर परामर्शका पश्चात आदरणीय उस्मान रज़ियल्लाहु अन्हुलाई शासनका लागि निर्वाचित गरे । केही मानिस परामर्शका यस प्रबन्ध एवं आदेशबाट राजतन्त्रको खण्डन तथा प्रजातन्त्रलाई सिद्ध गर्दछन्, हाँलाकि परामर्शको प्रबन्ध शाही शासनमा पनि हुन्छ । राजाको पनि सल्लाहकार समिति हुन्छ जसमा प्रत्येक महत्वपूर्ण काममा सोच-विचार हुन्छ । यसकारण यस आयतबाट राजतन्त्रको कदापि खण्डन हुँदैन । यसका अतिरिक्त प्रजातन्त्रलाई परामर्शको समानार्थ सम्झनु सर्वथा गलत हो । परामर्श प्रत्येक साना-ठूलाबाट हुन सक्दैन, न त्यसको आवश्यकता नै छ । परामर्शको अर्थ ती मानिसहरुसित विचार-विमर्श गर्नु हो जो मामिलाको सूक्ष्मता तथा आवश्यकलाई बुझ्दछन्, जसमा परामर्शको आवश्यकता हुन्छ । जस्तो भवन, सेतु आदि निर्माण गर्नु छ भने धागोवाला, दर्जी अथवा रिक्शाचालकसित होइन कुनै इन्जिनियरसित परामर्श लिइनेछ । कुनै रोगका विषयमा परामर्शको आवश्यकता हुन्छ भने चिकित्सक वैद्यको आवश्यकता हुनेछ, जबकि प्रजातन्त्रमा यसका विपरीत प्रत्येक वयस्कलाई परामर्शको पात्र मानिन्छ, चाहे त्यो कोरा मूर्ख, निर्बोध तथा राज्यका विषयमा सूक्ष्मतासित बिल्कुलै अनभिज्ञ होस् । अतः परामर्श शब्दसित प्रजातन्त्रको सिद्धि अधिकार जमाउन एवं धाँधलीका अतिरक्त केही होइन, तथा जुनप्रकार सोशलिज्मको साथ इस्लामी शब्द जोड्नाले सोशलिज्म मुसलमान हुनसक्दैन, यसैप्रकार प्रजातन्त्रमा इस्लामको टालो लगाइदिनाले पश्चिमी प्रजातन्त्रमा ख़िलाफतको वस्त्र सही आउनसक्दैन । पश्चिमको यो बृक्ष इस्लामको भूमिमा बिकसित हुनसक्दैन ।

هُمْ يَنْتَصِرُونَ ﴿٣٩﴾

हुन्छ भने उनी केवल बदला लिइहाल्छन् ।[1]

وَجَزٰٓؤُا سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ۚ فَمَنْ عَفَا وَاَصْلَحَ فَاَجْرُهٗ عَلَى اللّٰهِ ۚ اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الظّٰلِمِيْنَ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा नराम्रोको बदला त्यसै जस्तो नराम्रो हो,[2] तथा जो क्षमा गरिदिन्छ र सुधार गर्छ त त्यसको प्रतिफल अल्लाहमाथि छ । वास्तवमा अल्लाह (तआला) अत्याचारीहरुसित प्रेम गर्दैन ।

وَلَمَنِ انْتَصَرَ بَعْدَ ظُلْمِهٖ فَاُولٰٓئِكَ مَا عَلَيْهِمْ مِّنْ سَبِيْلٍ ﴿٤١﴾

(४१) तथा जो व्यक्ति आफू नृशंसित हुनुका पश्चात (समान) बदला लिइहाल्छ भने यस्ता व्यक्तिमाथि (निन्दाको) कुनै मार्ग छैन ।

اِنَّمَا السَّبِيْلُ عَلَى الَّذِيْنَ يَظْلِمُوْنَ النَّاسَ وَيَبْغُوْنَ فِى الْاَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ ۚ اُولٰٓئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ﴿٤٢﴾

(४२) यो मार्ग केवल ती मानिसहरुमा छ जो स्वयं अरुहरुमाथि अत्याचार गर्दछन् तथा धर्तीमा अनायास उपद्रव मच्चाउँदै हिंड्छन् । यी नै हुन् जसका लागि कष्टदायी यातनाहरु छन् ।

وَلَمَنْ صَبَرَ وَغَفَرَ اِنَّ ذٰلِكَ لَمِنْ عَزْمِ الْاُمُوْرِ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा जो व्यक्ति धैर्य गरिहाल्छ एवं क्षमा गरिदिन्छ, त निःसन्देह यो एउटा ठूला साहसका कार्यहरुमध्ये (एउटा कार्य) हो ।

وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ مِنْ وَّلِيٍّ مِّنْۢ بَعْدِهٖ ۚ وَتَرَى الظّٰلِمِيْنَ

(४४) तथा जसलाई अल्लाह (तआला) ले विचलित गरिदिन्छ त्यसका पश्चात कोही कार्यक्षम छैन ।

[1]अर्थात् बदला लिनबाट त्यो विवश छैन । यदि बदला लिन चाहन्छन् भने लिन सक्छन्, तैपनि सामर्थ्य हुँदाहुँदै उनी क्षमालाई प्रधानता दिन्छन् । जस्तै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मक्का विजयका दिन आफ्नो ज्यान लिन खोज्नेहरुका लागि सामान्य क्षमाको घोषणा गरिदिनु हो । हुदैबीयामा उहाँले अस्सी व्यक्तिहरुलाई क्षमा गरिदिनुभयो जसले उहाँका विरोधमा षड्यन्त्र रचेका थिए । लबीद बिन आसिम यहूदीसित बदला लिनु भएन जसले उहाँमाथि जादू गरेको थियो । त्यस यहूदी नारीलाई उहाँले केही पनि भन्नुभएन जसले उहाँका खानामा विष मिसाइदिएको थियो जसको पीडा उहाँले आजीवन अनुभव गर्नुभयो, सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम । (इब्ने कसीर)

[2]यो प्रतिकार (बदला) लिनुको अनुमति होइन । नराम्रोको बदला यद्यपि नराम्रो होइन किन्तु समरुप हुनका कारण नराम्रो नै भनिएको छ ।

لَمَّا رَاَوُا الْعَذَابَ يَقُوْلُوْنَ هَلْ اِلٰى
مَرَدٍّ مِّنْ سَبِيْلٍ ﴿٤٤﴾

तथा तिमीले देख्नेछौ कि अत्याचारी मानिस यातनाहरुलाई देखेर भनिराखेका हुनेछन् कि के फर्कने कुनै मार्ग छ ?

وَتَرٰىهُمْ يُعْرَضُوْنَ عَلَيْهَا خٰشِعِيْنَ
مِنَ الذُّلِّ يَنْظُرُوْنَ مِنْ طَرْفٍ
خَفِيٍّ ۗ وَقَالَ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا
اِنَّ الْخٰسِرِيْنَ الَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا
اَنْفُسَهُمْ وَاَهْلِيْهِمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ ۗ
اَلَآ اِنَّ الظّٰلِمِيْنَ فِيْ
عَذَابٍ مُّقِيْمٍ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा तिमीले देख्नेछौ कि उनी (नरकका) समक्ष ल्याइ उभ्याइनेछन्, अपमानका कारण झुक्दै गइराखेका हुनेछन् तथा छड्के हेरिराखेका हुनेछन् । ईमान भएकाहरुले स्पष्टरुपले भन्नेछन् कि वास्तवमा हानि बेहोर्ने उनीहरु हुन्, जसले आज कयामतका दिन स्वयं आफूलाई तथा आफ्ना परिवारलाई हानिमा पारिदिए । याद राख कि निःसन्देह अत्याचारीहरु स्थायी यातनामा छन् ।[1]

وَمَا كَانَ لَهُمْ مِّنْ اَوْلِيَاۗءَ
يَنْصُرُوْنَهُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ ۗ
وَمَنْ يُّضْلِلِ اللّٰهُ فَمَا لَهٗ
مِنْ سَبِيْلٍ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा उनको कोही सहायता गर्नेवाला छैन जो अल्लाह (तआला) बाट पृथक उनको सहायता गर्न सकोस्, तथा जसलाई अल्लाहले विचलित पारिदिन्छ त त्यसका लागि कुनै मार्ग नै छैन ।

اِسْتَجِيْبُوْا لِرَبِّكُمْ مِّنْ قَبْلِ
اَنْ يَّاْتِيَ يَوْمٌ لَّا مَرَدَّ لَهٗ مِنَ اللّٰهِ ۗ
مَا لَكُمْ مِّنْ مَّلْجَاٍ يَّوْمَىِٕذٍ

(४७) आफ्ना प्रभुको आदेश मानिहाल यसभन्दा पूर्व कि अल्लाहको तर्फबाट त्यो दिन आइपुगोस् जुन हटिजानु असम्भव छ ।[2] तिमीलाई त्यस दिन न त कुनै शरणको स्थान पाइनेछ तथा

[1]अर्थात् संसारमा यी काफ़िर हामीलाई मूर्ख तथा सांसारिक क्षतिमा ग्रस्त ठान्दथे, जबकि संसारमा हामी केवल परलोकलाई प्रधानता दिन्थ्यौं तथा सांसारिक क्षतिलाई कुनै महत्व दिँदैनथ्यौं । आज देखिहाल वास्तविक क्षतिग्रस्त को छ । उनीहरु जसले सांसारिक क्षणिक क्षतिलाई अन्देखि गरेका थिए तथा आज उनी स्वर्गको आनन्द लिइराखेका छन्, अथवा उनी जसले संसारलाई नै सबैथोक सम्झेका थिए तथा आज यस्तो यातनामा ग्रस्त छन्, जसबाट अब मुक्ति नै सम्भव छैन ।

[2]अर्थात् जसलाई समाप्त गर्नु तथा हटाउनुको कुनै शक्ति राख्ने छैन ।

وَمَا لَكُمْ مِّنْ نَّكِيْرٍ ﴿٤٧﴾

न लुकेर अन्जान बनिजानुको ।[1]

فَإِنْ أَعْرَضُوْا فَمَآ أَرْسَلْنٰكَ عَلَيْهِمْ حَفِيْظًا ۖ إِنْ عَلَيْكَ إِلَّا الْبَلٰغُ ۗ وَإِنَّآ إِذَآ أَذَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنَّا رَحْمَةً فَرِحَ بِهَا ۚ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌۢ بِمَا قَدَّمَتْ أَيْدِيْهِمْ فَإِنَّ الْإِنْسَانَ

(४८) यदि यिनीहरु विमुख हुनजान्छन् त हामीले तपाईलाई उनीमाथि रक्षक बनाएर पठाएका छैनौं । तपाईंको दायित्व त केवल सन्देश पुऱ्याइदिनु हो[2] तथा जब हामी मनुष्यलाई आफ्नो दयाको स्वाद चखाउँछौ,[3] त त्यो त्यसमाथि घमण्ड गर्नथाल्छ,[4] तथा यदि उनीहरुलाई उनका कर्महरुका

[1]अर्थात् तिम्रा लागि कुनै यस्तो स्थान हुनेछैन कि जसमा तिमी लुकेर अन्जान बनिहाल तथा पहिचानमा नआउ अथवा देखिन नसक, जस्तो भन्यो:

﴿يَقُوْلُ الْإِنْسَانُ يَوْمَئِذٍ أَيْنَ الْمَفَرُّ ۝ كَلَّا لَا وَزَرَ ۝ إِلٰى رَبِّكَ يَوْمَئِذٍ الْمُسْتَقَرُّ﴾

"त्यस दिन मानिसले भन्नेछ कि कहाँ भाग्नुको ठाउँ छ । कदापि छैन, कुनै भाग्नुको मार्ग छैन । त्यसदिन तिम्रा प्रभुका पास नै ठेकाना (शरण) हुनेछ ।" (अल-कियामह-१०-१२)

अथवा नकीर, नकारको अर्थमा छ कि तिमी आफ्ना पापहरुलाई नकार्न सक्ने छैनौ, किनकि एक त त्यो सबै अंकित हुनेछन् । दोस्रो, स्वयं मानिसका अङ्गले पनि साक्ष्य दिनेछन् । अथवा जुन दण्ड तिमीलाई तिम्रा पापहरुका कारण दिइनेछ तिमी त्यस दण्डको इन्कार गर्न सक्ने छैनौ, किनकि पापहरुलाई स्वीकार नगरी तिमीलाई कुनै चारा (उपाय) हुनेछैन ।

[2]जस्तै अन्य स्थानमा भन्यो ﴿لَيْسَ عَلَيْكَ هُدٰىهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ يَهْدِيْ مَنْ يَّشَآءُ﴾ (अल-बक़र -२७२) ﴿فَإِنَّمَا عَلَيْكَ الْبَلٰغُ وَعَلَيْنَا الْحِسَابُ﴾ (अर्रअद-४०) तथा ﴿فَذَكِّرْ إِنَّمَآ أَنْتَ مُذَكِّرٌ لَسْتَ عَلَيْهِمْ بِمُصَيْطِرٍ﴾ (अल-गाशिया-२१,२२) यी सबैको भावार्थ यो हो कि तपाईंको दायित्व केवल तथा केवल यो हो कि अल्लाहका सन्देश मानिसहरुसम्म पुऱ्याइदिनुस्, मान्छन् अथवा मान्दैनन्, तपाईंसित त्यसको सोधपूछ हुनेछैन, किनकि मार्ग दर्शाइदिनु (हेदाय दिनु) तपाईंको अधिकारमै छैन, यो मात्र अल्लाहकै अधिकारमा छ ।

[3]अर्थात् जीविकाका साधनहरुको बाहुल्य, स्वास्थ्य एवं सुख, सन्तानको अधिकता, मान एवं पद आदि ।

[4]अर्थात् घमण्ड तथा अहंकार देखाउँछ, अन्यथा अल्लाहका वरदानहरुमाथि प्रसन्न हुनु अथवा त्यसको प्रदर्शन अप्रिय होइन । किन्तु ती वरदानहरुलाई प्रत्यक्ष गर्न तथा कृतज्ञताका रुपमा होस् । अहङ्कार एवं दिखावा तथा घमण्ड स्वरुप नहोस् ।

كَفُوْرٌ ﴿٤٨﴾

कारण कुनै कठिनाई आउँछ[1] त निश्चय मनुष्य बडो कृतघ्न छ ।[2]

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَ الْاَرْضِ ؕ يَخْلُقُ مَا يَشَآءُ ؕ يَهَبُ لِمَنْ يَّشَآءُ اِنَاثًا وَّ يَهَبُ لِمَنْ يَّشَآءُ الذُّكُوْرَ ﴿٤٩﴾

(४९)आकाशहरु तथा धर्तीको राज्य अल्लाह (तआला) कै लागि छ । त्यसले जे चाहन्छ पैदा गर्दछ,[3] जसलाई चाहन्छ पुत्रीहरु दिन्छ तथा जसलाई चाहन्छ पुत्र दिन्छ ।

اَوْ يُزَوِّجُهُمْ ذُكْرَانًا وَّ اِنَاثًا ۚ وَ يَجْعَلُ مَنْ يَّشَآءُ عَقِيْمًا ؕ اِنَّهٗ عَلِيْمٌ قَدِيْرٌ ﴿٥٠﴾

(५०) अथवा उनीहरुलाई एकत्रित गरिदिन्छ[4] पुत्र पनि तथा पुत्रीहरु पनि, तथा जसले चाहन्छ बाँझो गरिदिन्छ, त्यो बडो ज्ञानवाला तथा सर्वशक्तिमान छ ।

[1]धनको कमी, रोग, सन्तानबाट बञ्चित हुनु आदि ।

[2]अर्थात् तुरुन्त अनुकम्पाहरुलाई बिर्सिदिन्छ तथा مُنْعِمْ (उपकारी) लाई पनि । यो अधिकांश मानिसका हिसाबले जसमा क्षीण ईमानका मानिस पनि सम्मिलित छन् । किन्तु अल्लाहका पुनीत भक्त तथा पूर्ण ईमान भएकाहरुको यो दशा हुँदैन । उनी दुखहरुलाई सहन गर्दछन् तथ अनुकम्पाहरुमाथि कृतज्ञता जस्तो कि रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले भन्नुभयो :

«إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَّآءُ شَكَرَ فَكَانَ خَيراً لَّهُ، وإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَّآءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيراً لَّهُ، وَلَيْسَ ذٰلِكَ لأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ»

"यदि उनीहरुलाई कुनै खुशी पार्ने कुरो हुन्छ त उनीहरु आभार प्रकट गर्छन् त यो उनीहरुको लागि राम्रो हो र यदि दुखको कुरा पुग्छ त सहनशील हुन्छन् त यो पनि उनीहरुको लागि राम्रो हो यी कुरा मोमिनहरु बाहेक अरुहरुका लागि हुँदैनन ।" (सहीह मुस्लिम, किताबुज्जुहद, बाबुल मोमिने अमरुहू खैरुन कुल्लुहू)

[3]अर्थात् विश्व (सृष्टि) मा केवल अल्लाहकै इच्छा तथा योजना चल्छ । त्यो जे चाहन्छ हुन्छ, जे चाहँदैन हुँदैन । कोही अर्को त्यसमा हस्तक्षेपको सामर्थ्य तथा अधिकार राख्दैन ।

[4]अर्थात् जसलाई चाहन्छ पुत्र-पुत्री दुबै दिन्छ । यस स्थानमा अल्लाहले मानिसहरुको चार श्रेणी वर्णन गरेको छ । एक त्यो जसलाई केवल पुत्र दिन्छ, दोस्रो त्यो जसलाई केवल पुत्रीहरु दिन्छ, तेस्रो त्यो जसलाई पुत्र-पुत्रीहरु दुबै प्रदान गर्दछ तथा चौथो त्यो जसलाई न पुत्र न पुत्री । मानिसहरुमा यो अन्तर तथा भेद अल्लाहका सामर्थ्यका लक्षणहरुमध्ये हो । यस ईश्वरीय अन्तरलाई संसारको कुनै शक्ति परिवर्तन गर्न सक्दैन । यो विभाजन सन्तानका हिसाबले हो । पिताका हिसाबले पनि मानिसहरुका चार प्रकार छन् । आदम अलैहिस्सलामलाई केवल माटोले रच्यो, उनका न पिता छन्, न माता २-हव्वालाई आदम अर्थात् पुरुषबाट पैदा गर्‍यो, उनकि माता छैनन्, (३) आदरणीय ईसालाई केवल स्त्रीबाट पैदा गर्‍यो, उनका पिता छैनन, (४) तथा शेष सबै मानिसहरुलाई नर-नारी दुबैको मिलनबाट, उनका पिता पनि छन् तथा माता पनि । فَسُبْحَانَ اللهِ العَلِيْمِ القَدِيْرِ (इब्ने कसीर)

وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ اَنْ يُّكَلِّمَهُ اللّٰهُ اِلَّا وَحْيًا اَوْ مِنْ وَّرَآئِ حِجَابٍ اَوْ يُرْسِلَ رَسُوْلًا فَيُوْحِيَ بِاِذْنِهٖ مَا يَشَآءُ ؕ اِنَّهٗ عَلِيٌّ حَكِيْمٌ ﴿٥١﴾

(५१) तथा असम्भव छ कि कुनै भक्तसित अल्लाह (तआला) वार्तालाप गरोस् परन्तु प्रकाशनाका रुपमा अथवा पर्दाका पछाडीबाट अथवा कुनै फरिश्तालाई पठाओस् तथा त्यसले अल्लाहका आदेशले जो त्यो चाहन्छ प्रकाशना गरोस् ।[1] निःसन्देह त्यो सर्वोच्च तथा तत्वदर्शी छ ।

وَكَذٰلِكَ اَوْحَيْنَآ اِلَيْكَ رُوْحًا مِّنْ اَمْرِنَا ؕ مَا كُنْتَ تَدْرِيْ مَا الْكِتٰبُ وَلَا الْاِيْمَانُ وَلٰكِنْ جَعَلْنٰهُ نُوْرًا نَّهْدِيْ بِهٖ مَنْ نَّشَآءُ مِنْ عِبَادِنَا ؕ وَاِنَّكَ لَتَهْدِيْٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा यसैप्रकार हामीले तपाईंतिर आफ्ना आदेशले रुह (आत्मा) लाई अवतरित गरेका छौं,[2] तपाईं त्यसभन्दा पूर्व यो पनि जान्नुहुन्थ्यो कि किताब तथा ईमान के वस्तु हो ?[3] परन्तु हामीले त्यसलाई ज्योति बनायौं, त्यसद्वारा आफ्ना भक्तहरुमध्ये जसलाई चाहन्छौं मार्गदर्शन दिन्छौं ।[4] निःसन्देह

[1]यस आयतमा ईश्वरीय प्रकाशनाका तीन रुप बताइएका छन् । प्रथम यो कि हृदयमा कुनै कुरा पारिदिनु अथवा स्वप्नमा भनिदिनु यस विश्वासका साथ कि यो अल्लाहकै तर्फबाट हो । दोस्रो पर्दाका पछाडीबाट कुरा गर्नु जस्तै ईशदूत मूसासित त तूर पर्वतमा गरियो, फरिश्ताहरुद्वारा आफ्नो प्रकाशना पठाउनु । जस्तै देवदूत जिब्रील अलैहिस्सलाम अल्लाहको आदेश लिएर आउँथे तथा पैगम्बरहरुलाई सुनाउँथे ।

[2] رُوْح सित अभिप्राय ईशवाणी पवित्र कुर्आन हो । अर्थात् जस्तो तपाईंभन्दा पहिला अन्य रसूलहरुमाथि हामीले प्रकाशना (वह्य) गरिरहयौं, त्यस्तै हामीले तपाईंमाथि कुर्आनको प्रकाशना गरेका छौं । पवित्र कुर्आनलाई रुह (आत्मा) भनिएको छ कि कुर्आनबाट हृदयहरुलाई जीवन प्राप्त हुन्छ जस्तै आत्मामा मानव जीवनको भेद लुप्त छ ।

[3]किताबसित तात्पर्य कुर्आन हो । अर्थात् नबुअतभन्दा पहिला कुर्आनको पनि ज्ञान तपाईंलाई थिएन । यस्तो नै ईमानका ती विवरणबाट पनि अन्जान हुनुहुन्थ्यो जो धर्मविधान (शरीयत) मा अभीष्ट छ ।

[4]अर्थात् कुर्आनलाई प्रकाश बनायो, त्यसद्वारा हामी आफ्ना भक्तहरुमध्ये जसलाई चाहन्छौं सन्मार्गबाट सम्मानित गर्छौं । अभिप्राय यो हो कि कुर्आनबाट मार्गदर्शन तथा निर्देशन तिनैलाई प्राप्त हुन्छ जसमा ईमानको इच्छा तथा तडप हुन्छ उनी त्यसलाई मार्गदर्शन प्राप्त गर्नका लागि पढ्छन्-सुन्छन् तथा चिन्तन-मनन गर्दछन्, त अल्लाह उनको सहायता गर्दछ तथा उनका लागि सन्मार्गको पथ समतल गर्दछ । जसमाथि उनी हिंडिहाल्छन् ।

तपाईं सत्यमार्गको दर्शन गराइराख्नु भएको छ ।

صِرَاطِ اللّٰهِ الَّذِیْ لَهٗ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ ؕ اَلَاۤ اِلَی اللّٰهِ تَصِیْرُ الْاُمُوْرُ ﴿٥٣﴾

(५३) त्यस अल्लाहका मार्गको[1] जसका स्वामित्वमा आकाशहरु एवं धर्तीको हरेक वस्तु छ । सावधान रह, सबै कार्य अल्लाहतिरै फर्कन्छन् ।[2]

سُوْرَةُ الزُّخْرُفِ

सूरतुज़ ज़ुख़रुफ़-४३

सूरः ज़ुख़रुफ़ मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उनानब्बे (८९) आयतहरु तथा सात रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

حٰمٓ ﴿١﴾

(१) हा. मीम. ।

وَالْكِتٰبِ الْمُبِیْنِ ﴿٢﴾

(२) सौगन्ध छ यस खुला किताबको ।

اِنَّا جَعَلْنٰهُ قُرْءٰنًا عَرَبِیًّا لَّعَلَّكُمْ

(३) हामीले यसलाई अरबी भाषाको कुर्‌आन

अन्यथा जो आफ्ना आँखा बन्द गर्दछन्, कानहरुमा कपास हाल्दछन् तथा बोध एवं विवेकले काम लिंदैनन् त उनीहरुलाई मार्गदर्शन कसरी प्राप्त हुनसक्दछ । जस्तै भन्नुभयो :

﴿قُلْ هُوَ لِلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا هُدًی وَّشِفَآءٌ ؕ وَالَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ فِیْۤ اٰذَانِهِمْ وَقْرٌ وَّهُوَ عَلَیْهِمْ عَمًی ؕ اُولٰٓئِكَ یُنَادَوْنَ مِنْ مَّكَانٍۭ بَعِیْدٍ﴾

"तपाई (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) भनिदिनुस् कि यो त ईमानवालाहरुका लागि मार्गदर्शन एवं स्वास्थ्य सुधार हो तथा जो ईमान स्वीकार गर्दैनन् उनका कानहरुमा त (बहिरापन एवं) भार छ तथा उनलाई अन्धापन छ यिनीहरु टाढाका स्थानबाट पुकारिंदैछन् ।" (सूरः हा.मीम.अस्सजदा:-४४)

[1]यो صراط مستقيم (सिराते मुस्तक़ीम) सोझो मार्ग इस्लाम हो । त्यसलाई अल्लाहले आफूतिर सम्बन्धित गरेको छ जसबाट त्यस मार्गको महानता तथा प्रतिष्ठा स्पष्ट हुन्छ तथा त्यसका एक मात्र मोक्ष माग हुने कुरोतिर संकेत पनि छ ।

[2]अर्थात् केयामतका दिन सबै निर्णय अल्लाहकै हातमा हुनेछ यसमा कडा चेतावनी छ जो प्रतिकारलाई आवश्यक बनाउँछ ।

تَعۡقِلُونَ ③

बनाएको छ[1] ताकि तिमी बुझ्न सक ।

وَإِنَّهُۥ فِيٓ أُمِّ ٱلۡكِتَٰبِ لَدَيۡنَا لَعَلِيٌّ حَكِيمٌ ④

(४) तथा निःसन्देह यो सुरक्षित पुस्तकमा छ तथा हाम्रा निकट उच्च कोटिको हिक्मतले पूर्ण छ ।[2]

أَفَنَضۡرِبُ عَنكُمُ ٱلذِّكۡرَ صَفۡحًا أَن كُنتُمۡ قَوۡمٗا مُّسۡرِفِينَ ⑤

(५) के हामीले यस सदुपदेशलाई तिमीबाट यस आधारमा हटाइहालौं कि तिमी सीमा उल्लंघन गर्नेवाला हौ ।[3]

وَكَمۡ أَرۡسَلۡنَا مِن نَّبِيّٖ فِي ٱلۡأَوَّلِينَ ⑥

(६) तथा हामीले विगत जातिहरुमा पनि धेरै नबी पठायौं ।

وَمَا يَأۡتِيهِم مِّن نَّبِيٍّ إِلَّا كَانُواْ بِهِۦ

(७) तथा जो नबी उनका पासमा आयो उनीहरुले

[1]जो संसारको सर्वोत्तम भाषा हो । दोस्रो, यसबाट सर्वप्रथम सम्बन्धित पनि अरब थिए । उनैको भाषामा कुरआन उतार्‍यो ताकि उनी बुझ्न चाहन्छन् भने सरलताले बुझिहालून् ।

[2]यसमा कुरआनको त्यस महानता तथा प्रधानताको वर्णन छ जो उच्च लोकमा त्यसलाई प्राप्त छ, ताकि जगत्‌वासी पनि त्यसको महानता तथा मर्यादालाई ध्यानमा राख्दै त्यसलाई तदानुसार महत्व देऊन् तथा त्यसबाट मार्गदर्शनको त्यो उद्देश्य प्राप्त गरुन् जसका लागि त्यसलाई संसारमा उतारिएको छ । أم الكِتاب (मूलग्रन्थ) सित अभिप्राय लौहे महफूज (सुरक्षित पट्टिका) हो ।

[3]यसका विभिन्न अर्थ गरिएका छन् जस्तै (१)-तिमी किनकि पापहरुमा अधिक लीन त्यसमाथि अडिग छौ । यसकारण के तिमी यो सोच्दछौ कि हामीले तिमीलाई शिक्षा उपदेश दिन छाडिदिनेछौ अथवा त्यागदिनेछौं ? (२)-अथवा तिम्रा कुफ्र तथा अतिमाथि हामीले तिमीलाई केही भन्ने छैनौं तथा तिमीलाई क्षमा गरिदिनेछौं । (३)-अथवा हामी तिमीलाई विनाश गरिदेऔं तथा तिमीलाई कुनै कुराको आदेश देऔं रोक्न नसकौं । (४)-यसकारण कि तिमी पवित्र कुरआन प्रति विश्वास गर्नेवाला होइनौ । अतः हामीले कुरआनका उतार्ने क्रम नै रोकिदेऔं । पहिला भावार्थलाई इमाम तबरीले तथा अन्तिमलाई इमाम इब्ने कसीरले अधिक रुचाउनु भएछ तथा भनेका छन् कि यो अल्लाहको दया तथा करुणा हो कि उसले भलाई तथा कुरआनतिर आमन्त्रण दिनुको क्रमस्थगित गरेन, यद्यपि त्यो मुख फर्काउने तथा इन्कार गर्नमा सीमा उल्लंघन गरिराखेका थिए, ताकि जसका भाग्यमा सन्मार्ग छ, त्यो यसद्वारा सोझो बाटो अप्नाइहालोस् तथा जो हत्‌भागी छ उनीमाथि प्रमाण स्थापित हुनजाओस् ।

يَسْتَهْزِءُوْنَ ۞
त्यसको उपहास गरे ।

فَاَهْلَكْنَآ اَشَدَّ مِنْهُمْ بَطْشًا وَّمَضٰى مَثَلُ الْاَوَّلِيْنَ ۞
(८) त हामीले उनीभन्दा अधिक बलवानहरुलाई[१] नष्ट गरिहाल्यौं तथा अघिल्लाहरुको उदाहरण गुज्रिसकेको छ ।[२]

وَلَئِنْ سَاَلْتَهُمْ مَّنْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ لَيَقُوْلُنَّ خَلَقَهُنَّ الْعَزِيْزُ الْعَلِيْمُ ۞
(९) तथा यदि तपाईं उनीसित सोध्नुहुन्छ कि आकाशहरु तथा धर्तीलाई कसले पैदा गऱ्यो त निःसन्देह उनको उत्तर हुनेछ कि उनीहरुलाई सर्वशक्तिमान एवं सर्वज्ञाता (अल्लाहले नै) पैदा गरेको छ ।[३]

الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ الْاَرْضَ مَهْدًا وَّجَعَلَ لَكُمْ فِيْهَا سُبُلًا لَّعَلَّكُمْ تَهْتَدُوْنَ ۞
(१०) (त्यही हो) जसले तिम्रा लागि धर्तीलाई फर्श (अथवा ओछ्यान) बनायो[४] तथा त्यसमा तिम्रा लागि मार्ग बनाइदियो ताकि तिमी मार्ग पाइहाल्ने गर ।[५]

---

[१]अर्थात् मक्कावासीहरुभन्दा अधिक बलवान थिए । जस्तो अर्को स्थानमा भन्नुभयो:

﴿ كَانُوْٓا اَكْثَرَ مِنْهُمْ وَاَشَدَّ قُوَّةً ﴾

"उनी संख्या तथा बलमा उनीभन्दा कैयौं अधिक थिए ।" (अल-मोमिन-८२)

[२]अर्थात् पवित्र कुरआनमा ती जातिहरुको चर्चा अथवा विशेषता अनेक पटक गुज्रिसकेको छ । यसमा मक्कावासीहरुका लागि धम्की छ कि पछिल्ला जातिहरु रसूलहरुलाई झुठ्लाउनुका कारण नाश भए । यदि यिनी पनि नबी (दूतत्व) लाई झुठ्लाउनमा अडिग रहे भने उनैको जस्तो यिनी पनि नष्ट गरिदिइनेछन् ।

[३]किन्तु यस स्वीकारका उपरान्त यिनै सृष्टिहरुमध्ये धेरैलाई यी मूर्खहरुले अल्लाहको साझेदार बनाइहालेका छन् । यसबाट उनका अपराधको कुकृतको पनि वर्णन तथा उनका अज्ञानता एवं मुर्खताको प्रदर्शन पनि ।

[४]यस्तो विस्तर (ओछ्यान) जसमा स्थिरता तथा स्थायित्व होस् । तिमी यसमाथि हिंड्छौ, उभिन्छौ तथा सुत्छौ, जहाँ चाहन्छौ हिंड्डुल गर्छौ, उसले त्यसलाई पहाडहरुद्वारा स्थिर गरिदियो ताकि त्यसमा गति तथा कम्पन नहोस् ।

[५]अर्थात् एक क्षेत्रबाट अर्को क्षेत्रमा तथा एक देशबाट अर्को देशमा जानका लागि मार्ग बनाइदियो ताकि व्यवसायिक, व्यापारिक एवं अन्य उद्देश्यका लागि तिमी यातायात गर्नसक ।

وَالَّذِىْ نَزَّلَ مِنَ السَّمَاۤءِ مَاۤءًۢ بِقَدَرٍۚ فَاَنْشَرْنَا بِهٖ بَلْدَةً مَّيْتًاۚ كَذٰلِكَ تُخْرَجُوْنَ ⑪

(११) तथा उसैले आकाशबाट एक अनुमान[1] का अनुसार वर्षा गऱ्यो, त हामीले त्यसबाट मृत नगरलाई जीवित गरिदियौं । त्यसैप्रकार तिमी निकालिनेछौ ।[2]

وَالَّذِىْ خَلَقَ الْاَزْوَاجَ كُلَّهَا وَجَعَلَ لَكُمْ مِّنَ الْفُلْكِ وَالْاَنْعَامِ مَا تَرْكَبُوْنَ ۙ⑫

(१२) तथा जसले समस्त वस्तुहरुका जोडी[3] बनायो तथा तिम्रो (सवारीका) लागि डुङ्गाहरु बनायो तथा चौपाया पशु पैदा गऱ्यो जसमाथि तिमी सवार हुन्छौ ।

لِتَسْتَوٗا عَلٰى ظُهُوْرِهٖ ثُمَّ تَذْكُرُوْا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ اِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُوْلُوْا سُبْحٰنَ الَّذِىْ سَخَّرَ لَنَا هٰذَا وَمَا كُنَّا لَهٗ مُقْرِنِيْنَ ۙ⑬

(१३) ताकि तिमी उनको पिठ्यूँमा जमेर सवार हुँदैगर,[4] अनि आफ्ना प्रभुका (प्रदान गरिएका) उपहारहरुलाई याद गर जब त्यसमा ठीक-ठाक बसिहाल तथा भन कि पवित्र अस्तित्व छ उसको जसले त्यसलाई हाम्रा वशमा गरिदियो, यद्यपि हामीलाई त्यसलाई वशमा गर्नुको शक्ति थिएन ।[5]

[1]जसबाट तिम्रो आवश्यकता पूरा हुनसकोस्, किनकि आवश्यकताभन्दा कम भएको भए त तिम्रा लाभकारी हुने थिएन तथा अधिक भएको भए त त्यो तूफान बन्थ्यो जसमा तिमी डुब्नु एवं नष्ट हुनुको भय हुन्थ्यो ।

[2]अर्थात् जस्तो वर्षाबाट मृत धर्ती हरियो हुनजान्छ यस्तै केयामत (प्रलय) का दिन तिमीलाई पनि जीवित गरी कब्रहरुबाट निकालिनेछ ।

[3]प्रत्येक वस्तुको जोडी बनायो, भालेपोथी, वनस्पति-खेतीहरु, फलफूल तथा प्राणी सबैमा भालेपोथीको क्रम छ । केही ज्ञाताहरुले भन्छन् कि यसबाट अभिप्राय एक-अर्काका प्रतिकूल वस्तुहरु हुन्, जस्तै प्रकाश तथा अन्धकार, रोग तथा स्वास्थ्य, न्याय तथा अत्याचार, भलाई तथा नराम्रो कुरो, ईमान (विश्वास) तथा कुफ्र (इन्कार) नम्रता एवं कठोरता इत्यादि । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि जोडी, प्रकारका अर्थमा छ अर्थात् सबै प्रकारको रचयिताहरु अल्लाह हो ।

[4] لِتَسْتَوُوْا को अर्थ हो لِتَسْتَقِرُّوْا अथवा لِتَسْتَعْلُوْا टेकेर बसिहाल अथवा चढिहाल । ظُهُوْرِهٖ सर्वनाम एक वचन जातिवाचक संज्ञाका कारण छ ।

[5]अर्थात् यदि यी पशुहरुलाई हाम्रा अधीन तथा वशमा नगरेको भए त हामी यिनीहरुलाई आफ्ना वशमा राखेर उनलाई सवारी भारवाहन

وَاِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُوْنَ ﴿١٤﴾

(१४) तथा निश्चित रुपमा हामी आफ्नो प्रभुतिर फर्केर जानेछौं ।[1]

وَجَعَلُوْا لَهٗ مِنْ عِبَادِهٖ جُزْءًا ۭ اِنَّ الْاِنْسَانَ لَكَفُوْرٌ مُّبِيْنٌ ﴿١٥﴾

(१५) तथा उनीहरुले अल्लाहका केही भक्तहरुलाई त्यसको अंश बनाइदियो,[2] निःसन्देह मनुष्य स्पष्टरुपले कृतघ्न छ ।

اَمِ اتَّخَذَ مِمَّا يَخْلُقُ بَنٰتٍ وَّاَصْفٰىكُمْ بِالْبَنِيْنَ ﴿١٦﴾

(१६) के अल्लाह (तआला) ले आफ्नो सृष्टिमध्ये पुत्रीहरुलाई त स्वयं राखिहाल्यो तथा तिमीलाई पुत्रहरुबाट सुशोभित गऱ्यो ?

وَاِذَا بُشِّرَ اَحَدُهُمْ بِمَا ضَرَبَ لِلرَّحْمٰنِ مَثَلًا ظَلَّ وَجْهُهٗ مُسْوَدًّا وَّهُوَ كَظِيْمٌ ﴿١٧﴾

(१७) (यद्यपि) उनीहरुमध्ये कसैलाई जब त्यस वस्तुको सूचना दिइन्छ जसको उदाहरण उसले अल्लाह दयालुका लागि वर्णन गरेको छ, त त्यसको मुख कालो भइहाल्छ तथा त्यो शोकग्रस्त हुन्छ ।

तथा अन्य लक्ष्यका लागि प्रयोग गर्न सक्दैनथे । مُطِيقِين को अर्थ مُقْرِنِين हो ।

[1]नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम जब सवारीमा सवार हुनुहुन्थ्यो तीन पटक त الله أكبر (अल्लाहु अकबर) भन्नुहुन्थ्यो तथा سبحان الذي देखि لَمُنقلبون सम्म आयत पढ्नु हुन्थ्यो । यसका अतिरिक्त भलाई तथा कुशलताका लागि प्रार्थना गर्नुहुन्थ्यो । (जुन दुआहरु (प्रार्थना) का पुस्तकमा हेरिहालियोस् ।) (सहीह मुस्लिम किताबुल हज्ज, बाबु मायाकूलु इज़ा रकिब..........)

[2]عِبَادْ बाट तात्पर्य फरिश्ता तथा جُزْء जुज़ (अंश) सित अभिप्राय पुत्रीहरु अर्थात् फरिश्ता हुन् जसलाई मूर्तिपूजकहरुले अल्लाहका पुत्रीहरु बनाएर उनको पूजा आरम्भ गरेका थिए । यसप्रकार उनी अल्लाहद्वारा पैदा गरिएकालाई त्यसका साझीदार तथा अंश मान्दथे जबकि उहाँ यी कुराहरुबाट परम पवित्र हुनुहुन्छ । केही ज्ञाताहरुले अंशसित अभिप्राय यहाँ भोग-प्रसादका रुपमा निकालिने ती पशु तात्पर्य लिएका छन् जसको एक भाग (अंश) मूर्तिपूजक अल्लाहका नाममा तथा एक भाग मूर्तिहरुका नाममा निकाल्ने गर्दथे । जसको चर्चा सूरतुल अन्आम १३६ मा छ ।

[3]यसमा उनको त्यस मूर्खता तथा बुद्धिहीनताको वर्णन छ जुन उनले अल्लाहका लागि सन्तान बनाएका छन् जसलाई उनी अप्रिय ठान्दछन् । हाँलाकि अल्लाहको सन्तान भएको भए त के यस्तै हुन्थ्यो कि त्यसकि दुई पुत्री हुन्थे तथा तिमीलाई पुत्रसित सम्मानित गर्ने थियो ।

أَوَمَن يُنَشَّؤُا۟ فِى ٱلْحِلْيَةِ وَهُوَ فِى ٱلْخِصَامِ غَيْرُ مُبِينٍ ⑱

(१८) अथवा के (अल्लाहका सन्तान पुत्रीहरु हुन्) जो आभूषणहरुमा पालियून् तथा भगडाहरुमा (आफ्ना कुरा) स्पष्ट गर्न नसकून् ?[1]

وَجَعَلُوا۟ ٱلْمَلَٰٓئِكَةَ ٱلَّذِينَ هُمْ عِبَٰدُ ٱلرَّحْمَٰنِ إِنَٰثًا ۚ أَشَهِدُوا۟ خَلْقَهُمْ ۚ سَتُكْتَبُ شَهَٰدَتُهُمْ وَيُسْـَٔلُونَ ⑲

(१९) तथा उनीहरुले दयालुका इबादत (उपासना) गर्ने फरिश्ताहरुलाई स्त्रीहरु बनाइहाले। के उनका जन्मका समय उनीहरु उपस्थित थिए ? उनको यो साक्ष्य लेखिहालिनेछ तथा उनीसित त्यसको सोधपूछ गरिनेछ ।[2]

وَقَالُوا۟ لَوْ شَآءَ ٱلرَّحْمَٰنُ مَا عَبَدْنَٰهُم ۗ مَّا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ

(२०) तथा भन्छन् कि अल्लाह (तआला) चाहेको भए त हामीले उनको पूजा गर्दैनथ्यौं । उनीहरुलाई त्यसको केही ज्ञान छैन,[3] यिनी त केवल

[1] يُنَشَّؤُا यो نَشُوءٌ धातुले बनेको छ पालनपोषणका अर्थमा नारीहरुका दुई गुणको वर्णन यहाँ विशेषरुपले गरिएको छ । (१)-उनको पालनपोषण आभूषणहरु तथा शोभामा हुन्छ, अर्थात् बोधका आँखा खुल्नासाथ उनको ध्यान शोभा एवं सौन्दर्यका वस्तुहरुतिर हुनजान्छ । अभिप्राय यस वर्णनबाट यो हो कि जसको दशा यो छ, उनी आफ्ना व्यक्तिगत विषयको सुधार गर्नुको पनि योग्यता तथा क्षमता राख्दैनन् । (२)-यदि कोहीसँग वाद-विवाद हुन्थ्यो भने उनी आफ्नो कुरा पनि सही ढङ्गले (प्राकृतिक लज्जाका कारण) स्पष्ट गर्न सक्दैनन्, न आफ्ना प्रतिद्वन्दीका तर्कलाई तोड्न सक्दैनन् । यो नारीको ती दुई प्राकृतिक कमजोरीहरु हुन् जसका कारण पुरुष स्त्रीमाथि एक गुणा प्रधानता राख्दछन् । वाक्यक्रमले पनि पुरुषको प्रधानता स्पष्ट छ, किनकि कुरा यसै प्रकरणमा अर्थात् नर-नारीमा जो स्वभाविक अन्तर छ जसका कारण बच्चीका मुकाबिलामा बच्चाको जन्मलाई अधिक रुचाइन्थ्यो, भइराखेको छ ।

[2] अर्थात् प्रतिकारका लागि, किनकि फरिश्ताहरु अल्लाहका पुत्री हुनुको कुनै प्रमाण उनको पासमा हुनेछैन ।

[3] अर्थात् स्वयं आफूबाट अल्लाहको इच्छाको सहारा यो उनको एउटा ठूलो तर्क हो, किनकि प्रत्येक रुपले यो कुरा सही छैन कि अल्लाहका बिना कुनै काम हुँदैन न हुनसक्छ। किन्तु यिनीहरु यसबाट अनभिज्ञ छन् कि उहाँको इच्छा, उहाँको प्रसन्नताभन्दा अलग कुरो हो । सबै कार्य निश्चय उहाँको इच्छाले हुन्छ, किन्तु उहाँ प्रसन्न तिनै कामबाट हुनुहुन्छ जसका उहाँले आदेश दिनुभएको छ, न कि प्रत्येक त्यस कर्मबाट जो मानिस अल्लाहको चाहतले गर्दछ। मानिस किनकि चोरी, कुकर्म, अत्याचार तथा ठूला-ठूला पाप गर्दछ ।

إِلَّا يَخْرُصُونَ ⓴

(असत्य कुरा) भन्दछन् ।

أَمْ آتَيْنَاهُمْ كِتَابًا مِّن قَبْلِهِ فَهُم بِهِ مُسْتَمْسِكُونَ ㉑

(२१) के हामीले यसभन्दा पूर्व उनीहरुलाई (अन्य) कुनै किताब प्रदान गरेका छौं । जसलाई यिनीहरुले दृढताले समातेका छन् ?[1]

بَلْ قَالُوا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّهْتَدُونَ ㉒

(२२) (होइन-होइन) बरु यिनीहरु त भन्दछन् कि हामीले आफ्ना पूर्वजहरुलाई एउटा धर्ममा पायौं तथा हामी उनैका पद-चिन्हहरुमा हिंडेर सन्मार्ग प्राप्त छौं ।

وَكَذَٰلِكَ مَا أَرْسَلْنَا مِن قَبْلِكَ فِي قَرْيَةٍ مِّن نَّذِيرٍ إِلَّا قَالَ مُتْرَفُوهَا إِنَّا وَجَدْنَا آبَاءَنَا عَلَىٰ أُمَّةٍ وَإِنَّا عَلَىٰ آثَارِهِم مُّقْتَدُونَ ㉓

(२३) तथा यसैप्रकार तपाईंभन्दा पहिला पनि हामीले जुन वस्तीमा कुनै तर्साउनेवाला पठायौं, त्यहाँका सम्पूर्ण मानिसहरुले यही उत्तर दिए कि हामीले आफ्ना पूर्वजहरुलाई (एक मार्गमा एवं) एक धर्ममा पायौं तथा हामी त उनीहरुका पदचिन्हहरुको अनुगमन गर्नेहरु हौं ।

قُلْ أَوَلَوْ جِئْتُكُم بِأَهْدَىٰ مِمَّا

(२४) (नबीले) भन्नुभयो कि यद्यपि म त्यसभन्दा अतिउत्तम (लक्ष्यसम्म पुर्याउने) मार्ग

यदि अल्लाह चाहन्छ भने कसैलाई यो पाप गर्नुको सामर्थ्य न देओस्, तुरुन्त त्यसको हात समातिहालोस्, त्यसका खुट्टालाई रोकिदेओस्, त्यसका आँखा नदेख्ने गरिदेओस् । किन्तु यो दबाब हुनेछ, जबकि उहाँले मनुष्यलाई संकल्प तथा इच्छाको स्वाधीनता दिनुभएको छ ताकि त्यसको परीक्षा लिइयोस् । अत: उहाँले दुबै प्रकारका कर्महरुको स्पष्ट वर्णन गरिदिनु दिएको छ, जसबाट प्रसन्न हुन्छ उनका पनि तथा जसबाट अप्रसन्न हुन्छ तिनका पनि । मानिस दुबै प्रकारका कर्महरुमध्ये जो पनि कर्म गर्नेछ अल्लाहले त्यसको हात समात्ने छैन, किन्तु यदि त्यो काम अपराध तथा पाप पो हुनेछ त निश्चय त्यो त्यसबाट अप्रसन्न हुनेछ कि उसले अल्लाहद्वारा दिइएका अधिकारको गलत प्रयोग गर्‍यो । तैपनि अल्लाह यो अधिकार संसारमा त्यसबाट वापस लिनेछैन । हो, त्यसको दण्ड क़ेयामतका दिन दिनेछ ।

[1]अर्थात् कुरआनबाट पहिला कुनै किताब जसमा उनलाई अल्लाह बाहेक कसैको उपासना (इबादत) गर्नुको अधिकार दिइएको छ, जसलाई उनीहरुले दृढतासाथ थामेका छन् ? अर्थात् यस्तो छैन बरु पूर्वजहरुका अनुगमनका अतिरिक्त उनीसित कुनै प्रमाण छैन ।

وَجَدْتُّمْ عَلَيْهِ اٰبَآءَكُمْ ۗ قَالُوْٓا اِنَّا بِمَآ اُرْسِلْتُمْ بِهٖ كٰفِرُوْنَ ﴿٢٤﴾

लिएर आएको हूँ जसमाथि तिमीले आफ्ना पूर्वजहरुलाई पायौ त उनीहरुले उत्तर दिए कि हामी त्यसलाई मान्नेवाला छैनौं जे दिएर तिमीलाई पठाइएको छ ।[1]

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِيْنَ ﴿٢٥﴾

(२५) त हामीले उनीसित प्रतिशोध लियौं तथा हेरिहाल झुठ्लाउनेहरुको के परिणाम भयो ?

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ وَقَوْمِهٖٓ اِنَّنِيْ بَرَآءٌ مِّمَّا تَعْبُدُوْنَ ﴿٢٦﴾

(२६) तथा जबकि इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) ले आफ्ना पितासित तथा आफ्ना समुदायसित भने कि म यी कुराहरुबाट अलग्ग छु जसको तिमी पूजा गर्दछौ ।

اِلَّا الَّذِيْ فَطَرَنِيْ فَاِنَّهٗ سَيَهْدِيْنِ ﴿٢٧﴾

(२७) त्यस शक्तिका अतिरिक्त जसले मलाई पैदा गरेको छ तथा त्यसैले मेरो मार्गदर्शन गर्नेछ ।[2]

وَجَعَلَهَا كَلِمَةًۢ بَاقِيَةً فِيْ

(२८) तथा इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) त्यसैलाई आफ्नो सन्तानमा पनि शेष रहने कुरो[3]

---

[1]अर्थात् आफ्ना पूर्वजहरुको अनुगमनमा यदि पक्का थिए कि पैगम्बरको स्पष्टीकरण तथा तर्क पनि उनलाई फर्काउन सकेन । यो आयत अन्धा अनुगमनका खण्डन तथा त्यसको निन्दामा निकै ठूलो प्रमाण छ । (हेर्नुस् इमाम शौकानीको फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् जसले मलाई पैदा गरेको छ, त्यसले आफ्ना धर्मको समझ पनि मलाई दिनेछ तथा त्यसमाथि स्थिर राख्नेछ । म मात्र उसैको उपासना गर्नेछु ।

[3]अर्थात् यस धर्म-सूत्र لا إله إلا الله ला इलाहा इल्लल्लाह) को वसीयत आफ्नो सन्तानलाई पनि गरेर गए । जस्तो भन्यो :

﴿ وَوَصّٰى بِهَآ اِبْرٰهٖمُ بَنِيْهِ وَيَعْقُوْبُ ﴾

"इब्राहीम तथा याकूबले यसको वसीयत आफ्ना सन्तानलाई गरे ।" (अल-बक़र:-१३२)

केही विद्वानहरुले جَعَلَهَا को (कर्ता) अल्लाहलाई मानेका छन्, अर्थात् अल्लाहले यस धर्म-सूत्रलाई इब्राहीम अलैहिस्सलामका पश्चात उनको सन्तानमा शेष राखे तथा उनी केवल एक अल्लाहका उपासक रहे ।

عَقِبِهٖ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ﴿٢٨﴾

स्थापित गरेर गए ताकि मानिस (मिश्रणवादबाट) पन्छिदै रहून् ।[1]

بَلْ مَتَّعْتُ هٰٓؤُلَآءِ وَ اٰبَآءَهُمْ حَتّٰى جَآءَهُمُ الْحَقُّ وَرَسُوْلٌ مُّبِيْنٌ ﴿٢٩﴾

(२९) बरु मैले उनलाई तथा उनका पूर्वजहरुलाई सामान (एवं साधन)[2] प्रदान गरें यहाँसम्मकि उनका पासमा सत्य एवं स्पष्टरुपले सुनाउनेवाला रसूल आइहाल्यो ।[3]

وَلَمَّا جَآءَهُمُ الْحَقُّ قَالُوْا هٰذَا سِحْرٌ وَّاِنَّا بِهٖ كٰفِرُوْنَ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा सत्य आइपुग्नासाथ यिनीहरु भनिहाले कि यो त जादू हो तथा हामीले यसलाई अस्वीकार गर्दछौं ।[4]

وَقَالُوْا لَوْلَا نُزِّلَ هٰذَا الْقُرْاٰنُ عَلٰى رَجُلٍ مِّنَ الْقَرْيَتَيْنِ عَظِيْمٍ ﴿٣١﴾

(३१) तथा भन्नलागे कि यो कुर्आन यी दुई वस्तीहरुमध्ये कुनै सम्पन्न (महान, सम्मानित) व्यक्तिमाथि किन अवतरित गरिएन ।[5]

[1]अर्थात् इब्राहीमको सन्तानमा यिनी एकेश्वरवादी यसकारण पैदा गरिए ताकि उनका तौहीद (अद्वैत) का उपदेशबाट मानिस शिर्क (मिश्रणवाद) बाट रोकिरहून् । لَعَلَّهُم मा सर्वनाम मक्कावासीहरुतिर फर्कन्छ । अर्थात् सम्भवतः मक्कावासी यस धर्मतिर फर्कि आउन् जो ईशदूत माननीय इब्राहीमको धर्म थियो जो विशुद्ध तौहीदमा आधारित थियो न कि शिर्क (बहुदेववाद) मा ।

[2]यहाँबाट पुनः ती वरदानहरुको चर्चा भइराखेको छ जो अल्लाहले उनीहरुलाई प्रदान गरेका थिए तथा वरदानहरुका पश्चात प्रकोपमा शीघ्रता गरेनन्, बरु उनलाई पूरा अवसर दिइए जसबाट उनी धोकामा परिहाले तथा मनका दास बनिहाले ।

[3]सत्यसित पवित्र कुर्आन तथा दूतसित आदरणीय मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अभिप्राय हुन् । مُبِيْنٌ रसूलको विशेषण (गुण) हो, खुलारुपले वर्णन गर्नेवाला अथवा जसको ईशदूत हुने कुरो स्पष्ट छ । यसमा कुनै शंका र गोपनीयता छैन ।

[4]कुर्आनलाई जादू भनेर त्यसको इन्कार गरियो तथा त्यसको अघिका शब्दहरुमा आदरणीय नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको अपमान तथा निरादार गरे ।

[5]दुबै नगरहरुसित तात्पर्य मक्का तथा ताएफ़ हो तथा ठूला व्यक्तिहरुसित अभिप्राय अधिकतर भाष्यकारहरुका निकट मक्काको वलीद पुत्र मुगीरह तथा ताएफको उरवह पुत्र मसऊद सकफ़ी हो । केही ज्ञाताहरुले अझ अन्य मानिसहरुका नाम उल्लेख गरेका छन् । तैपनि उद्देश्य यसबाट एउटा यस्तो व्यक्तिको चुनाव छ

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَتَ رَبِّكَ ۚ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُم مَّعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِّيَتَّخِذَ بَعْضُهُم بَعْضًا سُخْرِيًّا ۗ وَرَحْمَتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ ﴿٣٢﴾

(३२) के तपाईंका प्रभुको दयालाई यिनी वितरण गर्छन् ?[1] हामीले नै उनका सांसारिक जीवनका जीविका उनीहरुमा वितरण गरेका छौं तथा एकलाई अर्कोमाथि श्रेष्ठ गरेका छौं ताकि एक-अर्कालाई अधीनमा गरिहालून् ।[2] र जसलाई यिनीहरु एकत्रित गर्दै हिंड्छन्, त्यसभन्दा तपाईंका प्रभुका दया अति उत्तम छ ।[3]

وَلَوْلَا أَن يَكُونَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً

(३३) तथा यदि यो कुरो नभएको भए कि सब

जो अघिदेखि नै श्रेष्ठ पदवाला छ, धनवान एवं आफ्नो जातिमा मानिएको छ । अर्थात् यदि कुर्‌आन अवतरित हुन्थ्यो त दुबै नगरहरुमध्ये कुनै यस्ता व्यक्तिमाथि अवतरित हुन्थ्यो न कि मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) माथि जससित संसारको धन छैन, न आफ्नो जातिमा नेतृत्व एवं प्रधानताका पदमा आसीन छन् ।

[1]رحمت (रहमत) अनुग्रहका अर्थमा छ, तथा यहाँ सबभन्दा ठूलो अनुग्रह 'नबूअत' अभिप्राय छ । प्रश्न नकारात्मक हो । अर्थात् यो काम उनको होइन कि प्रभुका वरदानहरु, विशेषरुपले नबूअत (दूतत्व) लाई आफ्नो इच्छाले वितरण गरून् । बरु यो केवल प्रभुको काम हो, किनकि त्यही सबैकुरा तथा प्रत्येक व्यक्तिको स्थितिसित पूर्णत: अवगत छ । त्यही बुझ्छ कि मानिसहरुमा नबूअतको ताज (मुकुट) कसका टाउकामा राख्नु छ तथा आफ्नो प्रकाशना (वह्य) सित कसलाई सम्मानित गर्नुछ ।

[2]अर्थात् धन-सम्पत्ति तथा मान-मर्यादा तथा बुद्धि एवं बोधमा यो अन्तर हामीले यसकारण राखेका छौं ताकि अधिक धनवाला कम धनवालासित, उच्च पदवाला तलका अधिकारीहरुसित तथा बोध एवं विवेकमा अधिक आफूभन्दा कम बुद्धि राख्नेसित काम लिन सकोस् । अल्लाहको यस पूर्ण हिक्मतले विश्व (सृष्टि) को व्यवस्था उत्तमरुपले चलिराखेको छ । यदि सबै धन, पद, ज्ञान तथा बोधमा तथा अन्य सांसारिक साधनहरुमा सामान भएको भए कोही कसैको काम गर्नका लागि तयार हुँदैनथ्यो । यसैप्रकार तुच्छ तथा हीन ठानिने कामलाई पनि कसैले गर्दैनथ्यो । यो मानवीय आवश्यकता हो जो अल्लाहले अन्तर तथा भिन्नतामा राखिदिएको हो, जसका कारण प्रत्येक मानिस अर्को मानिस बरु मानिसहरुको जरुरत राख्दछ । सबै मानवीय आवश्यकताहरु, कुनै व्यक्ति चाहे त्यो अरबपति किन नहोस्, अन्य व्यक्तिहरुको सहायताका बिना पूरा गर्न सक्दैन ।

[3]यस رحمت दयासित तात्पर्य आख़िरतका ती वरदान हुन् जो अल्लाहले आफ्ना सदाचारी भक्तहरुका लागि तयार गरेका छन् ।

لَجَعَلْنَا لِمَنْ يَكْفُرُ بِالرَّحْمَٰنِ لِبُيُوتِهِمْ سُقُفًا مِنْ فِضَّةٍ وَمَعَارِجَ عَلَيْهَا يَظْهَرُونَ ٣٣

मानिस एउटै तरीकाहरुमा भइहाल्नेछन्[1] त दयालुका साथ कुफ्र गर्नेहरुका घरको छानालाई हामीले चाँदीको बनाइदिन्थ्यौं तथा भऱ्याङहरुलाई पनि जसमाथि उनीहरु चढ्ने गर्दथे ।

وَلِبُيُوتِهِمْ أَبْوَابًا وَسُرُرًا عَلَيْهَا يَتَّكِئُونَ ٣٤

(३४) तथा उनका घरहरुका द्वार तथा तख्त (आसन) पनि जसमाथि उनी तकिया लगाएर बस्दथे ।

وَزُخْرُفًا ۚ وَإِنْ كُلُّ ذَٰلِكَ لَمَّا مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا ۚ وَالْآخِرَةُ عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُتَّقِينَ ٣٥

(३५) तथा स्वर्णका पनि,[2] तथा यी सबैथोक यस्तै सांसारिक लाभ हो तथा आख़िरत त तपाईंका प्रभुका निकट केवल सदाचारीहरुका लागि (नै) हो ।[3]

وَمَنْ يَعْشُ عَنْ ذِكْرِ الرَّحْمَٰنِ نُقَيِّضْ لَهُ شَيْطَانًا فَهُوَ لَهُ قَرِينٌ ٣٦

(३६) तथा जो व्यक्ति अल्लाहका स्मरणबाट आलस्य गर्दछ[4] हामी त्यसमाथि एउटा शैतान निर्धारित गरिदिन्छौं; त्यही त्यसको साथी रहन्छ ।[5]

[1]अर्थात् माया-मोहका कारण संसारका अभिलाषी भइहाल्नेछन् तथा परलोक एवं अल्लाहको प्रसन्नताको खोज बिर्सनेछन् ।

[2]अर्थात् केही कुराहरु चाँदीको तथा केही सुनको, किनकि विभिन्नतामा शोभा अधिक हुन्छ। अभिप्राय यो हो कि संसारको धन हाम्रो दृष्टिमा यति तुच्छ छ कि यदि उपरोक्त खतरा नभएको भए त अल्लाहका मुन्किरहरु (इन्कार गर्नेहरु) लाई निकै धन दिइन्थ्यो परन्तु त्यसमा भय यही थियो कि सबै माया-मोहमा नपरिहालून् । संसारको हीनता त्यस हदीसबाट पनि स्पष्ट हुन्छ जसमा भन्यो :

«لو كانت الدنيا تزن عند الله جناح بعوضة ما سقى منها كافرا شربة ماء»

"यदि संसारको मुल्य अल्लाहका निकट एउटा लामखुट्टेका प्वाँखको बराबर पनि भएको भए त अल्लाह तआला काफ़िरहरुलाई एक घुट्को पानी पनि दिंदैनथ्यो ।" (तिर्मिजी, इब्ने माजा, किताबुज़ ज़ोहद)

[3]जो मिश्रणवाद एवं पापहरुबाट पन्छिए तथा अल्लाहको आज्ञापालन गरिरहे उनका लागि परलोकका सुख एवं वरदान छन् जसका अन्त्य एवं विनाश छैन ।

[4]عَشَا يَعْشُو को अर्थ हो आँखाहरुको रोग रतौंधी तथा त्यसका कारण जो अन्धापन हुन्छ अर्थात् जो अल्लाहको याद (स्मरण) बाट अन्धा हुनजाओस् ।

[5]त्यो शैतान अल्लाहको यादको अपेक्षा गर्नेवालाको साथी बन्दछ तथा प्रत्येक

وَإِنَّهُمْ لَيَصُدُّونَهُمْ عَنِ السَّبِيلِ وَيَحْسَبُونَ أَنَّهُم مُّهْتَدُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा उनीहरुलाई मार्गबाट रोक्दछन् तथा यिनी त्यसै विचारमा रहन्छन् कि यिनी सन्मार्ग प्राप्त छन् ।[1]

حَتَّىٰ إِذَا جَاءَنَا قَالَ يَا لَيْتَ بَيْنِي وَبَيْنَكَ بُعْدَ الْمَشْرِقَيْنِ فَبِئْسَ الْقَرِينُ ﴿٣٨﴾

(३८) यहाँसम्मकि जब त्यो हाम्रो पासमा आउने छ त भन्नेछ कि काश मेरो र तिम्रोमध्ये पूर्व एवं पश्चिमको दूरी हुन्थ्यो, तिमी बडो नराम्रो साथी हौ ।[2]

وَلَن يَنفَعَكُمُ الْيَوْمَ إِذ ظَّلَمْتُمْ أَنَّكُمْ فِي الْعَذَابِ مُشْتَرِكُونَ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा जबकि तिमी अत्याचारी सिद्ध भइसक्यौ त तिमीलाई आज कदापि तिमी सबैको यातनामा सहभागी हुनु कुनै लाभकारी हुनेछैन ।

أَفَأَنتَ تُسْمِعُ الصُّمَّ أَوْ تَهْدِي الْعُمْيَ وَمَن كَانَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ ﴿٤٠﴾

(४०) त के तिमी बहिरालाई सुनाउन सक्दछौ अथवा अन्धोलाई मार्ग देखाउन सक्छौ तथा त्यसलाई जो खुल्ला मार्ग विचलनमा छ ।[3]

समय उनीसँग रहन्छ । अथवा मानिस स्वयं त्यसै शैतानको साथी बनाएर जान्छ तथा त्यसबाट अलग हुनसक्दैन बरु सबै विषयहरुमा त्यसको अनुगमन तथा सबै बहकावामा (विचलनमा) त्यसको अनुपालन गर्दछ ।

[1]अर्थात् ती शैतान त्यसका तथा सत्यमार्गका बीच बाधक बन्न जान्छन् तथा त्यसबाट उनलाई रोक्दछन् तथा उनलाई बराबर सम्झाइ रहन्छन् कि तिमी सत्यमा छौ, यहाँसम्मकि त्यो आफ्ना बारेमा यसै भ्रममा पर्छन कि त्यो सत्यमा छ । अथवा काफ़िर शैतानहरुका बारेमा यो ठान्दछन् कि यो सही हो तथा उनको अनुपालन गर्दैरहन्छन् । (फ़तहुल क़दीर)

[2] مَشْرِقَيْنِ दुई वचन हो । तात्पर्य पूर्व-परिश्च हुन् । فبئس القرين को विशेष्य लुप्त छ । أنت أيها الشيطان शैतान तिमी निकै नराम्रो साथी हौ । यो काफ़िर क़्यामतका दिन भन्नेछ किन्तु त्यसदिन यसलाई स्वीकारबाट के लाभ ?

[3]अर्थात् जसका लागि सधैंको दुर्भाग्य लेखिदिएको छ जो शिक्षा-दीक्षाबाट बहिरो तथा अन्धो छ । तिम्रो शिक्षा तथा सदुपदेशबाट त्यो सोझो मार्गमा आउन सक्दैन । यो प्रश्न नकारात्मक छ । जस्तै बहिरा सुन्नबाट तथा अन्धा देख्नबाट बञ्चित छ यसैप्रकार खुल्ला विचलनमा ग्रस्त व्यक्ति सत्यतिर आउनबाट बञ्चित छ । यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई सान्त्वना हो ताकि यस्ता मानिसहरुको कुफ्र (इन्कार) बाट तपाईं अधिक व्याकुलताको संवेदन नगर्नुस् ।

فَإِمَّا نَذْهَبَنَّ بِكَ فَإِنَّا مِنْهُم مُّنتَقِمُونَ ﴿٤١﴾

(४१) अनि यदि हामी तिमीलाई यहाँबाट[1] लगि पनि हाल्छौं तैपनि हामीले उनीसित बदला लिनेवाला छौं ।[2]

أَوْ نُرِيَنَّكَ الَّذِي وَعَدْنَاهُمْ فَإِنَّا عَلَيْهِم مُّقْتَدِرُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) अथवा जे-जति उनीसित वाचा गरिएको छ[3] त्यो तिमीलाई देखाइदेऊन्; हामी ती माथि पनि सामर्थ्य राख्दछौं ।[4]

فَاسْتَمْسِكْ بِالَّذِي أُوحِيَ إِلَيْكَ ۖ إِنَّكَ عَلَىٰ صِرَاطٍ مُّسْتَقِيمٍ ﴿٤٣﴾

(४३) तसर्थ जो प्रकाशना तपाईंतिर गरिएको छ, त्यसलाई दृढताले थामिराख्नुस् ।[5] वस्तुतः तपाईं सोझो मार्गमा हुनुहुन्छ ।[6]

وَإِنَّهُ لَذِكْرٌ لَّكَ وَلِقَوْمِكَ ۖ

(४४) तथा निःसन्देह यो (स्वयं) तपाईंका लागि तथा तपाईंका जातिका लागि शिक्षा हो तथा

---

[1]अर्थात् तिमीलाई मृत्यु आइहालोस् यसभन्दा पहिला कि उनीमाथि प्रकोप आओस् अथवा तिमीलाई मक्काबाट निकालेर लैजाऊन् ।

[2]संसारमै यदि हाम्रो इच्छाको माँग भयो । अन्य दशामा पारलौकिक यातनाबाट त त्यो कुनै रुपमा बच्न सक्दैन ।

[3]अर्थात् तिम्रो मृत्युभन्दा पूर्व अथवा मक्कामै तिमी रहँदै उनीमाथि प्रकोप पठाइदेओस् ।

[4]अर्थात् हामी जतिखेर चाहन्छौं उनीमाथि प्रकोप उतार्न सक्छौं किनकि हामी तिनीमाथि समर्थ छौं, जस्तो कि तपाईंका जीवनमै बद्रका रणमा काफ़िर शिक्षाप्रद पराजित तथा अपमान व्यहोर्नु पर्‍यो ।

[5]अर्थात् पवित्र कुर्आनलाई चाहे कोही पनि झुठ्लाउँदै रहोस् ।

[6]त्यो فَاسْتَمْسِكْ को कारण हो ।

[7]यसलाई विशेष गर्नुको अभिप्राय यो होइन कि अरुहरुका लागि सदुपदेश होइन बरु प्रथम सम्बोधित किनकि कुरैश थिए, यसकारण उनको चर्चा गरियो । अन्यथा कुर्आन त सम्पूर्ण जगत्का लागि सदुपदेश हो ।﴿وَمَا هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ لِّلْعَالَمِينَ﴾(सूरः अल-क़लम-५२) जस्तो तपाईंलाई आदेश दियो कि ﴿وَأَنذِرْ عَشِيرَتَكَ الْأَقْرَبِينَ﴾ "आफ्ना समीपवर्ती सम्बन्धीहरुलाई तर्साइयोस् ।" (अश्शुअरा-२१४) यसको अभिप्राय यो होइन कि अल्लाहको उपदेश मात्र सम्बन्धीहरुलाई पुऱ्याउनु हो । बरु अर्थ यो हो कि आमन्त्रणको आरम्भ आफ्ना परिवारबाटै गर्नुस् । केही ज्ञाताहरुले यहाँ ذِكْر (ज़िक्र) को अर्थ प्रतिष्ठा लिएका छन् अर्थात् यो कुर्आन तिम्रा जातिका लागि

وَسَوۡفَ تُسۡـَٔلُونَ ﴿٤٤﴾

निकट भविष्यमै तिमीहरु सोधिनेछौ ।

وَسۡـَٔلۡ مَنۡ أَرۡسَلۡنَا مِن قَبۡلِكَ مِن رُّسُلِنَآ أَجَعَلۡنَا مِن دُونِ ٱلرَّحۡمَٰنِ ءَالِهَةٗ يُعۡبَدُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) तथा हाम्रा ती नबीहरुबाट पत्ता लगाउ जसलाई हामीले[1] तपाईंभन्दा पूर्व पठाएका थियौं कि के हामीले दयालुका अतिरिक्त अन्य पूज्यहरु निर्धारित गरेका थियौं जसको पूजा गरियोस् ?[2]

وَلَقَدۡ أَرۡسَلۡنَا مُوسَىٰ بِـَٔايَٰتِنَآ إِلَىٰ فِرۡعَوۡنَ وَمَلَإِيْهِۦ فَقَالَ إِنِّي رَسُولُ رَبِّ ٱلۡعَٰلَمِينَ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा हामीले मूसा (अलैहिस्सलाम) लाई आफ्ना निशानीहरु दिएर फ़िरऔंन तथा त्यसका राज्य प्रमुखहरुका पास पठायौं त (मूसाले गएर) भने कि म सर्वलोकका प्रभुको रसूल (सन्देशवाहक) हूँ ।[3]

प्रतिष्ठाको हेतुमा छ कि यो उनको भाषामा उत्र्यो । त्यसलाई उनी सर्वाधिक बुझ्नेवाला हुन् । यसद्वारा उनी पूरा विश्वमाथि प्रधानता प्राप्त गर्न सक्दछन् । यसकारण उनलाई आवश्यक छ कि यसलाई अप्नाउन तथा त्यसको माँगमा सर्वाधिक काम गरून् ।

[1]पैगम्बरहरुसित यो प्रश्न या त इस्रा तथा मेराजका अवसरमा बैतुल मोकद्दसमा भयो अथवा आकाशमा गरियो, जहाँ अम्बिया (ईशदूतहरु) सित नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको भेट भयो । अथवा أُمَمَ को शब्द लुप्त छ, अर्थात उनका अनुयायीहरु (अहले किताब-ग्रन्थधारी यहूदी एवं ईसाईहरु) सित सोध, किनकि उनीहरु तिनका शिक्षाहरुसित परिचित छन् तथा उनीमाथि अवतरित धर्मशास्त्र उनका पास मौजूद छन् ।

[2]उत्तर अवश्य (नि:सन्देह) नकारात्मक छ, अल्लाहले कुनै पनि नबीलाई यो आदेश दिएन । बरु यसका विपरीत नबीलाई तौहीदका प्रचारकै आदेश दिइयो ।

[3]मक्काका कुरैशले भनेका थिए कि यदि अल्लाह कसैलाई नबी बनाएर पठाउँथ्यो त मक्का अथवा तायफ़मा कुनै यस्ता व्यक्तिमाथि पठाउँथ्यो जो धनी तथा पदाधिकारी हुन्थ्यो । जस्तै फ़िरऔंनले पनि माननीय मूसाका मुकाबिलामा भनेका थिए कि म मूसाभन्दा उत्तम छु तथा यो मभन्दा हीन छ, यो त स्पष्टरुपले बोल्न पनि सक्दैन जस्तो कि अगाडी आइराखेको छ । सम्भवत: यसै समान स्थितिका कारण यहाँ मूसा तथा फ़िरऔंन वाक्य दोहाऱ्याइँदैछ । यसका अतिरिक्त यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका लागि सान्त्वनाको पक्ष पनि छ कि आदरणीय मूसालाई पनि धेरै परीक्षाहरुबाट गुज्रनु पऱ्यो, उनीहरुले धैर्य तथा साहसले काम लिए । यसैप्रकार तपाईं पनि मक्काका काफ़िरहरुका कष्ट एवं अनुचित व्यवहारहरुबाट हताश नहुनुहोस्, धैर्य तथा साहसले काम लिनुस् आदरणीय मूसाका समान नै अन्तत: विजय तथा सफलता तपाईंकै छ

(४७) त जब उनी हाम्रा निशानीहरु लिएर उनका निकट आए त उनीहरु सहसा उनीमाथि हाँस्न लागे ।[1]

فَلَمَّا جَآءَهُم بِـَٔايَٰتِنَآ إِذَا هُم مِّنْهَا يَضْحَكُونَ ٤٧

(४८) तथा हामीले जो निशानी उनलाई देखाउँथ्यौं, उनीहरु अन्यभन्दा बढी-चढी हुन्थे ।[2] तथा हामीले उनीहरुलाई यातनामा समात्यौं ताकि उनीहरु रोकिइहालून् ।[3]

وَمَا نُرِيهِم مِّنْ ءَايَةٍ إِلَّا هِيَ أَكْبَرُ مِنْ أُخْتِهَا ۖ وَأَخَذْنَٰهُم بِٱلْعَذَابِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ ٤٨

(४९) तथा उनीहरुले भने कि हे जादूगर,[4] हाम्रा लागि आफ्ना प्रभुसित त्यसको[5] प्रार्थना गर जसको उसले तिमीलाई वचन दिएको छ ।[6] विश्वास

وَقَالُوا۟ يَٰٓأَيُّهَ ٱلسَّاحِرُ ٱدْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِندَكَ إِنَّنَا لَمُهْتَدُونَ ٤٩

तथा यी मक्कावासी फ़िर्औनकै जस्तै असफल तथा पराजित हुनेछन् ।

[1]जब आदरणीय मूसाले फ़िरऔन तथा त्यसका दरबारियाहरुलाई तौहीद (एकेश्वरवाद) को आमन्त्रण दिए त उनीहरुले उनको ईशदूत हुने कुरोको प्रमाण माँगे जसमाथि उनले त्यो चमत्कार एवं प्रमाण प्रस्तुत गरे, जो अल्लाहले उनीहरुलाई प्रदान गरेका थिए, जसलाई देखेर उनीहरुलाई उपहास गरे तथा भने कि यी कुन चाहिं ठूला कुरा हुन्, यी त जादूद्वारा हामी पनि प्रस्तुत (पेश) गर्न सक्दछौं ।

[2]यी निशानीहरुसित ती निशानीहरु अभिप्राय हुन् जो तूफान, टिड्डी दल (सलह), जुका, भ्यागुता तथा रक्त आदिको रुपमा देखाइए, जसको चर्चा सूर: आराफ आयत न. १३३-१३५ मा आइसकेको छ । पछिका प्रत्येक निशानी पहिला निशानीभन्दा ठूलो हुन्थे, जसबाट माननीय मूसाको सच्चाई स्पष्टभन्दा स्पष्टतम् हुन जान्थ्यो ।

[3]उद्देश्य यी निशानीहरु अथवा प्रकोपबाट यो हुन्थ्यो कि शायद उनी झुठ्लाउनबाट रोकियून् ।

[4]विद्वानहरु भन्छन् कि त्यस युगमा जादू नराम्रो कुरा हुन्नथ्यो तथा विद्वानहरुलाई पनि सम्मान स्वरुप जादूगर भनिन्थ्यो । यसका अतिरिक्त, चमत्कार तथा निशानीहरुका सम्बन्धमा पनि उनको विचार थियो कि यो मूसाको जादू-कलाको चमत्कार हो । यसकारण उनीहरुले मूसा अलैहिस्सलामलाई तान्त्रिक शब्दबाट सम्बोधित गरे ।

[5]आफ्ना प्रभुबाट का शब्द आफ्नो मिश्रणवादी (अनेकेश्वरवादी) मानसिकताका कारण भने, किनकि अनेकेश्वरवादीहरुमा अनेक प्रभु तथा पूज्य हुन्थे, मूसा आफ्ना प्रभुबाट यो काम गराइहाल ।

[6]अर्थात् हामीबाट ईमान स्वीकार गर्नुका पश्चात प्रकोप हटाइदिनुको वचन ।

गर कि हामी मार्गमा लागिहाल्नेछौं ।[1]

(५०) अनि जब हामीले उनीबाट त्यो प्रकोप हटाइहाल्यौं त त्यसैबेला आफ्नो वचन तथा प्रतिज्ञा तोडिदियो ।

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الْعَذَابَ إِذَا هُمْ يَنكُثُونَ ﴿٥٠﴾

(५१) तथा फिर्औनले आफ्ना समुदायमा घोषणा गरायो तथा भन्यो[2] कि हे मेरो जातिका मानिस, के मिश्र देश मेरो होइन तथा मेरा राजभवनहरुका मुनि जो यी नहर बगिराखेका छन् ?[3] के तिमी देख्दैनौ ?

وَنَادَىٰ فِرْعَوْنُ فِي قَوْمِهِ قَالَ يَٰقَوْمِ أَلَيْسَ لِي مُلْكُ مِصْرَ وَهَٰذِهِ الْأَنْهَٰرُ تَجْرِي مِن تَحْتِيٓ ۖ أَفَلَا تُبْصِرُونَ ﴿٥١﴾

(५२) बरु म श्रेष्ठ छु यसको अपेक्षा जो हीन छ[4] तथा स्पष्ट बोल्न पनि सक्दैन ।[5]

أَمْ أَنَا۠ خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ ۙ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾

(५३) त, यसमाथि स्वर्गका कंगन किन उत्रेनन्[6] अथवा त्यसका साथ झुण्ड एवं जुलुसका रुपमा

فَلَوْلَآ أُلْقِيَ عَلَيْهِ أَسْوِرَةٌ مِّن ذَهَبٍ أَوْ جَآءَ مَعَهُ الْمَلَٰٓئِكَةُ مُقْتَرِنِينَ ﴿٥٣﴾

[1]यदि यो प्रकोप हटिहाल्यो भने हामीले तिमीलाई अल्लाहको सच्चा रसूल मान्नेछौं तथा तिम्रो प्रभुको उपासना गर्नेछौं, जस्तो कि आगामी आयतमा छ तथा सूरः आराफमा पनि गुज्रयो ।

[2]जब माननीय मूसाले यस्ता कैयन् निशानीहरु प्रस्तुत गरिदिए जो एक से बढकर एक थिए त फ़िरऔनलाई यो भय भयो कि कहीं मेरो जाति मूसातिर आकर्षित नहोऊन् । यसकारण उसले आफ्नो पराजयको धब्बा लुकाउनका लागि तथा समुदायलाई निरन्तर धोखामा राख्नका लागि यो नयाँ चाल चल्यो कि आफ्ना शासन तथा अधिकारका सन्दर्भबाट मूसाको निरादर तथा अपमान देखाइयोस् ताकि मेरो जाति मेरा राज्य तथा अधिपत्यबाट नै भयभीत रहोस् ।

[3]यसबाट अभिप्राय नील नदी अथवा त्यसका केही शाखाहरु हुन् जो त्यसका राजभवनका मुनिबाट गुज्रन्थे ।[4]

[4]أَمْ इजराब अर्थात् एक विषयबाट कुरालाई दोस्रो विषयतिर मोड्नका लागि अर्थात بَل (बरु) का अर्थमा छ । केही ज्ञाताहरुका विचारमा प्रश्नवाची नै हो ।

[5]यो ईशदूत मूसा अलैहिस्सलामका भक्भकेपनातिर संकेत छ जस्तो कि सूरः ताहामा गुज्रयो ।

[6]त्यस युगमा मिश्र तथा ईरानका राजा आफ्नो विशेषता देखाउनका लागि सुनका कंगन लगाउँथे तथा घाँटीमा सुनको तौक़ (रिङ्ग) तथा सिकडी लगाउँथे जो उनका प्रधानताका प्रतीक ठानिन्थ्यो । यसैकारण फ़िरऔनले आदरणीय मूसाका विषयमा भन्यो कि

फरिश्ताहरु नै आइदिन्थे ।[1]

فَاسْتَخَفَّ قَوْمَهُ فَأَطَاعُوهُ ۚ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَاسِقِينَ ﴿٥٤﴾

(५४) त उसले आफ्नो जातिका मानिसहरुलाई प्रलोभन दियो । तथा उनीहरुले त्यसैको मानिहाले ।[2] निःसन्देह तिनीहरु सम्पूर्ण नै अवज्ञाकारी थिए ।

فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٥٥﴾

(५५) अनि जब उनले हामीलाई क्रोधित गरे त हामीले उनीसित बदला लियौं तथा सबैलाई डुबाइदियौं ।

فَجَعَلْنَاهُمْ سَلَفًا وَمَثَلًا لِّلْآخِرِينَ ﴿٥٦﴾

(५६) र हामीले उनीहरुलाई बरबाद गरिदियौं तथा पछिका मानिसहरुका लागि नमूना बनाइदियौं ।[3]

وَلَمَّا ضُرِبَ ابْنُ مَرْيَمَ مَثَلًا إِذَا قَوْمُكَ مِنْهُ يَصِدُّونَ ﴿٥٧﴾

(५७) तथा जब मरियमका पुत्रको उदाहरण वर्णन गरियो त त्यससित तिम्रो समुदाय (प्रसन्नताले) पुकाऱ्यो ।

وَقَالُوا أَآلِهَتُنَا خَيْرٌ أَمْ هُوَ ۚ مَا ضَرَبُوهُ لَكَ إِلَّا جَدَلًا ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ خَصِمُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) तथा उनीहरुले भने कि हाम्रा देवता राम्रा छन् अथवा त्यो ? तिमीसित उनले यो भन्नु मात्र झगडाका उद्देश्यले छ, बरु यिनीहरु छन् नै झगडालु ।[4]

यदि उसको कुनै मर्यादाको विशेषता भएको भए एवं कुनै स्थान भएको भए त त्यसका हातमा सुनका कङ्गन हुनुपर्थ्यो ।

[1]जो यस कुराको पुष्टि गर्दछन् कि यो अल्लाहको रसूल (ईशदूत) हो अथवा राजाहरुका समान त्यसको प्रतिष्ठालाई प्रत्येक्ष गर्नका लागि उसका साथ हुन्थे ।

[2]अर्थात् उसले आफ्नो जातिको बुद्धिलाई हल्का ठान्यो अथवा गरिदियो तथा उनलाई आफ्नो मूर्खता एवं कुपथमा अडिग रहनुको ताकेदा गऱ्यो, तथा जाति उसको अनुगामी बनिहाल्यो ।

[3]آسَفُونَا بمعنى أسخطونا अथवा أغضبونا का अर्थमा छ अर्थात् हामीलाई क्रोधित गरिदियो سَلَفٌ यो سَالِفٌ को बहुवचन हो । जस्तै خادم، خدم को तथा حَرَسٌ को حارس अर्थात् पछि आउनेहरुका लागि उनलाई शिक्षाप्रद तथा नमूना बनाइदियो कि उनी यसप्रकार कुफ्र एवं अत्याचार तथा बडाई एवं उपद्रव नगरून् । जस्तो फ़िरऔनले गऱ्यो ताकि उनी यस जस्ता शिक्षाप्रद दुष्परिणामबाट सुरक्षित रहून् ।

[4]शिर्क (अनेकेश्वरवाद) का खण्डन तथा मिथ्या उपास्यहरुको हीनतालाई स्पष्ट गर्नका लागि जब मक्काका मूर्तिपूजकहरुसित भनिन्थ्यो कि तिम्रो साथमा

إِنْ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَٰهُ مَثَلًا لِّبَنِىٓ إِسْرَٰٓءِيلَ ﴿٥٩﴾

(५९) उनी (ईसा अलैहिस्सलाम) पनि केवल भक्त नै हुन्, जसमाथि हामीले उपकार गर्‍यौं तथा उसलाई इस्राईलका सन्तानका लागि (आफ्ना सामर्थ्यको) निशानी बनायौं ।[1]

तिम्रो देवता पनि जानेछन् त यससित अभिप्राय ती पत्थरका मूर्तिहरु हुन्छन् जसको उनीहरुले पूजा गर्दथे, न कि ती सत्कर्मीहरु जो आफ्ना जीवनमा मानिसहरुलाई तौहीद (अद्वैत) को आमन्त्रण दिंदैरहे किन्तु उनका निधनका पश्चात उनीप्रति श्रद्धालु मानिसहरुले उनलाई पूज्य ठान्न आरम्भ गरिदिए । यसका सम्बन्धमा त कुर्आन करीमले नै स्पष्ट गरिदिएको छ कि यिनी नरकबाट टाढा रहनेछन् ।

﴿إِنَّ ٱلَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُم مِّنَّا ٱلْحُسْنَىٰٓ أُو۟لَٰٓئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ﴾

"नि:सन्देह जसका लागि हाम्रो तर्फबाट पुण्य पूर्व नै निश्चित भइसकेको छ उनीहरु सबै नरकभन्दा टाढा नै राखिनेछन् ।" (अल-अम्बिया-१०१)

किनकि यसमा उनको कुनै दोष थिएन । यसकारण पवित्र कुर्आनले यसका लागि जो शब्द प्रयोग गरेको छ, त्यो शब्द مَا हो जो निर्जीवका लागि उपर्युक्त हुन्छ ।

﴿إِنَّكُمْ وَمَا تَعْبُدُونَ مِن دُونِ ٱللَّهِ حَصَبُ جَهَنَّمَ﴾

"तिमी अल्लाहका अतिरिक्त ज-जसको तिमी पूजा गर्दछौ, सबै नरकका इन्धन बन्नेछौ ।" (अल-अम्बिया-९८)

यसबाट अम्बिया (अलैहिमुस्सलाम) तथा त्यो धर्मात्मा निस्किहाले जसलाई मानिसहरुले आफ्ना विचारले पूज्य बनाइराखेको हुनेछन् । अर्थात् यो त सम्भव छ कि अन्य मूर्तिहरुका साथ उनका समरुप बनाइएका मूर्तिहरु पनि अल्लाह तआला नरकमा हालिदेओस् किन्तु उनीहरु त प्रत्येक स्थितिमा नरकबाट टाढा नै रहनेछन् । किन्तु मूर्तिपूजक रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका मुखबाट ईशदूत ईसाको शुभ चर्चा सुनेर झगड्दथे कि जब ईसा प्रशंसनीय छन् यद्यपि ईसाईहरुले उनलाई पूज्य बनाएका छन् त त्यसपछि हाम्रा पूज्य नरकमा जानेछन् भने आरदणीय ईसा तथा उजैर पनि नरकमा जानेछन् । अल्लाहले यहाँ भन्नुभयो : यिनी खुशीमा चिच्याउनु केवल उनको झगड्नु हो । جَدَلَ को अभिप्राय नै यो हुन्छ कि झगडालु जान्दछ कि त्यससँग कुनै प्रमाण छैन परन्तु केवल आफ्नो कुराका पक्षमा वाद-विवादबाट रोकिंदैन ।

[1]एक, यसकारण कि बिना पिता उनको जन्म भयो । दोस्रो, स्वयं उनलाई चमत्कार दिइए, मृत्युहरुलाई जीवित गर्नु आदि, यसकारण पनि ।

وَلَوْ نَشَاءُ لَجَعَلْنَا مِنكُم مَّلَائِكَةً فِي الْأَرْضِ يَخْلُفُونَ ⑥⓪

(६०) यदि हामीले चाहेको भए त तिम्रो ठाउँमा फरिश्ताहरुलाई गरिदिन्थ्यौं जो धर्तीमा एक-अर्काको उत्तराधिकारीको काम गर्दथे ।[1]

وَإِنَّهُ لَعِلْمٌ لِّلسَّاعَةِ فَلَا تَمْتَرُنَّ بِهَا وَاتَّبِعُونِ ۚ هَٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيمٌ ⑥①

(६१) तथा निःसन्देह उनी (ईसा अलैहिस्सलाम) केयामतका लक्षण हुन्,[2] तसर्थ तिमी केयामतका विषयमा सन्देह नगर तथा मेरो कुरा मानिहाल, यही सोझो मार्ग हो ।

وَلَا يَصُدَّنَّكُمُ الشَّيْطَانُ ۖ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِينٌ ⑥②

(६२) तथा शैतानले तिमीलाई रोकि नदेओस्, निश्चय त्यो तिम्रो खुल्ला शत्रु हो ।

وَلَمَّا جَاءَ عِيسَىٰ بِالْبَيِّنَاتِ قَالَ قَدْ جِئْتُكُم بِالْحِكْمَةِ وَلِأُبَيِّنَ لَكُم بَعْضَ الَّذِي تَخْتَلِفُونَ فِيهِ

(६३) तथा जब ईसा (अलैहिस्सलाम) चमत्कार ल्याए त भने कि म तिम्रा निकट हिक्मत (ज्ञान) ल्याएको हूँ तथा यसकारण आएको हूँ कि जुन केही कुराहरुमा तिमी मतभेद गर्दछौ,

[1]अर्थात् तिम्रो अन्त गरी तिम्रो साटो धर्तीमा फरिश्ताहरुलाई बसाइदिन्थ्यौं, जो तिमी जस्तै एक-अर्काका उत्तराधिकारी हुन्थे । अभिप्राय यो हो कि फरिश्ताहरुको आकाशमा बसाइ यस्तो श्रेष्ठता होइन कि उनको उपासना गरियोस्, यो त हाम्रो इच्छा तथा निर्णय हो कि उनको उपासना गरियोस्, यो त हाम्रो इच्छा तथा निर्णय हो कि फरिश्ताहरुलाई आकाशमा तथा मानिसहरुलाई धर्तीमा बसायौं । हामीले चाहयौं भने फरिश्ताहरुलाई धर्तीमा पनि बसाउन सक्छौं ।

[2] عِلْمٌ (इल्म) लक्षण तथा निशानाका अर्थमा छ । अधिकांश व्याख्याकारहरुका निकट यसको अभिप्राय यो हो कि केयामतका निकट आकाशबाट अवतरण हुनेछ, जस्तो कि विशुद्ध निरन्तर हदीसहरुबाट सिद्ध छ । यो अवतरण यस कुराको लक्षण हुनेछ कि अब प्रलय निकट छ । यसकारण केही विद्वानहरुले अक्षर 'ऐन तथा लाम' का ज़बर (दुवैमाथि 'अ' को मात्रा) का साथ عَلَمٌ पढेका छन् जसको अर्थ नै लक्षण तथा चिन्ह हो । केही विद्वानका विचारमा तिनलाई प्रलयको लक्षण मान्नु उनका चमत्कारहरु तथा जन्मका आधारमा छ । अर्थात् जस्तो अल्लाहले उनलाई बिना पिता पैदा गऱ्यो, उनको यो जन्म यस कुराको प्रतीक हो कि अल्लाह केयामत (प्रलय) का दिन सबै मानिसहरुलाई पुनः जीवन प्रदान गर्नेछ । अतः अल्लाहका सामर्थ्यलाई हेर्दै केयामत हुनुमा कुनै सन्देह छैन । إِنَّهُ मा सर्वनाम आदरणीय ईसातिर संकेत छ ।

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَطِيْعُوْنِ ﴿٦٣﴾

तिनलाई स्पष्ट गरिदिऊं,[1] त तिमी अल्लाह (तआ़ला) सित तर्स तथा मैले भनेको मान ।

اِنَّ اللّٰهَ هُوَ رَبِّيْ وَرَبُّكُمْ فَاعْبُدُوْهُ ۭ هٰذَا صِرَاطٌ مُّسْتَقِيْمٌ ﴿٦٤﴾

(६४) मेरो एवं तिम्रो प्रभु मात्र अल्लाह (तआ़ला) नै हो तसर्थ तिमी सबै त्यसको इबादत गर । सोझो मार्ग यही हो ।

فَاخْتَلَفَ الْاَحْزَابُ مِنْۢ بَيْنِهِمْ ۚ فَوَيْلٌ لِّلَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْ عَذَابِ يَوْمٍ اَلِيْمٍ ﴿٦٥﴾

(६५) अनि (इस्राईलको सन्तानका) गुटहरुले आपसमा मतभेद गरे,[2] तसर्थ अत्याचारीहरुका लागि खराबी छ दुखवाला दिनको यातनाबाट ।

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا السَّاعَةَ اَنْ تَاْتِيَهُمْ بَغْتَةً وَّهُمْ لَا يَشْعُرُوْنَ ﴿٦٦﴾

(६६) यिनीहरु मात्र केयामतको प्रतीक्षामा छन् कि त्यो सहसा उनीमाथि आइपरोस् तथा उनीहरुलाई सूचना पनि नहोस् ।

اَلْاَخِلَّاۗءُ يَوْمَىِٕذٍۢ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ اِلَّا الْمُتَّقِيْنَ ﴿٦٧﴾ۧ

(६७) त्यसदिन (घनिष्ट) मित्र पनि एक-अर्काका शत्रु बन्नेछन्, सदाचारीहरुका अतिरिक्त ।[3]

يٰعِبَادِ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمُ الْيَوْمَ وَلَآ اَنْتُمْ

(६८) हे मेरा भक्तहरु ! आज तिमीमाथि न कुनै भय

[1]यसका लागि हेर्नुस् आले इमरान आयत न.५ को व्याख्या ।

[2]यसबाट तात्पर्य यहूदी तथा इसाई हुन् । यहूदीहरुले आदरणीय ईसा अलैहिस्सलामको निन्दा गरे तथा उनलाई (अल्लाहको शरण) व्यभिचारको पुत्र भने जबकि इसाईहरुले अतिश्योक्तिले काम लिएर उनलाई उपास्य बनाइहाले । अथवा अभिप्राय इसाईहरुका विभिन्न गिरोह हुन् जो आदरणीय ईसाका विषयमा एक अर्कासित कडा विरोध गर्दछन् । एक, उनलाई अल्लाहको पुत्र, दोस्रो अल्लाह, तेस्रो तीन उपास्यहरुको तेस्रो भन्दछ तथा एक गिरोह मुसलमानहरुको जस्तै उनलाई अल्लाहको दास तथा त्यसको पैग़म्बर (सन्देशवाहक) मान्दछ ।

[3]किनकि काफ़िरहरुको मित्रता कुफ्र तथा अवज्ञा एवं उल्लंघनका आधारमा हुन्छ तथा यही अवज्ञा उनको यातनाको कारण हुनेछ, जसको कारणले उनी एक-अर्कालाई दोष दिनेछन् तथा परस्पर शत्रु भइहाल्नेछन् । यसका विपरीत किनकि ईमानवाला तथा सदाचारीहरुको मित्रता अल्लाहको प्रसन्नताको आधारमा हुन्छ तथा यही धर्म एवं ईमान सत्कर्म तथा पुण्यको कारण छ । उनीसित उनको मित्रतामा कुनै कट्टा हुनेछैन । त्यो यसैप्रकार स्थापित रहनेछ जुनप्रकार जगतमा थियो ।

تَحْزَنُوْنَ ﴿٦٨﴾

तथा डर छैन तथा न तिमी शोकग्रस्त हुनेछौ ।[1]

اَلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِاٰيٰتِنَا وَكَانُوْا مُسْلِمِيْنَ ﴿٦٩﴾

(६९) जो हाम्रा आयतहरुमाथि ईमान स्वीकार गरे तथा उनी थिए पनि (आज्ञाकारी) मुसलमान ।

اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ اَنْتُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ تُحْبَرُوْنَ ﴿٧٠﴾

(७०) तिमी तथा तिम्रा पत्नीहरु आनन्दित एवं प्रसन्न भई स्वर्गमा गइहाल ।[2]

يُطَافُ عَلَيْهِمْ بِصِحَافٍ مِّنْ ذَهَبٍ وَّاَكْوَابٍ ۚ وَفِيْهَا مَا تَشْتَهِيْهِ الْاَنْفُسُ وَتَلَذُّ الْاَعْيُنُ ۚ وَاَنْتُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ﴿٧١﴾

(७१) उनका चारैतिर स्वर्णका थालहरु तथा स्वर्णका गिलासहरुको दौर चलाइनेछ ।[3] उनका मन जुन वस्तुलाई चाहन्छन् तथा जसबाट उनका आँखा आनन्द प्राप्त गर्छन् सबै त्यहाँ हुनेछ तथा तिमी त्यसमा सधैं रहनेछौ ।[4]

وَتِلْكَ الْجَنَّةُ الَّتِيْٓ اُوْرِثْتُمُوْهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ﴿٧٢﴾

(७२) तथा यही त्यो स्वर्ग हो कि तिमी आफ्ना कर्महरुका प्रतिफल स्वरुप यसका उत्तराधिकारी बनाइएका हौ ।

لَكُمْ فِيْهَا فَاكِهَةٌ كَثِيْرَةٌ مِّنْهَا تَاْكُلُوْنَ ﴿٧٣﴾

(७३) यहाँ तिम्रा लागि अत्याधिक फलहरु छन् जसलाई तिमी खाइरहनेछौ ।

---

[1]यो केयामतका दिन ती सदाचारीहरुसित भनिनेछ जो संसारमा मात्र अल्लाहको प्रसन्नताका लागि आपसमा प्रेम राख्दथे, जस्तो कि हदीसहरुमा पनि त्यसको महत्व आएको छ । बरु अल्लाहका लागि मित्रता तथा वैरलाई पूर्ण ईमानको आधार भनिएको छ ।

[2]صحاف सित केही ज्ञाताहरुले ईमान्दार पत्नीहरु, केहीले ईमान्दार साथी र केहीले स्वर्गका हूरहरु भावार्थ लिएका छन् । उनी सबै सही छन् किनकि स्वर्गमा यो सबैथोक नै हुनेछ ।

[3]صحاف यो صَحْفَةٌ को बहुवचन हो, प्लेट, थाली । सबभन्दा ठूलो भाँडालाई جَفْنَةٌ भनिन्छ । त्यसभन्दा सानो قَصْعَةٌ जसबाट दस व्यक्तिको पेट भर्दछ । अनि صَحْفَةٌ (قصعة को आधा) अनि مِكِيْلَةٌ छ । अभिप्राय यो हो कि स्वर्गवासीहरुलाई जो भोजन प्राप्त हुनेछ, त्यो सुनका थालीहरुमा हुनेछन् । (फ़तहुल क़दीर)

[4]अर्थात् जस्तो एउटा उत्तराधिकारी उत्तराधिकारको मालिक हुन्छ, त्यसैप्रकार स्वर्ग पनि एउटा उत्तराधिकार हो जसका उत्तराधिकारी उनीहरु हुनेछन् जसले संसारमा ईमान तथा सदाचारको जीवन निर्वाह गरेका हुनेछन् ।

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي عَذَابِ جَهَنَّمَ خَٰلِدُونَ ﴿٧٤﴾

(७४) नि:सन्देह पापीहरु नरकको यातनामा सधैं रहनेछन् ।

لَا يُفَتَّرُ عَنْهُمْ وَهُمْ فِيهِ مُبْلِسُونَ ﴿٧٥﴾

(७५) यो (यातना) कहिल्यै पनि उनीबाट हलुङ्गो गरिने छैन तथा उनीहरु त्यसैमा निराश परेका हुन्छन् ।[१]

وَمَا ظَلَمْنَٰهُمْ وَلَٰكِن كَانُوا۟ هُمُ الظَّٰلِمِينَ ﴿٧٦﴾

(७६) तथा हामीले उनीमाथि अत्याचार गरेनौं बरु उनी स्वयं नै अत्याचारी थिए ।

وَنَادَوْا۟ يَٰمَٰلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ ۖ قَالَ إِنَّكُم مَّٰكِثُونَ ﴿٧٧﴾

(७७) तथा उनीहरु पुकारी-पुकारी भन्नेछन् कि हे मालिक,[२] तिम्रो प्रभुले हाम्रो काम नै समाप्त गरिदेओस्,[३] त्यसले भन्नेछ कि तिमीलाई त सधैं रहनुछ ।[४]

لَقَدْ جِئْنَٰكُم بِالْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَكُمْ لِلْحَقِّ كَٰرِهُونَ ﴿٧٨﴾

(७८) हामी त तिम्रो पासमा सत्य लिएर आयौं परन्तु तिमीमध्ये अधिकतर मानिस सत्यसित[५] घृणा गर्नेहरु थिए ।

أَمْ أَبْرَمُوٓا۟ أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾

(७९) के उनीहरुले कुनै कार्यको दृढ विचार गरिहालेछन् ? त विश्वास गर कि हामी पनि सुदृढ कार्य गर्नेवाला हौं ।[६]

---

[१]अर्थात् मोक्षबाट निराश ।

[२]मालिक, नरकको दरोगाको नाम हो ।

[३]अर्थात् हामीलाई मृत्यु नै दिइहाल । ताकि यातनाबाट प्राणले मुक्ति पाओस् ।

[४]अर्थात् त्यहाँ मृत्युकहाँ ? किन्तु यो यातनाको जीवन मृत्युभन्दा पनि नराम्रो हुनेछ । तैपनि त्यसबाहेक कुनै उपाय हुनेछैन ।

[५]यो अल्लाहको कथन हो अथवा अल्लाहको तर्फबाट फरिश्ताहरुको कथन हो । जस्तै कोही अधिकारी 'हामी' को प्रयोग सरकारका अर्थमा प्रयोग गर्दछ । अधिकांशसित अभिप्राय प्रमुख तथा लीडर हुन् । शेष नरकवासी उनका अनुयायी हुनुका कारण त्यसमा सम्मिलित हुनेछन् । सत्यसित तात्पर्य अल्लाहको त्यो धर्म तथा सन्देश हो जो त्यसले पैग़म्बरहरुद्वारा पठाउँदै गऱ्यो । अन्तिम सत्य पवित्र (ईशवाणी) कुरआन तथा इस्लाम धर्म हो ।

[६]إِبْرَام को अर्थ हो संकल्प लिनु तथा पक्का गर्नु । أَمْ (बरु) بَلْ को अर्थमा छ । अर्थात् नरकका पात्रहरुले सत्यलाई अप्रिय नै ठानेनन् बरु यसका विरोधमा

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ ۚ بَلَىٰ وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

(८०) के उनीहरुको विचार छ कि हामी उनका गुप्त कुरालाई तथा उनको कानेखुसीलाई सुन्दैनौं । (निःसन्देह हामी निरन्तर सुनिराखेका छौं)[1] बरु हामीबाट पठाइएका उनका निकट नै लेखिराखेका छन् ।[2]

قُلْ إِن كَانَ لِلرَّحْمَٰنِ وَلَدٌ فَأَنَا أَوَّلُ الْعَابِدِينَ ﴿٨١﴾

(८१) (तपाईं) भनिदिनुस् कि यदि यो मानिहालियो कि (रह्मान-अल्लाहको) सन्तान छ त म सर्वप्रथम इबादत गर्नेवाला हुन्थें ।[3]

سُبْحَانَ رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ رَبِّ الْعَرْشِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٨٢﴾

(८२) आकाशहरु एवं धर्ती तथा अर्श (सिंहासन) को प्रभु, जे-जति (यिनीहरु) भन्दछन् त्यसभन्दा (अत्यन्त) पवित्र छ ।[4]

सुनियोजित उपायहरु तथा षड्यन्त्र रच्दैरहे, जसका मुक़ाबिलामा हामीले पनि उपायहरु गर्‍यौं तथा हाम्रोभन्दा दृढ उपाय कसको हुनसक्छ ? यसै अर्थमा यो आयत छ ।

﴿أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ﴾

"के यिनीहरु कुनै छल गर्न चाहन्छन् ? त विश्वास गर्नुस् कि धोखा खाएका काफ़िर नै हुन् ।" (सूरः अत्तूर-४२)

[1]अर्थात् गुप्त कुरा जुन उनी आफ्ना मनहरुमा लुकाएर हिंड्छन् अथवा एकान्तमा विस्तारै गर्दछन् अथवा आपसमा कानेखुसीहरु गर्दछन्, के उनीहरु ठान्दछन् कि हामी त्यो सुन्दैनौं ? अर्थ यो हो कि हामी सबै सुन्दछौं तथा जान्दछौं ।

[2]निश्चय हामी सुन्दछौं । यसका अतिरिक्त, हाम्रा पठाइएका फरिश्ताहरु अलग उनका सम्पूर्ण कुरा लेख्दछन् ।

[3]किनकि म अल्लाहको आज्ञाकारी हुँ । यदि वास्तवमा त्यसको सन्तान हुन्थ्यो भने सर्वप्रथम त्यसको उपासक म हुन्थें । अभिप्राय मुश्रिकहरु (अनेकेश्वरवादीहरु) का भ्रमको खण्डन हो जो अल्लाहको सन्तान सिद्ध गर्दछन् ।

[4]यो अल्लाहको कथन हो जसमा उसले आफ्ना शुभ तथा पवित्रताको वर्णन गरेको छ अथवा रसूलको कथन हो तथा तपाईं (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) ले पनि अल्लाहको आज्ञाले यी वस्तुहरुबाट अल्लाहको स्वच्छता तथा पवित्रताको वर्णन गर्नुभएको छ जसलाई मुश्रिक अल्लाहसित सम्बन्धित गर्दथे ।

فَذَرْهُمْ يَخُوضُوا وَيَلْعَبُوا حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي يُوعَدُونَ ﴿٨٣﴾

(८३) अब तपाईं उनीहरुलाई यसै वाद-विवाद एवं खेलकूदमा छाडिदिनुस्[1] यहाँसम्मकि उनीहरुलाई त्यस दिनसँग सामना गर्न परोस्, जसका यिनी वचन दिइन्छन् ।[2]

وَهُوَ الَّذِي فِي السَّمَاءِ إِلَٰهٌ وَفِي الْأَرْضِ إِلَٰهٌ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْعَلِيمُ ﴿٨٤﴾

(८४) तथा त्यही आकाशहरुमाथि पनि पूज्य छ तथा धर्तीमा पनि त्यही उपासनाका योग्य छ,[3] तथा त्यो बडो हिक्मत (ज्ञान) वाला एवं पूर्ण ज्ञाता छ ।

وَتَبَارَكَ الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا وَعِندَهُ عِلْمُ السَّاعَةِ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ ﴿٨٥﴾

(८५) तथा त्यो अति शुभ अस्तित्व छ जसका पास आकाशहरु तथा धर्ती एवं उनका मध्येको राज्य छ,[4] तथा केयामतको ज्ञान पनि उसैसित छ[5] तथा उसैतिर तिमी सबै फर्काइनेछौ ।[6]

وَلَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ

(८६) तथा जसलाई यिनीहरु अल्लाहका अतिरिक्त पुकार्दछन्, तिनीहरु सिफारिश गर्नुको अधिकार

[1]अर्थात् यदि उनी सन्मार्ग अपनाउँदैनन् भने उनलाई आफ्नो दशामा छाडिदिनुस् तथा संसारका खेलकूदमा लागिरहन दिनुस् । यो धम्की तथा चेतावनी हो ।

[2]उनका आँखा त्यसै दिन खुल्नेछन् जब उनका यस आचरणको परिणाम उनका सामु आउनेछ ।

[3]यो होइन कि आकाशको पूज्य कोही अरु होस् तथा धर्तीको कोही अरु, बरु जस्तो यी दुबैको रचयिता एउटै छ पूज्य पनि एउटै छ । यसैका समानार्थ यो आयत छ ।

﴿وَهُوَ اللَّهُ فِي السَّمَاوَاتِ وَفِي الْأَرْضِ يَعْلَمُ سِرَّكُمْ وَجَهْرَكُمْ وَيَعْلَمُ مَا تَكْسِبُونَ﴾

"तथा त्यही छ सत्य उपास्य आकाशहरुमा पनि तथा धर्तीमा पनि, त्यो तिम्रो गुप्त तथा प्रकट स्थितिहरुलाई पनि जान्दछ तथा तिमी जे-जति कर्म गर्दछौ त्यसलाई पनि जान्दछ ।" (अल-अन्आम-३)

[4]यस्तो अस्तित्व जसका पासमा सबै अधिकार तथा धर्ती एवं आकाशको राज्य छ, त्यसलाई सन्तानको के आवश्यकता ?

[5]जसलाई त्यसले आफ्ना समयमा व्यक्त गर्नेछ ।

[6]जहाँ त्यो प्रत्येकलाई त्यसका कर्महरुका अनुसार प्रतिकार (पुण्य तथा दण्ड) दिनेछ ।

مِن دُونِهِ الشَّفَاعَةَ إِلَّا مَن شَهِدَ بِالْحَقِّ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٨٦﴾

राख्दैनन्,[1] हो, (सिफारिशका योग्य ती छन्) जो सत्य कुरोलाई स्वीकार गर्दछन् तथा उनीहरुलाई ज्ञान पनि छ।[2]

وَلَئِن سَأَلْتَهُم مَّنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّىٰ يُؤْفَكُونَ ﴿٨٧﴾

(८७) तथा यदि तपाईं उनीसित सोध्नुस् कि उनलाई कसले पैदा गरेको छ त अवश्य यो उत्तर दिनेछन् कि अल्लाहले। अनि यिनी कहाँ फर्केर जाँदैछन् ?

وَقِيلِهِ يَا رَبِّ إِنَّ هَٰؤُلَاءِ قَوْمٌ لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٨٨﴾

(८८) तथा उनको (पैग़म्बरहरुको अधिकार) यो भन्नु कि[3] हे मेरा प्रभु ! निःसन्देह त्यसता मानिस हुन् जो ईमान स्वीकार गर्दैनन्।

فَاصْفَحْ عَنْهُمْ وَقُلْ سَلَامٌ ۚ فَسَوْفَ يَعْلَمُونَ ﴿٨٩﴾

(८९) त तपाईं उनीबाट मुख फर्काइहाल्नुस् तथा (बिदाईको) सलाम भनिदिनुस्।[4] उनीहरुलाई (स्वयं नै) शीघ्र ज्ञात भइहाल्नेछ।

[1]अर्थात् संसारमा यिनी जुन मूर्तिहरुको पूजा गर्दछन् यस भ्रममा कि यिनी अल्लाहका समक्ष हाम्रो अभिस्तवना (सिफारिश) गर्नेछन्, ती उपास्यहरुलाई सिफारिशको सर्वथा कुनै अधिकार हुनेछैन।

[2]सत्य कुरासित तात्पर्य धर्म-सूत्र 'ला इलाहा इल्लल्लाह' हो तथा यो स्वीकार सुझ-बुझको आधारमा होस्, केवल रीति-रिवाज एवं पूर्वजहरुको प्रथाका रुपमा नहोस्, अर्थात मुखले कलमाको उच्चारण गर्नेलाई थाहा होस् कि यसमा केवल एक अल्लाहको स्वीकार तथा अन्य सबै उपास्यहरुको इन्कार छ, अनि तदानुसार कर्म होस्। यस्ता मानिसहरुका पक्षमा सिफारिश गर्नेको सिफारिश लाभदायक हुनेछ। अथवा यो अभिप्राय हो कि सिफारिश गर्नुको अधिकार मात्र यस्ता मानिसहरुलाई प्राप्त हुनेछ जो सत्यलाई स्वीकार गर्नेहरु हुन्छन्, जस्तै अम्बिया, धर्मात्मा तथा फरिश्ताहरु, न कि झूठा उपास्यहरुले जसलाई अनेकेश्वरवादी (मुशरिक) आफ्नो सिफारिशी ठान्दछन्।

[3] قِيله و को सम्बन्ध وعنده علم الساعة सित छ अर्थात وَعِلْمُ قيله अल्लाहका पास नै केयामत (प्रलय) तथा आफ्ना पैग़म्बरको शिकायतको ज्ञान छ।

[4]यो सलाम वियोगवाची हो, जस्तै قَالُوا سلما (अल-फुरक़ान-६३) मा छ। अर्थात् धर्मका मामिलामा मेरो तथा तिम्रो मार्ग अलग-अलग छ, यदि तिमी रोकिन्नौं भने आफ्नो काम गर्दैजाउ म आफ्नो काम गरिराखेको छु, शीघ्र नै ज्ञात भइहाल्नेछ कि सच्चा को छ तथा झूठा को ?

सूरतुद दुख़ान-४४

سُوْرَةُ الدُّخَانِ

सूर: दुख़ान मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उनान्साठी आयतहरु एवं तीन रुकूअ छन् ।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

(१) हा.मीम. ।

حٰمٓ ①

(२) सौगन्ध छ यस खुल्ला किताबको ।

وَالْكِتٰبِ الْمُبِيْنِ ②

(३) निश्चय हामीले यसलाई शुभ रात्रि[1] मा अवतरित गरेका छौं । नि:सन्देह हामी सावधान

اِنَّآ اَنْزَلْنٰهُ فِيْ لَيْلَةٍ مُّبٰرَكَةٍ

[1]शुभरात्रिसित अभिप्राय लैलतुल क़द्र हो, जस्तो कि अर्को स्थानमा वर्णित छ ﴿إِنَّآ أَنزَلْنَٰهُ فِى لَيْلَةِ ٱلْقَدْرِ﴾ (सूरतुल क़द्र) "हामीले यो कुर्‌आन शबेक़द्रमा अवतरित गऱ्यौं ।" यो शुभरात्रि रमज़ानका अन्तिम दहे (दस रात्रि) को विषम रात्रिहरुमा कुनै एउटा रात हुन्छ। यहाँ क़द्र (सम्मान) को यस रात्रिलाई शुभ रात भनिएको छ । यसको शुभ हुने कुरोमा के सन्देह हुनसक्छ । एक त यसमा कुर्‌आनको अवतरण भयो। दोस्रो, यसमा फरिश्ताहरु तथा जिब्रीलको अवतरण हुन्छ। तेस्रा, यसमा सम्पूर्ण वर्ष हुनेवाला विषयको निर्णय गरिन्छ (जस्तो कि अगाडी आइराखेको छ) । चौथो, यस रातको इबादत (उपासना) हजार महिना (अर्थात् ८३ वर्ष ४ महिना) को उपासनाभन्दा उत्तम छ । शबेक़द्र अथवा "लैलये मुबारकह" मा कुर्‌आनका अवतरणको अभिप्राय यो हो कि यस राति नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि पवित्र कुर्‌आन अवतरित हुने प्रारम्भ भयो अथवा यो अभिप्राय हो कि लौहे महफ़ूज (सुरक्षित पट्टिका) बाट यसै राति बैतुल इज्जत (सम्मान गृह) मा अवतरित गरियो जो संसारका आकाशमा छ । अनि त्यहाँबाट आवश्यकता अनुसार २३ वर्षसम्म विभिन्न समयमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लममाथि अवतरित हुँदै गऱ्यो। केही विद्वानहरुले लैलये मुबारकहसित शाबान महीनाको पन्ध्रवी रात तात्पर्य लिएका छन्, किन्तु यो सही छैन । जब कुर्‌आनका खुल्ला शब्दहरुबाट कुर्‌आनको शबेक़द्रमा अवतरण हुनु सिद्ध छ त यसबाट शब "शबेबराअत" तात्पर्य लिनु कदापि सही छैन । यसका अतिरिक्त, "शबेबराअत (शाबान महीनाको पन्ध्रवी रात) का सम्बन्धमा जति रिवायतहरु (वर्णन) छन् जसमा त्यसमा महत्ताको वर्णन छ । अथवा उनमा त्यसलाई निर्णयको रात भनिएको छ, यो सबै वर्णन प्रमाणका आधारमा क्षीण छन् । यिनी कुर्‌आनका खुला शब्दहरुको मुक़ाबिला कसरी गर्न सक्छन् ?

إِنَّا كُنَّا مُنذِرِينَ ۝٣

गरिदिनेवाला हौं ।[१]

فِيهَا يُفْرَقُ كُلُّ أَمْرٍ حَكِيمٍ ۝٤

(४) त्यसै रात्रिमा प्रत्येक सुदृढ कामको निर्णय गरिन्छ ।[२]

أَمْرًا مِّنْ عِندِنَا ۚ إِنَّا كُنَّا مُرْسِلِينَ ۝٥

(५) हाम्रो पासबाट भएर,[३] हामी नै हौं रसूल बनाएर पठाउनेवाला ।

رَحْمَةً مِّن رَّبِّكَ ۚ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝٦

(६) तपाईंका प्रभुको कृपाले ।[४] त्यही हो सुन्ने तथा जान्नेवाला ।

رَبِّ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا ۖ إِن كُنتُم مُّوقِنِينَ ۝٧

(७) जो प्रभु हो आकाशहरु तथा धर्तीको एवं जे-जति उनका मध्ये छ, यदि तिमी विश्वास गर्नेवाला हौ ।

لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۖ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ۝٨

(८) कोही पूजा गरिने योग्य छैन त्यसका अतिरिक्त, त्यही जीवित गर्दछ तथा मार्दछ, त्यही तिम्रो प्रभु हो तथा तिम्रा पहिल्ला पूर्वजहरुको ।[५]

[१]कुर्आनका अवतरणको उद्देश्य मानिसहरुलाई धार्मिक लाभ तथा हानिसित अवगत गराउनु हो ताकि उनीमाथि तर्क स्थापित हुन जाओस् ।

[२]يُفْرَق को अर्थ يُفَصَّل و يُبَيَّن निर्णय गरिदिइन्छ तथा सम्बन्धित फरिश्ताहरुलाई सुम्पिदिइन्छ । حَكِيم तत्वदर्शितापूर्ण कि अल्लाहका प्रत्येक काम हिक्मत (ज्ञान) ले पूर्ण हुन्छ, अथवा مُحْكَم का अर्थमा (सुदृढ सुनियोजित) जसमा फेरबदल सम्भव छैन । सहाबा तथा ताबेईनसित यसको व्याख्यामा भनिएको छ कि यस रात्रिमा आगामी वर्षका सन्दर्भमा मृत्यु-जीवन तथा जीवन साधनका निर्णय लौहे महफ़ूज़बाट उतारेर फरिश्ताहरुका सुपुर्द गरिन्छन् । (इब्ने कसीर)

[३]अर्थात् सम्पूर्ण निर्णय हाम्रा आदेश एवं आज्ञा तथा हाम्रा भाग्यलेख एवं इच्छाले हुन्छन् ।

[४]अर्थात् धर्मशास्त्र अवतरित गर्नुका साथ पैग़म्बरहरुलाई पठाउनु, यो पनि हाम्रो दयाकै एक अंश हो ताकि उनी हामीबाट अवतरित गरिएका किताबहरुको व्याख्या गरून् तथा हाम्रा आदेश मानिसहरुसम्म पुऱ्याऊन् । यसप्रकार भौतिक आवश्यकताहरु पूरा गर्नाका साथ हामीले आफ्नो दयाबाट मानिसहरुको आध्यात्मिक माँगहरुको पूर्तिको पनि साधन उपलब्ध गराइदियौं ।

[५]यी आयतहरु पनि सूरः आराफ़को आयत १५८ का समान छन् ।

(९) बरु उनीहरु सन्देहमा परी खेलिराखेका छन् ।[1]	بَلْ هُمْ فِيْ شَكٍّ يَّلْعَبُوْنَ ۝٩
(१०) तपाईं त्यस दिनको प्रतीक्षामा रहनुस् जबकि आकाशले प्रत्येक्ष धूँवा ल्याउनेछ ।[2]	فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَاْتِي السَّمَآءُ بِدُخَانٍ مُّبِيْنٍ ۝١٠
(११) जसले मानिसहरुलाई घेरिहाल्नेछ, यो दुखदायी प्रकोप हो ।	يَّغْشَى النَّاسَ ؕ هٰذَا عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝١١
(१२) (भन्नेछन् कि) हे हाम्रा प्रभु ! यो प्रकोप हामीबाट हटाइदिनुस् हामी ईमान स्वीकार गर्दछौं ।[3]	رَبَّنَا اكْشِفْ عَنَّا الْعَذَابَ اِنَّا مُؤْمِنُوْنَ ۝١٢
(१३) उनका लागि शिक्षा कहाँ छ ? स्पष्टरुपले वर्णन गर्नेवाला पैग़म्बर उनका पासमा आइसके ।	اَنّٰى لَهُمُ الذِّكْرٰى وَقَدْ جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ مُّبِيْنٌ ۝١٣

[1]अर्थात् सत्य तथा त्यसका प्रमाण त्यसका सामु आइहाले किन्तु उनी त्यसमाथि ईमान स्वीकार गर्नुका साटो सन्देहमा ग्रस्त छन् तथा यस शंकाको साथ खेलकूद तथा उपहासमा परेका छन् ।

[2]यो ती काफ़िरहरुका लागि धम्की हो कि ठीक छ तपाईं त्यस दिनको प्रतीक्षा गर्नुस् जब आकाशमाथि धूवाँ प्रकट हुनेछ । यसका अवतरणका कारण क्रममा भनिएको छ कि मक्कावासीहरुको विरोधी आचरणबाट हैरान भएर नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले उनका लागि अकालको श्राप दिनुभयो । जसका कारण अकालको प्रकोप आयो यहाँसम्मकि उनीहरु हाड, छाला तथा मूर्दाहरुसम्म खान बाध्य भइहाले । आकाशतिर हेर्दथे त उनलाई भोक तथा दूर्बलताका कारण धूँवा देखिन्थ्यो । अन्तत: उनी व्याकुल भएर तपाईंका निकट आए तथा प्रकोप हटाउनमा ईमान स्वीकार गर्नुको वचन दिए, किन्तु त्यसका पश्चात उनको कुफ्र तथा विरोध त्यसैप्रकार फर्किआयो । त्यस पश्चात बद्रका रणमा उनको कडा पकड गरियो । (सहीह बुख़ारी, किताबुत्तफ़सीर) केही विद्वानहरु भन्छन् कि केयामतका निकटका दस ठूला लक्षणहरुमा एउटा धूँवा पनि हो जसको प्रभाव काफ़िरमाथि अधिक तथा मोमिनमाथि निकै कम हुनेछ । आयतमा त्यसै धूँवाको चर्चा छ यस व्याख्याका अनुसार यो लक्षण केयामतका निकट उत्पन्न हुनेछ जबकि प्रथम व्याख्याका अनुसार यो प्रकट भइसक्यो । इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ दुबै कुरा आफ्ना स्थानमा सही छन् । यसका अवतरणका विशेषताका अनुसार यो घटना घटिसकेको छ जो सही प्रमाणबाट सिद्ध छ । तैपनि केयामतका लक्षणहरुमा यसको चर्चा पनि सहीह हदीसहरुमा आएको छ । यसकारण त्यो पनि यसका विपरीत छैन, त्यसबेला पनि यो प्रकट हुनेछ । (सहीह बुख़ारी किताबुत तफ़सीर)

[3]प्रथम व्याख्याका अनुसार यो मक्काका काफ़िरहरुले भने तथा दोस्रो व्याख्याका अनुसार केयामतका निकट काफ़िरहरुले भन्नेछन् ।

ثُمَّ تَوَلَّوْا عَنْهُ وَقَالُوا مُعَلَّمٌ
مَّجْنُونٌ ﴿١٤﴾

(१४) तैपनि उनीहरुले उनीबाट मुख फर्काए तथा भनिदिए कि यो सिकाए-पढाएको दिवाना हो ।

إِنَّا كَاشِفُوا الْعَذَابِ قَلِيلًا
إِنَّكُمْ عَائِدُونَ ﴿١٥﴾

(१५) हामीले यातनालाई अलि हटाइदिनेछौं त तिमी फेरि आफ्नो त्यसै अवस्थामा आइहाल्नेछौ ।

يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَىٰ
إِنَّا مُنْتَقِمُونَ ﴿١٦﴾

(१६) जुन दिन हामीले अत्यन्त कडा गरी समात्नेछौं ।[१] निश्चित रुपले हामी बदला लिनेवाला छौं ।

وَلَقَدْ فَتَنَّا قَبْلَهُمْ قَوْمَ فِرْعَوْنَ
وَجَاءَهُمْ رَسُولٌ كَرِيمٌ ﴿١٧﴾

(१७) तथा नि:सन्देह हामी यसभन्दा पूर्व फिरऔनको जातिको (पनि) परीक्षा लिइसकेका छौं,[२] जसका पासमा (अल्लाहको) सम्मानित रसूल आयो ।

أَنْ أَدُّوا إِلَيَّ عِبَادَ اللَّهِ ۖ
إِنِّي لَكُمْ رَسُولٌ أَمِينٌ ﴿١٨﴾

(१८) कि अल्लाह (तआ़ला) का दासहरुलाई मलाई दिदेउ,[३] विश्वास गर कि म तिम्रा लागि ईमान्दार हूँ ।[४]

وَأَنْ لَا تَعْلُوا عَلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي

(१९) तथा तिमी अल्लाह तआ़लाका समक्ष

[१]यसबाट तात्पर्य बद्रका रणको पकड हो, जसमा सत्तरी काफ़िर मारिए तथा सत्तरी वन्दी बनाइए। दोस्रो व्याख्याका अनुसार यो कडा पकड केयामत (प्रलय) का दिन हुनेछ। इमाम शौकानी भन्नुहुन्छ कि यो त्यस पकडको विशेष चर्चा हो जो बद्रका रणमा भयो, किनकि कुरैशकै प्रकरणमा यसको चर्चा छ। यद्यपि केयामतका दिन पनि अल्लाह तआ़ला कडा पकड गर्नेछ, तैपनि त्यो पकड सामान्य हुनेछ जसमा प्रत्येक दूराचारी सम्मिलित हुनेछ।

[२]परीक्षा लिनुको अर्थ हो कि हामीले उनीहरुलाई सांसारिक सुख-सुविधा तथा सम्पन्नता दियौं तथा तत्पश्चात आफ्नो महामान्य पैग़म्बर पनि उनीतिर पठायौं, किन्तु न उनले प्रभुका वरदानहरुको कृतज्ञता व्यक्त गरे न पैग़म्बरमाथि ईमान स्वीकार गरे ।

[३]عِبَادَ اللَّهِ (अल्लाहका भक्तहरु) सित अभिप्राय यहाँ मूसा अलैहिस्सलामको जाति इस्राईलको सन्तान हो, जसलाई फ़िरऔनले दास बनाइराखेको थियो । आदरणीय मूसा अलैहिस्सलामले आफ्नो जातिको स्वाधीनताको माँग गरे ।

[४]अल्लाहको आदेश (सन्देश) पुऱ्याउनमा अमानतदार हूँ ।

ءَاتِيكُم بِسُلْطَٰنٍ مُّبِينٍ ﴿١٩﴾

उद्दण्डता नदेखाउ,[१] म तिम्रो सामु खुल्ला प्रमाण ल्याउनेवाला हूँ ।[२]

وَإِنِّي عُذْتُ بِرَبِّي وَرَبِّكُمْ أَن تَرْجُمُونِ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा म आफ्ना एवं तिम्रा प्रभुको शरणमा आउँछु यसबाट कि तिमी मलाई पत्थरहरुले मारिहाल ।[३]

وَإِن لَّمْ تُؤْمِنُوا لِي فَاعْتَزِلُونِ ﴿٢١﴾

(२१) तथा यदि तिमी ममाथि ईमान स्वीकार गर्दैनौ भने मबाट अलग्ग नै रह ।[४]

فَدَعَا رَبَّهُۥٓ أَنَّ هَٰٓؤُلَآءِ قَوْمٌ مُّجْرِمُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) अनि उनले आफ्ना प्रभुसित प्रार्थना गरे कि यी सबै पापीहरु हुन् ।[५]

فَأَسْرِ بِعِبَادِى لَيْلًا إِنَّكُم مُّتَّبَعُونَ ﴿٢٣﴾

(२३) हामीले भनिदियौं कि राता-रात तिमी मेरा भक्तहरुलाई लिएर निस्क । निःसन्देह तिम्रो[६] पिछा गरिनेछ ।

وَاتْرُكِ الْبَحْرَ رَهْوًا إِنَّهُمْ جُندٌ مُّغْرَقُونَ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा तिमी सागरलाई स्थिर छोडेर गइहाल,[७] निःसन्देह यो सेना डुबाइनेछ ।

---

[१]अर्थात् त्यसका रसूलका आज्ञा-पालनको इन्कार गरेर अल्लाहका सामु आफ्ना बडाई तथा उद्दण्डताको प्रदर्शन नगर ।

[२]त्यो आफ्नो पूर्वका कारण छ कि म यस्तो खुल्ला प्रमाण साथमा ल्याएको छु जसको इन्कारको अवसर नै छैन ।

[३]यस आमन्त्रण तथा धर्म-प्रचारका उत्तरमा फ़िरऔनले मूसा अलैहिस्सलामलाई हत्या गरिदिनुको धम्की दियो, जसपश्चात उनले आफ्ना प्रभुको शरण माँगे ।

[४]यदि ममाथि ईमान स्वीकार गर्दैनौ भने नगर किन्तु मेरो हत्या गर्नु अथवा दुख दिनुको प्रयास नगर ।

[५]जब उनले देखे कि आमन्त्रणको प्रभाव स्वीकार गर्नुको साटो त्यसको कुफ्र (इन्कार) तथा विरोध अधिक बढिहाल्यो त अल्लाहका अगाडी प्रार्थनाका लागि हात फैलाउनु भयो ।

[६]अल्लाहले प्रार्थना स्वीकार गऱ्यो तथा उनलाई आदेश दियो कि इस्राईलको सन्तानलाई लिएर यहाँबाट रातारात निस्केर गईहाल तथा हेर नआत्तिनु, तिम्रो पिछा पनि हुनेछ ।

[७]رَهْـوًا स्थिर अथवा शुष्क । अभिप्राय यो हो कि तिमीले लाठी हान्नुबाट सागर चमत्कारिक रुपले स्थिर तथा शुष्क भइहाल्नेछ तथा त्यसमा मार्ग बन्नेछ ।

كَمْ تَرَكُوْا مِنْ جَنّٰتٍ وَّعُيُوْنٍ ﴿٢٥﴾
(२५) उनीहरु धेरै बगैंचा[1] तथा जलस्रोत छाडेर गए ।

وَّزُرُوْعٍ وَّمَقَامٍ كَرِيْمٍ ﴿٢٦﴾
(२६) तथा खेतीहरु एवं आरामदायक आवास ।

وَّنَعْمَةٍ كَانُوْا فِيْهَا فٰكِهِيْنَ ﴿٢٧﴾
(२७) तथा उनीहरु सुखदायी वस्तुहरु जसमा सुख भोगिरहेका थिए ।

كَذٰلِكَ وَاَوْرَثْنٰهَا قَوْمًا اٰخَرِيْنَ ﴿٢٨﴾
(२८) यसैप्रकार भयो ।[2] तथा हामीले ती सबैको उत्तराधिकारी अन्य समुदायलाई बनाइदियौं ।[3]

فَمَا بَكَتْ عَلَيْهِمُ السَّمَآءُ وَالْاَرْضُ وَمَا كَانُوْا مُنْظَرِيْنَ ﴿٢٩﴾
(२९) त उनीमाथि न त आकाश एवं धर्ती रोए[4] तथा न उनीहरुलाई अवसर प्राप्त दियौं ।

وَلَقَدْ نَجَّيْنَا بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ مِنَ الْعَذَابِ الْمُهِيْنِ ﴿٣٠﴾
(३०) तथा हामीले (नै) इस्राईलको सन्तानलाई (अति) अपमानित दण्डबाट मुक्ति दियौं ।

مِنْ فِرْعَوْنَ ؕ اِنَّهٗ كَانَ عَالِيًا مِّنَ الْمُسْرِفِيْنَ ﴿٣١﴾
(३१) (जो) फ़िरऔनको तर्फबाट (भइरहेको) थियो । वास्तवमा त्यो उद्दण्ड एवं सीमा उल्लंघन गर्नेहरुमध्ये थियो ।

तिमीले सागर पार गरी त्यसलाई त्यसै स्थितिमा छाडिदिनु ताकि फ़िरऔन तथा त्यसको सेना पनि सागर पार गर्नका लागि सागरमा प्रवेश गरोस् तथा हामीले त्यसलाई जलमग्न गरिदियौं । अतः यस्तै भयो जस्तो कि वर्णन भइसकेको छ ।

[1] كَمْ विधेयवाची हो जो अधिकताको लाभ (अर्थ) दिन्छ । नील नदीका दुबै तर्फ बगैंचाहरु तथा खेतीको अधिकता थियो भव्य भवन तथा सम्पन्नताका प्रतीक थिए । सबैथोक यही संसारमा रहन गयो तथा शिक्षाका लागि केवल फ़िरऔन तथा त्यसको जातिको नाम शेष रहयो ।

[2] अर्थात् यो मामिला यसैप्रकार भयो कि जस्तो वर्णित गरिएको छ ।

[3] केही ज्ञाताहरुका निकट यसबाट तात्पर्य इस्राईलका सन्तान हुन् । किन्तु केही अन्य ज्ञाताहरुको विचारमा इस्राईली वंशको पुनः मिश्र आउनु ऐतिहासिक रुपले सिद्ध छैन । यसकारण मिश्र देशको उत्तराधिकारी कोही अन्य जाति बन्यो, इस्राईलको सन्तान होइन ।

[4] अर्थात् यी फ़िरऔनीहरुका पुण्य कर्म छँदै थिएन जो आकाशमा उक्लन्थे तथा उनका कर्मका टुट्न (विनाश हुनु) मा आकाश रुन्थे । न धर्तीमा नै उनी अल्लाहको इबादत गर्दथे कि उनीबाट बञ्चित हुनुमा धर्ती रुन्थ्यो । अभिप्राय यो हो कि आकाश तथा धर्तीमध्ये कुनै उनका विनाशमाथि रुनेवाला थिएन । (फ़तहुल क़दीर)

وَلَقَدِ اخْتَرْنٰهُمْ عَلٰى عِلْمٍ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा हामीले जानी-जानी इस्राईलको सन्तानलाई सागरवालाहरुमाथि श्रेष्ठता प्रदान गऱ्यौं ।[१]

وَاٰتَيْنٰهُمْ مِّنَ الْاٰيٰتِ مَا فِيْهِ بَلٰٓؤٌا مُّبِيْنٌ ﴿٣٣﴾

(३३) तथा हामीले उनीहरुलाई यस्ता निशानी प्रदान गऱ्यौं जसमा खुला परीक्षा थियो ।[२]

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ لَيَقُوْلُوْنَ ﴿٣٤﴾

(३४) यिनीहरु त यही[३] भन्दछन् ।

اِنْ هِيَ اِلَّا مَوْتَتُنَا الْاُوْلٰى وَمَا نَحْنُ بِمُنْشَرِيْنَ ﴿٣٥﴾

(३५) कि (अन्तिम वस्तु) यही हाम्रो प्रथम पटक (संसारबाट) मरिजानु हो तथा हामी पुनः[४] उठाइने छैनौं ।

فَاْتُوْا بِاٰبَآىِٕنَآ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٣٦﴾

(३६) यदि तिमी साँचो हौ भने हाम्रा पूर्वजहरुलाई ल्याउ ।[५]

---

[१]यस जगतसित अभिप्राय इस्राईलको सन्तानका युगको जगत हो । सामान्यतः सारा जगत छैन, किनकि पवित्र कुरआनमा मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका सम्प्रदायलाई كُنتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ को उपाधिले सम्मानित गरिएको छ । अर्थात् इस्राईलको सन्तान आफ्ना युगमा जगतवासीहरुमाथि प्रधानता राख्दथ्यो । उनको यो प्रधानता त्यस योग्यताका कारण थियो जसलाई अल्लाह नै जान्दछ ।

[२]आयतसित अभिप्राय त्यो चमत्कार हो जो आदरणीय मूसालाई प्रदान गरिएका थिए । उनमा परीक्षाको पक्ष यो थियो कि अल्लाह तआला देखोस् कि उनी कस्ता कर्म गर्दछन् ? अथवा आयतसित अभिप्राय ती अनुग्रह हुन् जो अल्लाहले उनीमाथि गरे, जस्तै फ़िरऔनीहरुलाई डुबाएर उनलाई मुक्त गर्नु, उनका लागि सागरलाई च्यातेर मार्ग बनाउनु, बादलहरुलाई छायाँ तथा मन्न-सलवा उतार्नु आदि । यसमा परीक्षा यो हो कि यी अनुग्रहका प्रतिफल स्वरुप यो जाति अल्लाहका आज्ञा-पालनको मार्ग अपनाउँछ अथवा त्यसको कृतघ्नता गर्दै उपद्रव तथा उद्दण्डताको मार्ग अपनाउँछ ।

[३]यो संकेत मक्काका काफ़िरहरुतिर छ, त्यसकारण कि वाक्यक्रम उनैसित सम्बन्धित छ । मध्यमा फ़िरऔनको कथा उनको चेतावनी स्वरुप वर्णन गरिएको छ कि फ़िरऔनले पनि उनको जस्तै कुफ्रमा दुराग्रह गरेको थियो । यदि यिनी पनि आफ्ना कुफ्र (इन्कार) तथा शिर्कमा अडिग रहे भने उनको परिणाम पनि फ़िरऔन तथा त्यसका अनुगामीहरुभन्दा भिन्न हुनेछैन ।

[४]अर्थात् सांसारिक जीवन नै बस अन्तिम जीवन हो । यसका पश्चात पुनः जीवित हुनु तथा हिसाब किताब हुनु सम्भव छैन ।

[५]यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई तथा मुसलमानहरुलाई काफ़िरहरुतिरबाट भनिँदैछ कि तिम्रो यो विश्वास वास्तवमा सही छ कि पुनर्जीवन छ त हाम्रा बाबु बाजेलाई

أَهُمْ خَيْرٌ أَمْ قَوْمُ تُبَّعٍ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ ۚ أَهْلَكْنَاهُمْ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٣٧﴾

(३७) यिनीहरु श्रेष्ठ छन् अथवा तुब्बअका समुदायका मानिस तथा जो उनीभन्दा पनि पूर्व थिए ? हामीले ती सबैलाई नष्ट गरिदियौं, निःसन्देह उनी पापी थिए ।[1]

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ ﴿٣٨﴾

(३८) तथा हामीले धर्ती तथा आकाशहरु एवं उनका मध्येका वस्तुहरुलाई खेलका रुपमा उत्पन्न गरेनौं ।[2]

مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٣٩﴾

(३९) बरु हामीले उनीहरुलाई सही युक्तिका साथ नै पैदा गरेका छौं,[3] परन्तु अधिकतर मानिस जान्दैनन् ।[4]

जीवित गरेर देखाउ । यो उनको विवाद तथा कटुबहसी थियो, किनकि पुनर्जीवनको विश्वास प्रलयसित सम्बन्धित छ, न कि क़ेयामतभन्दा पहिला नै संसारमा जीवित हुनु अथवा गरिदिनु ।

[1]अर्थात् यी मक्काका काफ़िर तुब्बअ् तथा उनीभन्दा पहिलेका जातिहरु आद तथा समूद आदिभन्दा शक्तिशाली तथा उत्तम छन् । जब हामीले उनलाई पापहरुका परिणाम स्वरुप उनीभन्दा अधिक शक्ति तथा बल राख्नुमा पनि नाश गरिदियौं त यिनी के महत्व राख्दछन् ? तुब्बअ्सित अभिप्राय सबाको जाति हो । सबामा हिम्यर जाति थियो । यी आफ्ना राजालाई तुब्बअ भन्थे । जस्तै रुमका राजालाई कैसर, ईरानका राजालाई किसरा, मिश्रका राजालाई फ़िरऔन तथा हब्शाका अधिपतिलाई नजाशी भनिन्थ्यो । इतिहासकारहरुको सहमति छ कि केही तुब्बअ्लाई बडो उन्नति प्राप्त भयो यहाँसम्मकि केही इतिहासकारहरुले भनिदिए कि त्यो देशहरुलाई विजय गर्दै समरकन्दसम्म पुग्यो । यसैप्रकार अरु पनि कैयन् ठूला राजा यस जातिमा गुज्रे । यो आफ्नो समयको एउटा श्रेष्ठतम् जाति थियो जो शक्ति, बल, सम्पन्नता तथा बडाईमा विशेषता राख्दथ्यो, किन्तु जब त्यस जातिले पनि पैग़म्बरहरुलाई झुठ्लायो त त्यसलाई अस्त-व्यस्त गरिदियो । (व्याख्याका लागि हेर्नुस् सूरः सबाका सम्बन्धित आयतहरु) हदीसमा एक तुब्बअका बारेमा चर्चा छ कि त्यो मुसलमान भइहालेको थियो, उसलाई अपशब्द नभन (मजमऊ ज्जवायेद ८६/८७, सहीहुल जामेअ लिल अलबानी १३१९) तैपनि उनीमध्ये अधिकांश अवज्ञाकारी नै रहे जसका कारण विनाश उनको भाग्य बन्यो ।

[2]यही विषय यसभन्दा पहिला सूरः साद-२७, सूरः अल-मोमिनून-११५, ११६, अल-हिज्र-८५ आदिमा वर्णित छ ।

[3]त्यो लक्ष्य तथा सहीह उपाय यही हो कि मानिसहरको परीक्षा गरियोस् तथा पुण्यकर्मीहरुलाई उनका सत्कर्महरुको फल तथा नराम्रालाई उनका नराम्रा कर्मको दण्ड दिइयोस् ।

[4]अर्थात् उनी यस उद्देश्यसित निश्चित तथा अचेत छन् । यसकारण अख़िरतको तयारीबाट

إِنَّ يَوْمَ الْفَصْلِ مِيقَاتُهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٤٠﴾

(४०) नि:सन्देह निर्णयको दिन ती सबैको निश्चित समय हो ।[1]

يَوْمَ لَا يُغْنِي مَوْلًى عَن مَّوْلًى شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤١﴾

(४१) त्यस दिन कोही मित्र कुनै मित्रका कुनै पनि काम आउने छैन तथा उनको सहायता गरिनेछन् ।[2]

إِلَّا مَن رَّحِمَ اللَّهُ ۚ إِنَّهُ هُوَ الْعَزِيزُ الرَّحِيمُ ﴿٤٢﴾

(४२) परन्तु जसमाथि अल्लाहको दया हुनेछ, त्यो अत्यन्त शक्तिशाली एवं दया गर्नेवाला छ ।

إِنَّ شَجَرَتَ الزَّقُّومِ ﴿٤٣﴾

(४३) नि:सन्देह ज़क्कूम (कैक्टस) को वृक्ष ।

طَعَامُ الْأَثِيمِ ﴿٤٤﴾

(४४) पापीको भोजन हो ।

كَالْمُهْلِ يَغْلِي فِي الْبُطُونِ ﴿٤٥﴾

(४५) जो तलछटका समान[3] छ तथा पेटमा उम्लिरहन्छ ।

كَغَلْيِ الْحَمِيمِ ﴿٤٦﴾

(४६) तेज गरम पानी (का उम्लिन) का समान ।[4]

خُذُوهُ فَاعْتِلُوهُ إِلَىٰ سَوَاءِ الْجَحِيمِ ﴿٤٧﴾

(४७) त्यसलाई समातिहाल अनि घिसार्दै नरकका मध्येसम्म पुऱ्याउ ।[5]

ثُمَّ صُبُّوا فَوْقَ رَأْسِهِ مِنْ عَذَابِ الْحَمِيمِ ﴿٤٨﴾

(४८) अनि त्यसको टाउकोमाथि अत्यन्त गरम पानीको यातना बगाउ ।

लापरवाह तथा सांसारिक मोह-मायामा लीन छन् ।

[1]अर्थात् यही त्यो मूल उद्देश्य हो जसका लागि मानिसहरुलाई पैदा गरियो तथा आकाश एवं धर्तीलाई रचिएको छ ।

[2]अर्थात् जस्तो भनियो ﴿ فَإِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ فَلَا أَنسَابَ بَيْنَهُمْ ﴾ (अल-मोमिनून-१०१) (अल-मआरिज १०) ﴿ وَلَا يَسْأَلُ حَمِيمٌ حَمِيمًا ﴾

[3] مُهْل 'मुहल' पग्लेको ताँबा, आगोमा पग्लिएको पदार्थ अथवा तलछट तेल आदिका अन्तमा जो माटोको जस्तो रहिरहन्छ ।

[4]त्यो ज़क्कूम (कैक्टस) को खाद्य उम्लिराखेको पानीका समान पेटमा उम्लनेछ ।

[5]यो नरकमा नियुक्त फरिश्ताहरुसित भनिनेछ । سَوَاء (सवाअ) मध्यका अर्थमा छन् ।

ذُقْ ۚ إِنَّكَ أَنتَ الْعَزِيزُ الْكَرِيمُ ﴿٤٩﴾

(४९) (उसित भनिनेछ) चाख्दै जाउ, तिमी त बडो आदर र सम्मानवाला थियौ ।[1]

إِنَّ هَٰذَا مَا كُنتُم بِهِ تَمْتَرُونَ ﴿٥٠﴾

(५०) यही त्यो वस्तु हो जसमा तिमीले सन्देह गर्ने गर्दथ्यौ ।

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي مَقَامٍ أَمِينٍ ﴿٥١﴾

(५१) निःसन्देह (अल्लाहसित) तर्सनेहरु शान्तिका स्थानमा हुनेछन् ।

فِي جَنَّاتٍ وَعُيُونٍ ﴿٥٢﴾

(५२) बगैंचा तथा जलस्रोतहरुमा ।

يَلْبَسُونَ مِن سُندُسٍ وَإِسْتَبْرَقٍ مُّتَقَابِلِينَ ﴿٥٣﴾

(५३) मसिनो तथा कोमल रेशमी वस्त्र लगाएको आमने-सामने (एक-अर्काका सामु बसेका हुनेछन् ।[2]

كَذَٰلِكَ وَزَوَّجْنَاهُم بِحُورٍ عِينٍ ﴿٥٤﴾

(५४) यो त्यसैप्रकार हो,[3] तथा हामीले ठूला-ठूला आँखा भएका अप्सराहरुसित (हूरहरुसित) उनको विवाह गरिदिनेछौं ।[4]

يَدْعُونَ فِيهَا بِكُلِّ فَاكِهَةٍ آمِنِينَ ﴿٥٥﴾

(५५) निश्चिततताले त्यहाँ हरेक प्रकारका फलहरुको माँग गरिराखेका हुनेछन् ।[5]

---

[1]संसारमा त आफ्नो तवरले बडो आदर तथा सम्मानका साथ डुल्ने गर्दथे तथा ईमानवालाहरुलाई अपमानको दृष्टिले हेर्थे ।

[2]काफिर तथा पापीहरुका मुकाबिलामा ईमानवाला तथा सदाचारीहरुको स्थान भनिंदैछ, जसले आफूलाई कुफ्र, दुष्कर्म तथा पापहरुबाट बचाएर राखेका थिए । أَمِين (अमीन) को अर्थ हो यस्तो स्थान जहाँ उनी प्रत्येक प्रकारका भय तथा चिन्ताबाट सुरक्षित थिए ।

[3]अर्थात् متقين (संयमीहरु) का साथ निश्चय यस्तै व्यवहार हुनेछ ।

[4]حُورًا यो حَوراء (हौराअ) को बहुवचन हो, कालो तथा श्वेत आँखाहरु । حَوراء (हौराअ) यसकारण भनिन्छ कि आँखाहरु उनको सुन्दरता तथा शोभालाई देखेर चकित भइहाल्नेछन् । عِين (ईन) बहुवचन हो عَيناء (ऐनाअ) को, मृगनयनी, जस्तो मृगका आँखा हुन्छन् । हामी पहिले नै बताइसकेका छौं कि प्रत्येक स्वर्गवासीलाई कमसेकम दुईटा हूरहरु अवश्य प्राप्त हुनेछन्, जो सौन्दर्यमा सूर्य एवं चन्द्रका समान हुनेछन् । हो, तिर्मिजीको एक हदीसबाट विदित हुन्छ जसलाई सहीह भनिएको छ कि शहीद (जो धर्मयुद्धमा मारिएको हुन्छ) लाई विशेषरुपले ७२ हूर प्राप्त हुनेछन् । (अबवाबु फ़जायेलिल जिहाद, बाबु माजाअ अय्युन्नासि अफ़ज़ल) (सहीह बुख़ारी, मुस्लिम)

[5]آمِنِين (निश्चिन्ततापूर्वक) को अभिप्राय छ उनको समाप्त हुने कुरोको भय हुनेछैन न

لَا يَذُوقُونَ فِيهَا الْمَوْتَ إِلَّا الْمَوْتَةَ الْأُولَىٰ ۖ وَوَقَاهُمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٥٦﴾

(५६) त्यहाँ उनीहरु मृत्युको स्वाद चाख्नेवाला हुने छैनन् प्रथम मृत्युका बाहेक (जो उनीहरु मरिसके)[1] उनीहरुलाई अल्लाह (तआला) ले नरक्का दण्डबाट बचाइदियो ।

فَضْلًا مِّن رَّبِّكَ ۚ ذَٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ﴿٥٧﴾

(५७) यो केवल तिम्रो प्रभुको कृपा हो ।[2] यही हो ठूलो सफलता ।

فَإِنَّمَا يَسَّرْنَاهُ بِلِسَانِكَ لَعَلَّهُمْ يَتَذَكَّرُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) हामीले यस (कुरआन) लाई तिम्रो भाषामा सरल गरिदियौं ताकि उनीहरु शिक्षा ग्रहण गरून् ।

فَارْتَقِبْ إِنَّهُم مُّرْتَقِبُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) अब तिमी प्रतीक्षा गर । यिनी पनि प्रतीक्षा गरिराखेका छन् ।[3]

उनका खानाबाट रोग आदिको डर अथवा मृत्यु र थकान तथा शैतानको कुनै भय हुनेछैन ।

[1]अर्थात् संसारमा उनीहरुलाई जुन मृत्यु आएको थियो त्यसका पश्चात उनीहरुलाई मृत्युको स्वाद चाख्नुपर्ने छैन । जस्तै हदीस (अन्तिम ईशदूतका कथन) मा चर्चा छ कि मृत्युलाई एउटा भेंढा (च्याङ्ग्रा) का रुपमा नरक तथा स्वर्गका मध्ये ल्याएर वध गरिदिइनेछ तथा घोषणा गरिदिइनेछ, "हे स्वर्गवासीहरु ! तिम्रा लागि स्वर्गका जीवन स्थाई छ, अब तिम्रा लागि मृत्यु छैन । तथा हे नरक्वासीहरु ! तिम्रा लागि नरक्को यातना स्थाई छ, मृत्यु छैन ।" (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूर: मरियम, मुस्लिम किताबुल जन्नह) । दोस्रो हदीसमा भन्नुभयो : हे जन्नतिहरु ! तिम्रो भाग्य अब स्वास्थ्य तथा बल छ, तिमी कहिल्यै रोगी हुनेछैनौ तिम्रा लागि अब जीवन नै जीवन छ, मृत्यु छैन । तिम्रा लागि वरदान नै वरदान छ, यसमा कमी हुनेछैन तथा सदा नवयुवक रहनेछौ, कहिल्यै बुढेसो आउने छैन । (सहीह बुख़ारी किताबुर्रिकाक़, बाबुल कस्दे वल मुदावमति अलल अमले तथा मुस्लिम उपरोक्त किताब)

[2]जुनप्रकार हदीसमा पनि छ । भन्नुभयो यो कुरा जानिहाल कि तिमीमध्ये कसैको कर्म त्यसलाई स्वर्गमा लग्ने छैन । सहाबा उहाँका (सहचरहरु) ले प्रश्न गरे, "अल्लाहका रसूल ! तपाईंलाई पनि ?" भन्नुभयो, "हो मलाई पनि, परन्तु यो कि अल्लाहले मलाई आफ्नो दया तथा करुणाले छोप्नेछ ।" (सहीह बुख़ारी, किताबुर्रिकाक़, बाबुल कस्दे वल मुदावमते अलल अमल तथा मुस्लिम उपरोक्त किताब)

[3]तिमी अल्लाहका प्रकोपको प्रतिक्षा गर यदि यिनीले ईमान ल्याएनन् । यिनी प्रतिक्षा गरिराखेका छन् यस कुराको कि इस्लामका प्रभुत्व तथा लागु हुनुभन्दा पहिला नै सम्भवत: तपाईंको निधन हुनजाओस् ।

सूरतुल जासियः-४५

سُورَةُ الجَاثِيَةِ

सूरः जासियः मक्कामा अवतरित भएको, यसमा सैंतीस आयतहरु तथा चार रूकूअ छन्।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं दयालु छ।

حٰمٓ ①

(१) हा.मीम.।

تَنزِيلُ الْكِتَابِ مِنَ اللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ ②

(२) यो किताब अल्लाह प्रभावशाली हिक्मतवालाको तर्फबाट अवतरित भएको छ।

إِنَّ فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِّلْمُؤْمِنِينَ ③

(३) आकाशहरु तथा धर्तीमा ईमानवालाहरुका लागि निःसन्देह धेरै निशानीहरु छन्।

وَفِي خَلْقِكُمْ وَمَا يَبُثُّ مِن دَابَّةٍ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يُوقِنُونَ ④

(४) तथा स्वयं तिम्रा जन्ममा तथा पशुहरुलाई फैलाउनमा विश्वास राख्ने समुदायका लागि धेरै निशानीहरु छन्।

وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَمَا أَنزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِن رِّزْقٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَتَصْرِيفِ الرِّيَاحِ آيَاتٌ لِّقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ⑤

(५) तथा रात्रि-दिनका परिवर्तनमा तथा जे-जति जीविका अल्लाहतआला आकाशबाट अवतरित गरी धर्तीलाई त्यसको मृतका पश्चात जीवित गरिदिन्छ,[1] त्यसमा तथा वायुहरुका परिवर्तनका पनि ती मानिसहरुका लागि जो बुद्धि राख्दछन्। निशानीहरु छन्।[2]

[1]आकाश तथा धर्ती, मानव-जातिको रचना, रात-दिनको आवगमन एवं आकाशीय वर्षाद्वारा सुकेको धर्तीमा जीवनको लहरको दौड आदि, विश्व तथा प्राणहरुमा असंख्य निशानीहरु (चिन्ह) छन् जो अल्लाहको एकता तथा त्यसको प्रतिपालक हुने कुरोका प्रमाण हुन्।

[2]कहिले वायुको दिशा उत्तर एवं दक्षिणलाई, कहिले पूर्व एवं पश्चिमलाई हुन्छ, कहिले जलीय हावाहरु हुन्, कहिले थलीय वायुहरु, कहिले रातलाई, कहिले दिनलाई, केही वर्षा भएका, केही लाभदायक, केही वायुहरु आत्माको आहार तथा केही सबैलाई डढाइदिनेवाला तथा केवल धूलको तूफान। वायुका यति प्रकार पनि प्रमाणित गर्दछन् कि यस विश्वको कुनै सञ्चालक छ जो मात्र एक छ, दुई अथवा अधिक होइन। सबै अधिकारको स्वामी त्यही एक हो, तिनमा

تِلْكَ اٰيٰتُ اللّٰهِ نَتْلُوْهَا عَلَيْكَ بِالْحَقِّ ۚ فَبِاَيِّ حَدِيْثٍۭ بَعْدَ اللّٰهِ وَاٰيٰتِهٖ يُؤْمِنُوْنَ ۝٦

(६) यी हुन् अल्लाह (तआला) का आयतहरु जसलाई हामी तपाईलाई सत्यरुपमा सुनाइराखेका छौं, त अल्लाह (तआला) तथा त्यसका आयतहरुका पश्चात यिनी कुन कुरामा ईमान स्वीकार गर्नेछन् ।[1]

وَيْلٌ لِّكُلِّ اَفَّاكٍ اَثِيْمٍ ۝٧

(७) धिक्कार (एवं खेद छ) प्रत्येक भूठा पापीमाथि ।[2]

يَّسْمَعُ اٰيٰتِ اللّٰهِ تُتْلٰى عَلَيْهِ ثُمَّ يُصِرُّ مُسْتَكْبِرًا كَاَنْ لَّمْ يَسْمَعْهَا ۚ فَبَشِّرْهُ بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ۝٨

(८) जो अल्लाहका आयतहरु आफ्ना सामु पढिएको सुनोस् तैपनि गर्व गर्दै यसप्रकार अडिएको होस् जस्तो कि सुन्दै सुनेन ।[3] त यस्ता मानिसहरुलाई कष्टदायी यातनाको सूचना (पुऱ्याइ) दिनुस् ।

وَاِذَا عَلِمَ مِنْ اٰيٰتِنَا شَيْئًا اتَّخَذَهَا هُزُوًا ۭ اُولٰۗىِٕكَ لَهُمْ عَذَابٌ مُّهِيْنٌ ۝٩

(९) तथा त्यो जब हाम्रा आयतहरुमध्ये कुनै आयतको सूचना पाउँछ त त्यसको उपहास उडाउँछ,[4] यिनै मानिसहरु हुन् जसका लागि अपमानपूर्ण यातना छ ।

कोही उसको साभी छैन । प्रत्येक प्रकारको (नियम) त्यही चलाउन्छ, कोही अरुसँग अलिकति पनि अधिकार छैन । यसै भावार्थको आयत सूरः बक़रःको आयत नं.१६४ पनि हो ।

[1]अर्थात् अल्लाहद्वारा अवतरित गरिएको कुरआन जसमा त्यसको तौहीदका प्रमाण तथा युक्तिहरु छन् । यदि उनी त्यसप्रति पनि विश्वास गर्दैनन् भने अल्लाहका कुराका पश्चात कसको कुरा छ तथा त्यसका निशानीहरुका पश्चात कसका निशानीहरु छन्, जसप्रति उनी विश्वास गर्नेछन् ? بعدَ الله को अभिप्राय हो, بعدَ حَديثِ الله و بعــدَ آياتِه यहाँ पवित्र कुरआनलाई हदीस भनिएको छ । जस्तै ﴿اللَّهُ نَزَّلَ أَحْسَنَ الْحَدِيثِ﴾ (अज़्ज़ुमर २३) मा छ ।

[2]أَفَّـاك (अफ़्फ़ाक़) كَذَّاب को अर्थमा, أَثِيم (महापापी) وَيْل विनाश अथवा नरकको एउटा उपत्यकाको नाम ।

[3]अर्थात् कुफ्रमा अडिग रहन्छ तथा सत्यका अगाडी स्वयंलाई ठूलो ठान्दछ तथा यसै अहंकारमा सुनेकोलाई नसुनेभैं गरिदिन्छ ।

[4]अर्थात् प्रथम त त्यो कुरआनलाई ध्यानले सुन्दै-सुन्दैन तथा यदि कुनै कुरा त्यसका कानमा पर्नजान्छ अथवा कुनै कुरा आउँछ त त्यसलाई उपहास तथा परिहासको विषय बनाइहाल्छ । आफ्नो बुद्धिहीनता तथा निर्बोधताका कारण अथवा कुफ्र तथा अवज्ञामा हठधर्मी अथवा अहंकारका कारण ।

مِنْ وَّرَآىِٕهِمْ جَهَنَّمُ ۚ وَلَا يُغْنِيْ عَنْهُمْ مَّا كَسَبُوْا شَيْـًٔا وَّلَا مَا اتَّخَذُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ اَوْلِيَآءَ ۚ وَلَهُمْ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ﴿١٠﴾

(१०) उनका पछाडी नरक छ,[1] जे-जति उनीहरुले प्राप्त गरेका थिए, त्यसले उनीहरुलाई केही पनि लाभ दिने छैन[2] तथा न उनी (केही काम आउने छन्) जसलाई उनले अल्लाहका अतिरिक्त संरक्षक (एवं कार्यक्षम) बनाएका थिए ।[3] उनका लागि त अत्यन्त ठूला यातना छ ।

هٰذَا هُدًى ۚ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ رَبِّهِمْ لَهُمْ عَذَابٌ مِّنْ رِّجْزٍ اَلِيْمٌ ﴿١١﴾

(११) यो (सर्वथा) मार्गदर्शन हो ।[4] तथा जसले आफ्ना प्रभुका आयतहरुलाई मानेनन् उनका लागि अत्यन्त कष्टदायी यातनाहरु छन् ।[5]

اَللّٰهُ الَّذِيْ سَخَّرَ لَكُمُ الْبَحْرَ لِتَجْرِيَ الْفُلْكُ فِيْهِ بِاَمْرِهٖ وَلِتَبْتَغُوْا مِنْ فَضْلِهٖ

(१२) अल्लाह नै हो जसले तिम्रा लागि समुद्रलाई अधीनस्थ बनाइदियो[6] ताकि त्यसका आदेशले त्यसका डुङ्गाहरु चलून् ।[7] तथा तिमी उसको कृपा

[1]अर्थात् यस्ता आचरणका मानिसहरुका लागि प्रलयका दिन नरक छ ।

[2]अर्थात् उनीहरुले संसारमा जो धन कमाएका हुनेछन्, जुन सन्तान तथा जत्थामाथि गर्व गरिरहेका हुनेछन्, ती प्रलयका दिन उनीहरुलाई कुनै लाभ दिनसक्ने छैन ।

[3]जसलाई संसारमा आफ्नो मित्र एवं सहाय तथा पूज्य बनाएका थिए, तिनीहरु त्यस दिन उसलाई देखिने छैनन्, सहायताको कुरा त के गर्ने ?

[4]अर्थात् कुरआन, किनकि त्यसको अवतरणको उद्देश्य नै यो हो कि मानिसहरुलाई कुफ्र तथा शिर्कका अँध्याराहरुबाट निकालेर ईमानका प्रकाशनामा ल्याइयोस् । यसकारण त्यसका सर्वथा मार्गदर्शन हुनुमा त कुनै सन्देह नै छैन, किन्तु मार्गदर्शन प्राप्त हुनेछ त उसैलाई जो त्यसका लागि आफ्नो वक्ष (छाति) खोलिदिनेछ ।

[5] اَلِيْمٌ यो عذابٌ को विशेषण हो । केही विद्वानहरु यसलाई رِجْزٍ को विशेषण बताउँछन् । رِجْزٍ को अर्थ हो कडा यातना ।

[6]अर्थात् त्यसलाई यस्तो बनाइदियो कि तिमी डुङ्गा तथा जहाजहरुद्वारा त्यसमाथि यात्रा गर्नसक ।

[7]अर्थात् समुद्रहरुमा नौका तथा जहाजहरु चल्नु, यो तिम्रो कमाल तथा सीप होइन, यो अल्लाहको आज्ञा तथा इच्छा हो । अन्यथा त्यसले चाहेको भए त समुद्रका लहरहरुलाई यति उद्दण्ड बनाइदिन्थ्यो कि कुनै डुङ्गा या जलयान त्यसको अगाडी रुक्नै सक्दैनथ्यो, जस्तो कि कहिलेकाहीं त्यो आफ्नो शक्ति देखाउनको लागि यस्तो गर्दछ । यदि स्थाईरुपले लहरहरु को दशा यही रहन्थ्यो भने तिमी कहिल्यै पनि समुद्रमा यात्रा गर्ने योग्य हुने थिएनौ ।

وَلَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ ﴿١٢﴾

खोज[1] तथा ताकि तिमी त्यसको कृतज्ञता व्यक्त गर ।[2]

وَسَخَّرَ لَكُمْ مَّا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ جَمِيْعًا مِّنْهُ ؕ إِنَّ فِيْ ذٰلِكَ لَاٰيٰتٍ لِّقَوْمٍ يَّتَفَكَّرُوْنَ ﴿١٣﴾

(१३) तथा आकाश एवं धर्तीको प्रत्येक वस्तुलाई पनि आफ्नो तर्फबाट तिम्रो अधीनस्त गरिदिएको छ ।[3] जो मानिस विचार गर्दछन्, नि:सन्देह यसमा धेरै निशानीहरु (लक्षण) पाउनेछन् ।

قُلْ لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا يَغْفِرُوْا لِلَّذِيْنَ لَا يَرْجُوْنَ أَيَّامَ اللّٰهِ لِيَجْزِيَ قَوْمًا بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ﴿١٤﴾

(१४) तपाईं ईमान भएकाहरुसित भनिदिनुस् कि तिनले ती मानिसहरुलाई क्षमा गरिदिने गरून् जो अल्लाहका दिनहरुको आशा राख्दैनन्[4] ताकि अल्लाह तआ़ला एक समुदायलाई उनका कर्तुतहरुका प्रतिफल देओस् ।[5]

---

[1]अर्थात् व्यापारद्वारा तथा त्यसमा डुबुल्की लगाएर मोती तथा अन्य पदार्थ निकालेर तथा समुद्री जन्तु (माछा आदि) को शिकार गरेर ।

[2]यो सबैथोक यसकारण गऱ्यो कि तिमी उसका उपहारहरुका लागि अल्लाहप्रति कृतज्ञता देखाउ जो यस समुद्रलाई वशमा गर्नुका कारण तिमीलाई प्राप्त हुन्छ ।

[3]वशमा गर्नुको अभिप्राय यही हो कि उनलाई तिम्रा सेवाको लागि नियुक्त गरिदिएको छ । तिम्रा हित-लाभ तथा तिम्रा जीविका सब यिनैसित सम्बन्धित छ । जस्तै चन्द्र, सूर्य, प्रकाशमान तारा, वर्षा, मेघ एवं वायु आदि हुन् । तथा आफ्नो तर्फबाट को अभिप्राय विशेष दया तथा करुणासित छ ।

[4]अर्थात् जो यस कुराको भय गर्दैनन् कि अल्लाह आफ्ना ईमान्दार भक्तहरुको सहायता गर्नु तथा शत्रुहरुको विनाश गर्नुको शक्ति राख्दछ । तात्पर्य काफ़िर हुन् । तथा أَيَّامَ اللّٰهِ (अल्लाहका दिनहरुसित) अभिप्राय घटनाहरु हुन्, जस्तै ﴿وَذَكِّرْهُمْ بِأَيَّامِ اللّٰهِ﴾ (इब्राहीम-५) मा छ । अभिप्राय हो कि ती काफ़िरहरुसित क्षमा तथा अन्देखिले काम लिउ, जो अल्लाहका प्रकोपबाट निश्चिन्त तथा निर्भय छन् । यो प्रारम्भिक आदेश थियो जो मुसलमानहरुलाई पहिला दिने गरिन्थ्यो । पछि जब मुसलमान मुक़ाबिलाका योग्य भइहाले त त्यस पश्चात कडाई तथा उनीसित टकराउनु (ज़िहाद) को आदेश दिइयो ।

[5]अर्थात् जब तिमी तिनीहरुतिरबाट दुखहरुलाई सहन तथा उनका अत्याचारहरुलाई क्षमा गर्नेछौ त यी सबै पाप उनीमाथि रहनेछन्, जसको दण्ड केयामतका दिन हामीले उनलाई दिनेछौं ।

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهٖ ۚ وَمَنْ اَسَآءَ فَعَلَيْهَا ۚ ثُمَّ اِلٰى رَبِّكُمْ تُرْجَعُوْنَ ﴿١٥﴾

(१५) जसले पुण्य गर्नेछ त्यो आफ्ना स्वयंका भलोका लागि तथा जो नराम्रो गर्नेछ त्यसको दुष्परिणाम उसैमाथि छ;[१] अनि तिमी सबै आफ्ना प्रभुतिर फर्काइनेछौ ।[२]

وَلَقَدْ اٰتَيْنَا بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ الْكِتٰبَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ وَرَزَقْنٰهُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ وَفَضَّلْنٰهُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ﴿١٦﴾

(१६) तथा निःसन्देह हामीले इस्राईलका सन्तानलाई किताब, राज्य[३] एवं नबूअत प्रदान गरेका थियौं, तथा हामीले उनीहरुलाई पवित्र (एवं उत्तम) जीविका प्रदान गरेका थियौं ।[४] तथा उनीहरुलाई संसारवालाहरुमाथि श्रेष्ठता प्रदान गरेका थियौं ।[५]

وَاٰتَيْنٰهُمْ بَيِّنٰتٍ مِّنَ الْاَمْرِ ۚ فَمَا اخْتَلَفُوْٓا اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ مَا جَآءَهُمُ الْعِلْمُ ۙ بَغْيًۢا بَيْنَهُمْ ۗ اِنَّ رَبَّكَ يَقْضِيْ بَيْنَهُمْ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ فِيْمَا

(१७) तथा हामीले उनीहरुलाई धर्मका खुला निशानीहरु (तर्क) प्रदान गर्‍यौं,[६] अनि उनीहरुले आफ्ना निकट ज्ञान पुगिहाले पश्चात आपसका द्वेष-विवादका कारण नै मतभेद उत्पन्न गरिहाले ।[७] यिनी जुन-जुन कुराहरुमा मतभेद गरिराखेका

[१]अर्थात् प्रत्येक गिरोह तथा काफिरको कर्म (राम्रो-नराम्रो), त्यसको लाभ तथा हानि स्वयं कर्तालाई नै पुग्नेछ, कुनै अन्यलाई होइन । यसमा नेकीको प्रलोभन पनि छ नराम्रोबाट चेतावनी पनि ।

[२]अतः त्यसले प्रत्येकलाई त्यसका कर्मानुसार फल दिइनेछ । सत्कर्मीहरुलाई राम्रो तथा दुष्कर्मीहरुलाई नराम्रो ।

[३]किताबसित तात्पर्य धर्मग्रन्थ तौरात, حكم (हुक्म) सित राज्य तथा शासन अथवा बोध एवं निर्णयको त्यो योग्यता हो जो विवाद तथा मानिसहरुका बीच निर्णय गर्नका लागि आवश्यक छ ।

[४]ती जीविकाहरु जो उनका लागि वैध (उचित) थिए, तथा तिनैमध्ये 'मन्न' तथा 'सलवा'को अवतरण पनि थियो ।

[५]अर्थात् उनका युगमा ।

[६]कि यो वैध (हलाल) हो तथा यो अवैध (हराम) अथवा चमत्कार अभिप्राय हो, अथवा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई नबी बनाएर पठाइनुको ज्ञान, उहाँको नबूअत (ईशदूत हुने कुरो) का प्रमाण तथा उहाँका प्रवास स्थानको निर्धारण अभिप्राय हो ।

[७]بَغْيًا بينهم को अभिप्राय हो परस्पर एक-अर्कासित ईर्ष्या एवं द्वेषको प्रदर्शन गर्दै अथवा

كَانُوْا فِيْهِ يَخْتَلِفُوْنَ ﴿١٧﴾

छन् उनको निर्णय केयामतका दिन उनकामध्ये तिम्रो प्रभुले (स्वयं) गर्नेछ ।[1]

ثُمَّ جَعَلْنٰكَ عَلٰى شَرِيْعَةٍ مِّنَ الْاَمْرِ فَاتَّبِعْهَا وَلَا تَتَّبِعْ اَهْوَآءَ الَّذِيْنَ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿١٨﴾

(१८) अनि हामीले तपाईलाई धर्मका (स्पष्ट) मार्गमा स्थापित गरिदियौं,[2] तसर्थ तपाई त्यसैमा लागिरहनुस् तथा अज्ञानीहरुका इच्छाको अनुगमन नगर्नुस् ।[3]

اِنَّهُمْ لَنْ يُّغْنُوْا عَنْكَ مِنَ اللّٰهِ شَيْـًٔا ؕ وَاِنَّ الظّٰلِمِيْنَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ۚ وَاللّٰهُ وَلِيُّ الْمُتَّقِيْنَ ﴿١٩﴾

(१९) (याद राख्नुस्) कि यिनीहरु कदापि अल्लाहका समक्ष तपाईंको कुनै काम आउन सक्दैन । (सम्झिहाल कि) अत्याचारीहरु आपसमा एक-अर्काका साथी हुन्छन् । तथा सदाचारीहरुको साथी (संरक्षक) अल्लाह (महान) छ ।

هٰذَا بَصَآئِرُ لِلنَّاسِ وَهُدًى وَّرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُّوْقِنُوْنَ ﴿٢٠﴾

(२०) यो कुर्आन मानिसहरुका लागि सुझ-बुझका कुराहरु[4] एवं मार्गदर्शन एवं कृपा हो त्यस[5] गिरोहका लागि जो विश्वास राख्दछ ।

मान-मर्यादा एवं पदका लागि । उनीहरुले ज्ञान आइहाले उपरान्त मतभेद अथवा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नबूअत (दूतत्व) बाट इन्कार गरे ।

[1]अर्थात् सत्यवादीलाई राम्रो प्रतिफल तथा मिथ्यावादीलाई नराम्रो बदला दिनेछ ।

[2] شريعت (शरीअत) को शाब्दिक अर्थ हो मार्ग, संघ एवं रीति । विशाल मार्गलाई पनि शारेअ भनिन्छ कि त्यसले उद्देश्य तथा लक्ष्यसम्म पुऱ्याउँछ । अत: यहाँ शरीअतसित तात्पर्य त्यो धर्म हो जो अल्लाहले आफ्ना भक्तहरुका लागि नियुक्त गरेको छ ताकि मानिस त्यसमा हिंडेर अल्लाहको प्रसन्नताको लक्ष्य प्राप्त गर्न सकून् । आयतको अभिप्राय हो कि हामीले तपाईलाई धर्मका एक स्पष्ट मार्ग अथवा रीतिमा स्थित गरिदिएका छौं जो तपाईलाई सत्यसम्म पुऱ्याउनेछ ।

[3]जो अल्लाहको तौहीद (अद्वैत) तथा त्यसका धर्म-विधानसित अनभिज्ञ छन् । तात्पर्य मक्काका काफ़िर तथा उनका साथी हुन् ।

[4]अर्थात् ती प्रमाणहरुको संग्रह हो जो धर्मका आदेशहरुसित सम्बन्धित छ तथा जसबाट मानव-जातिका आवश्यकताहरु संलग्न छन् ।

[5]अर्थात् संसारमा संमार्ग बताउनेवाला तथा आखिरतमा अल्लाहको दयाको कारण छ ।

(२१) के उनीहरुको जसले नराम्रो काम गर्दछन्, यो विचार छ कि हामीले उनलाई तिनीहरुजस्तो गरिदिनेछौं जसले ईमान स्वीकार गरे तथा पुण्यका कार्य गरे कि उनको मर्नु-बाँच्नु समान भइहालोस्,[1] नराम्रो निर्णय हो जो उनीहरुले गरिराखेका छन्।

أَمْ حَسِبَ الَّذِينَ اجْتَرَحُوا السَّيِّئَاتِ أَنْ نَجْعَلَهُمْ كَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ سَوَاءً مَحْيَاهُمْ وَمَمَاتُهُمْ ۚ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ ﴿٢١﴾

(२२) तथा आकाशहरु तथा धर्तीलाई अल्लाहले निकै न्यायका साथ पैदा गरेको छ र ताकि प्रत्येक व्यक्तिलाई त्यसले गरेका कार्यको पूरा पारिश्रमिक दिइयोस् तथा उनी अत्याचार गरिने छैनन्।[2]

وَخَلَقَ اللَّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بِالْحَقِّ وَلِتُجْزَىٰ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

(२३) के तपाईंले त्यसलाई पनि देख्नुभयो जसले आफ्नो मनोकांक्षालाई आफ्नो पूज्य बनाएको छ,[3]

أَفَرَأَيْتَ مَنِ اتَّخَذَ إِلَٰهَهُ هَوَاهُ

[1]अर्थात् लोक-परलोकमा दुवैका बीच कुनै अन्तर नगर्नुस्। यस्तो कदापि हुनसक्दैन। अथवा अभिप्राय हो कि जसरी उनी संसारमा समान थिए आखिरतमा पनि समान नै रहनेछन् कि मरेर यो पनि नास्ति त्यो पनि नास्ति, न दुराचारीलाई दण्ड, न सदाचारीलाई पुरस्कार। यस्तो हुनेछैन। यसकारण अगाडी भनियो कि उनको यो नराम्रो निर्णय हो जो उनी गरिराखेका छन्।

[2]तथा यही न्याय हो कि क़ियामतका दिन अवश्य निर्णय हुनेछ तथा प्रत्येकलाई त्यसका कर्महरुका अनुसार राम्रो अथवा नराम्रो प्रतिकार प्राप्त हुनेछ। यो हुनेछैन कि राम्रा तथा नराम्रा दुवैका साथ समान व्यवहार गरोस्, जस्तो कि काफिरहरुको भ्रम छ, जसको खण्डन विगत कैयन् आयतहरुमा गरिएको छ। किनकि दुवैलाई बराबरीका स्तरमा राख्नु अन्याय तथा मान्यताहरुबाट विमुखता पनि छ। अत: जसरी काँडा छरेर अंगूरको उपज प्राप्त गर्न सकिंदैन यसैप्रकार दुष्कर्म गरेर त्यो स्थान प्राप्त हुन सक्दैन जो अल्लाहले ईमानवालाहरुका लागि राखेको छ।

[3]अत: त्यो उसैलाई राम्रो ठान्दछ जसलाई उसको मन राम्रो तथा त्यसैलाई नराम्रो ठान्दछ जसलाई त्यसको मन नराम्रो मान्दछ। अर्थात अल्लाहका रसूलका आदेशहरुको तुलनामा आफ्नो मनोमानीलाई प्रधानता दिन्छ अथवा आफ्नो समझ (बुद्धि) लाई महत्व दिन्छ, जबकि समझ पनि वातावरणबाट प्रभावित अथवा स्वार्थको शिकार भएर मनोइच्छाको जस्तै गलत निर्णय गर्नसक्छ। एउटा अर्थ त्यसको यो गरिएको छ कि जो अल्लाहको तर्फबाट अवतरित मार्गदर्शन तथा प्रमाणका बिना आफ्ना मनको धन अप्नाउँछ। केही विद्वान भन्छन् कि यसबाट तात्पर्य यस्तो व्यक्ति हो जो पत्थरलाई पुज्दथ्यो जसलाई अधिक सुन्दर पत्थर पाउँथे भने पहिला पत्थरलाई

وَأَضَلَّهُ اللَّهُ عَلَىٰ عِلْمٍ وَخَتَمَ عَلَىٰ سَمْعِهِ وَقَلْبِهِ وَجَعَلَ عَلَىٰ بَصَرِهِ غِشَاوَةً فَمَن يَهْدِيهِ مِن بَعْدِ اللَّهِ ۚ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٣﴾

तथा सुझ-बुझका उपरान्त पनि अल्लाहले त्यसलाई पथभ्रष्ट गरिदिएको छ,[1] तथा त्यसका कान तथा हृदयमा मोहर (छाप) लगाइदिएको छ[2] तथा त्यसको आँखामा पर्दा पारिदिएको छ ?[3] अब यस्ता व्यक्तिलाई अल्लाहका पश्चात कसले मार्गदर्शन गर्नसक्छ ।[4] के अहिले पनि तिमी शिक्षा ग्रहण गर्दैनौ ?[5]

وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ ۚ وَمَا لَهُم بِذَٰلِكَ مِنْ عِلْمٍ ۖ إِنْ هُمْ

(२४) उनीहरुले भने कि हाम्रो जीवन केवल सांसारिक जीवन नै हो; हामी मर्दछौं तथा बाँच्छौं तथा हामीलाई केवल काल (युग) नै मारिदिन्छ ।[6] (वास्तवमा) उनीहरुलाई त्यसको केही

फ्याँकेर दोस्रोलाई उपास्य बनाइहाल्थे । (फतहुल कदीर)

[1]अर्थात् ज्ञान पुग्नु तथा प्रमाणको स्थापनाको उपरान्त त्यो कुकर्मलाई नै अप्नाउँछ जस्तै धेरै ज्ञानका घमण्डमा ग्रस्त भ्रष्ट ज्ञानीहरुको दशा छ । हुन्छन् तिनी कुपथ नै, सिद्धान्त उनका निराधार हुन्छ । परन्तु 'हामी जस्तो कोही छैन' का घमण्डमा उनी आफ्ना तर्कहरुलाई यस्तो ठान्दछन् जस्तो आकाशबाट तारा टिपेर ल्याएका हुन् र यसरी 'ज्ञान तथा समझ' राख्दै उनी भ्रष्ट मात्र हुँदैनन्, अरुहरुलाई पनि पथभ्रष्ट गर्नुमा गर्व गर्दछन् । نعوذ بالله من هذا العلم الضال و الفهم السقيم و العقل الزائغ "हामी पथ-विचलनका ज्ञान तथा रोगी समझ एवं बक्र-बुद्धिबाट अल्लाहको शरण माँग्दछौं ।"

[2]जसबाट उनका कान शिक्षा तथा सदुपदेश सुन्नुबाट तथा उनका हृदय संमार्गलाई बुझ्नबाट बञ्चित भइहाले ।

[3]अत: त्यसले सत्यलाई देख्न पनि सक्दैन ।

[4]जस्तो भन्यो : ﴿مَن يُضْلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ ۚ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

"जसलाई अल्लाह कुपथ गरिदिन्छ त्यसको कोही पथप्रदर्शक छैन, उनीहरुलाई उनको पथभ्रष्टतामा भौंतारिरहेको अवस्थामा छाडिदिन्छ ।" (अल-आराफ-१८६)

[5]अर्थात् चिन्तन-मनन गर्दैन ताकि वास्तविकता तिमीलाई प्रकट एवं स्पष्ट हुनजाओस् ।

[6]यी नास्तिक (भौतिकवादी) तथा उनीसित सहमत मक्काका मुश्रिकहरुको कथन हो जसले आख़िरत (परलोक) लाई मान्दैनथे । उनीहरु भन्थे कि यो सांसारिक जीवन नै प्रथम

اِلَّا يَظُنُّوْنَ ﴿٢٤﴾

ज्ञान नै छैन; यिनीहरु त मात्र भ्रममा परेका छन् ।

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيٰتُنَا بَيِّنٰتٍ مَّا كَانَ حُجَّتَهُمْ اِلَّآ اَنْ قَالُوا ائْتُوْا بِاٰبَآىِٕنَآ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा जब उनका समक्ष हाम्रा स्पष्ट (एवं प्रभावशाली) आयतहरुको पाठ गरिन्छ त उनका पासमा यस कथनका अतिरिक्त कुनै तर्क हुँदैन कि यदि साँचो हौ भने हाम्रा पूर्वजहरु ल्याइदेउ ।[1]

قُلِ اللّٰهُ يُحْيِيْكُمْ ثُمَّ يُمِيْتُكُمْ ثُمَّ يَجْمَعُكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُوْنَ ﴿٢٦﴾

(२६) (तपाईं) भनिदिनुस् कि अल्लाहले नै तिमीलाई जीवित गर्दछ अनि तिमीलाई मार्दछ, अनि तिमीलाई केयामतका दिन एकत्रित गर्नेछ जसमा कुनै सन्देह छैन, परन्तु अधिकतर मानिस जान्दैनन् ।

وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَيَوْمَ تَقُوْمُ السَّاعَةُ يَوْمَىِٕذٍ يَّخْسَرُ الْمُبْطِلُوْنَ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा आकाशहरु एवं धर्तीको राज्य अल्लाहकै हो, तथा जुन दिन केयामत व्याप्त हुनेछ त्यस दिन असत्यवादी ठूलो हानिमा पर्नेछन् ।

तथा अन्तिम जीवन हो, त्यसका पश्चात कुनै जीवन छैन तथा मृत्यु एवं जीवन मात्र काल गतिको परिणाम हो । जस्तो दार्शनिकहरुको एक समूह भन्दछ कि प्रत्येक छत्तीस हजार वर्षका पश्चात प्रत्येक वस्तु आफ्नो दशामा फर्किहाल्छ तथा यो क्रम बिना कुनै रचयिता तथा प्रबन्धक स्वत: चलिरहेको छ तथा चलिरहने छ, न यसको आदि छ न अन्त यो समूहलाई 'दह्‌रीया' भनिन्छ। (इब्ने क़सीर) प्रत्यक्ष कुरो छ कि यस सिद्धान्तलाई बुद्धिले पनि स्वीकार गर्दैन तथा धार्मिक युक्तिहरुका पनि विपरीत छ। हदीस क़ुदसीमा छ, अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ : "आदमको पुत्र मलाई दुख पुग्छ । त्यो युगलाई नराम्रो भन्दछ (अर्थात् कार्यहरुलाई त्यससित सम्बन्धित गरी त्यसलाई नराम्रो भन्दछ) जबकि (युग स्वयं केही पनि होइन) म स्वयं युग हूँ। मेरै हातमा सबै अधिकार छन् । रात-दिन पनि म नै फर्काउँछु ।" (अल-बुख़ारी तफ़सीर सूर: अल-जासीय:, मुस्लिम, किताबुल अलफाज़ मिनल अदब, बाबुन नहय अन सब्बिद्दहर)

[1]यो उनको सबभन्दा ठूलो तर्क हो जो उनको कटबहसीलाई स्पष्ट गर्दछ ।

وَتَرَىٰ كُلَّ أُمَّةٍ جَاثِيَةً ۚ كُلُّ أُمَّةٍ تُدْعَىٰ إِلَىٰ كِتَابِهَا الْيَوْمَ تُجْزَوْنَ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा तपाईंले देख्नुहुनेछ कि प्रत्येक समुदाय घुँडा टेकी लडेको हुनेछ ।[1] प्रत्येक गिरोह आफ्ना कर्मपत्रतिर बोलाइनेछ, आज तिमीलाई आफूबाट गरिएका कुराको प्रतिफल दिइनेछ ।

هَٰذَا كِتَابُنَا يَنطِقُ عَلَيْكُم بِالْحَقِّ ۚ إِنَّا كُنَّا نَسْتَنسِخُ مَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢٩﴾

(२९) यो हो हाम्रो किताब जो तिम्रो विषयमा सत्य-सत्य बोलिराखेको छ ।[2] हामीले तिम्रा कर्म लेखाउने गर्दैजान्थ्यौं ।[3]

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ فَيُدْخِلُهُمْ رَبُّهُم

(३०) त जसले ईमान स्वीकार गरे तथा उनीहरुले पुण्यका कार्य गरे[4] त उनलाई उनको प्रभु आफ्नो

[1]आयतबाट त यही विदित हुन्छ कि प्रत्येक गिरोह (चाहे त्यो अम्बियाका अनुयायीहरुका होस् अथवा उनका विराधीहरुको) भय तथा डरले घुँडामा टेकी बसेको हुनेछ । (फ़तहुल क़दीर) यहाँसम्मकि सबैलाई हिसाबको लागि बोलाइनेछ । जस्तो कि आयतका आगामी अंशबाट प्रतिपादित छ ।

[2]यस किताबसित अभिप्राय यी सबै पंजिकाहरु हुन् जसमा मानिसका सबै कर्म अंकित हुनेछन् । ﴿وَوُضِعَ الْكِتَابُ وَجِيءَ بِالنَّبِيِّينَ وَالشُّهَدَاءِ﴾

"कर्मपत्र अगाडी ल्याइनेछन्, नबीहरु तथा साक्षीहरुलाई साक्ष्यका लागि प्रस्तुत गरिनेछ ।" (अज़्ज़ुमर-६९)

यो कर्मपत्र मानवीय जीवनका यस्ता रिकर्ड हुनेछन् जसमा कुनै प्रकारको घटी-बढी हुनेछैन । मानिसले उनलाई देखेर पुकारिहाल्नेछ ।

﴿مَالِ هَٰذَا الْكِتَابِ لَا يُغَادِرُ صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً إِلَّا أَحْصَاهَا﴾

"यो कस्तो कर्मपत्र हो जसले कुनै पनि सानो-ठूलो कुरालाई छाडेन, सबैथोक नै त यसमा अंकित छ ।" (अल-कहफ़-४९)

[3]अर्थात् हाम्रा ज्ञानका अतिरिक्त फरिश्ताहरु पनि हाम्रा आदेशले तिम्रा प्रत्येक कुरो लेख्थे तथा सुरक्षित राख्दथे ।

[4]यहाँ पनि ईमानका साथ पुण्यका कर्मको चर्चा गरेर त्यसको महत्व देखाइदियो तथा पुण्यका कार्य ती कर्म हुन् जो सुन्नतका अनुकूल गरियून्, न कि प्रत्येक त्यो कर्म जसलाई मानिस आफ्ना मनले राम्रो ठानोस् तथा त्यसलाई बडो व्यवस्था एवं रुचिले गरोस् । जस्तै धेरै विदआत (इस्लाम धर्ममा पुण्य प्राप्तिका लागि गरिने नयाँ कर्म, गतिविधि र कुरा आदि) धार्मिक गिरोहहरुमा प्रचलित छन् तथा जो उनका निकट अनिवार्य तथा आवश्यक धार्मिक कर्महरुभन्दा पनि अधिक महत्व राख्दछन् । यसकारण अनिवार्य कर्तव्य तथा सुन्नतको त्याग त उनीकहाँ सामान्य छ, किन्तु विदअत यस्तो आवश्यक छ ।

فِي رَحْمَتِهِۦ ۚ ذَٰلِكَ
هُوَ ٱلْفَوْزُ ٱلْمُبِينُ ٣٠

कृपाको छत्र-छायाँमा लिइहाल्नेछ ।[1] यही स्पष्ट सफलता हो ।

وَأَمَّا ٱلَّذِينَ كَفَرُوٓا۟ أَفَلَمْ تَكُنْ
ءَايَٰتِى تُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فَٱسْتَكْبَرْتُمْ
وَكُنتُمْ قَوْمًا مُّجْرِمِينَ ٣١

(३१) परन्तु जसले कुफ्र गरे त (म उनीसित भन्नेछु) कि के मेरा आयतहरु तिमीलाई सुनाइन्नथ्यो ?[2] तैपनि तिमी गर्व गरिरहयौ तथा तिमी थियौ नै पापी मानिस ।[3]

وَإِذَا قِيلَ إِنَّ وَعْدَ ٱللَّهِ حَقٌّ
وَٱلسَّاعَةُ لَا رَيْبَ فِيهَا قُلْتُم
مَّا نَدْرِى مَا ٱلسَّاعَةُ
إِن نَّظُنُّ إِلَّا ظَنًّا وَمَا نَحْنُ
بِمُسْتَيْقِنِينَ ٣٢

(३२) तथा जतिखेर पनि भनिन्थ्यो कि अल्लाहको बाचा निश्चित रुपले सत्य छ तथा केयामत आउनुमा कुनै सन्देह छैन त तिमीले उत्तर दिन्थ्यौं कि हामी जान्दैनौं कि केयामत के वस्तु (हो) ? हामीलाई केही यस्तै सोच-विचार हुनजान्छ परन्तु हामीलाई विश्वास छैन ।[4]

وَبَدَا لَهُمْ سَيِّـَٔاتُ مَا عَمِلُوا۟
وَحَاقَ بِهِم مَّا كَانُوا۟ بِهِۦ
يَسْتَهْزِءُونَ ٣٣

(३३) तथा उनीमाथि आफ्ना कर्महरुको नराम्रोपना स्पष्ट भयो तथा जसलाई उनी उपहासमा उडाइराखेका थिए, उसले उनीहरुलाई घेरिहाल्यो ।[5]

कि उनमा कुनै प्रकारका आलस्यको कल्पना नै छैन, जबकि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले त्यसलाई सबभन्दा धेरै नराम्रो काम भन्नुभएको छ ।

[1]رحمت (रहमत) सित अभिप्राय स्वर्ग हो । अर्थात स्वर्गमा लग्नेछ, जस्तो हदीसमा छ अल्लाहको आदेश हुनेछ । «أَنْتِ رَحْمَتِي أَرْحَمُ بِكِ مَنْ أَشَاءُ»

"तिमी मेरो रहमत हौ म तिमीद्वारा (अर्थात् तिमीमा प्रवेश दिएर) म जसमाथि चाहन्छु दया गर्छु ।" (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूर: क़ाफ़)

[2]यो फट्कार (झपार) का रुपमा उनीसित भनिनेछ किनकि रसूल उनी निकट आएका थिए । उनले अल्लाहका आदेश उनलाई सुनाएका थिए । किन्तु उनीहरुले वास्ता नै गरेका थिएनन् ।

[3]अर्थात् सत्यलाई स्वीकार गर्नुमा तिमीले अहङ्कार गऱ्यौ तथा ईमान स्वीकार गरेनौं, बरु तिमी थियौ नै पापी ।

[4]अर्थात् केयामतको हुने कुरो मात्र अनुमान तथा विचार हो, हामीलाई त विश्वास छैन कि यो वास्तवमा हुनेछ ।

[5]अर्थात् केयामतको यातना, जसलाई उनीहरु उपहास अर्थात अनहोनी ठान्दथे ग्रस्त हुनेछन् ।

وَقِيلَ الْيَوْمَ نَنسَاكُمْ كَمَا نَسِيتُمْ
لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا وَمَأْوَاكُمُ النَّارُ
وَمَا لَكُم مِّن نَّاصِرِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा भनिदियो कि आज हामी तिमीलाई बिर्सिदिनेछौं जस्तो कि तिमीले आफ्नू यस दिनको साक्षात्कारलाई बिर्सिदिएका थियौ[1] तिम्रो ठेगाना नरक् हो तथा तिम्रो सहायता गर्नेछैन ।

ذَٰلِكُم بِأَنَّكُمُ اتَّخَذْتُمْ آيَاتِ اللَّهِ
هُزُوًا وَغَرَّتْكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا ۚ
فَالْيَوْمَ لَا يُخْرَجُونَ مِنْهَا وَلَا
هُمْ يُسْتَعْتَبُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) यो यसकारण कि तिमीले अल्लाह (तआला) का आयतहरुको उपहास उडाएका थियौ तथा संसारका जीवनले तिमीलाई धोकामा पारेको थियो, त आजका दिन न त यिनी (नरक्) बाट निकालिनेछन् तथा न उनीबाट विवशता एवं बहाना स्वीकार गरिनेछ ।[2]

فَلِلَّهِ الْحَمْدُ رَبِّ السَّمَاوَاتِ
وَرَبِّ الْأَرْضِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣٦﴾

(३६) तसर्थ अल्लाहका लागि सबै प्रशंसा छ, जो आकाशहरु एवं धर्ती तथा सर्वलोकको पालनकर्ता हो ।

وَلَهُ الْكِبْرِيَاءُ فِي السَّمَاوَاتِ
وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा समस्त (महिमा एवं) बडाई आकाशहरु एवं धर्तीमा उसैको छ,[3] तथा त्यही प्रभावशाली एवं हिम्मतवाला छ ।

[1]जस्तो हदीसमा वर्णित छ कि अल्लाहले आफ्ना केही भक्तहरुसित भन्नेछ : "कि मैले तिमीलाई पत्नी दिएको थिइन, के मैले तिमीलाई सम्मान दिएको थिइन, के मैले घोडा तथा इत्यादि तिम्रो अधीनमा दिएको थिइन, तिमी नाइकेपनापन गर्दथ्यौ तथा चुङ्गी पनि लिंदैरहयौ ।" त्यसले भन्नेछ, "हो यो ठीक हो मेरो पालनकर्ता ।" अल्लाह तआलाले उसित प्रश्न गर्नेछ, "के तिमीलाई मसित साक्षात्कारको विश्वास थियो ?" त्यसले भन्नेछ,"होइन ।" अल्लाहले भन्नेछ «فَالْيَوْمَ أَنسَاكَ كَمَا نَسِيتَنِي» "त आज मैले तिमीलाई नरक्मा हालेर बिर्सिदिनेछु जस्तो तिमी मलाई बिर्सयौ ।" (सहीह मुस्लिम किताबुज्जुहद)

[2]अर्थात् अल्लाहका निशानी तथा आदेशहरुको उपहास तथा संसारका धोकामा लिप्त रहनु, यी दुईटा अपराध यस्ता हुन् जसले तिमीलाई नरक्को यातनाको पात्र बनाइदियो अब त्यसबाट निस्कनुको सम्भावना छैन तथा न यस कुराको आशा कि कुनै अवसरमा तिमीलाई तौबा तथा क्षमा-याचनाको अवसर प्रदान गरियोस् तथा तिमी क्षमा माँगेर अल्लाहलाई मानिहाल ।

[3]जस्तै हदीस कुदसीमा अल्लाह तआला भन्नुहुन्छ : "العظمة إزاري والكبرياء ردائي فمن نازعني واحدًا منهما أسكنته ناري" (मुस्लिम किताबुल बिर्र, बाबु तहरीमिल किब्र)